

ISSN: 2687-220X

NOVUS ORBIS

Journal of Politics and International Relations
Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Dergisi

Araştırma Makaleleri
Research Articles

Türkiye's Desecuritisation of Energy Resources in The Eastern Mediterranean After Russia- Ukraine War

Rusya-Ukrayna Savaşı Sonrasında Türkiye'nin Doğu
Akdeniz'deki Enerji Kaynaklarını Güvenlikdışlaştırması

*Mehmet Ferhat FIRAT
Rahman DAG*

Ulusal Güvenlik Bağlamında Caydırıcılık Stratejisinin Dönüşümü: Dönemsel Bir Analiz

The Transformation of Deterrence Strategy in the
Context of National Security: A Periodic Analysis

Hasan GÜL

Soğuk Savaş Sonrası Dönemden Günümüze ABD'nin Asya Pasifik Stratejisi

The USA's Asian Pacific Strategy from the Post-Cold War
Period to the Present

Zeynel Abidin DURMUŞ

Kitap İncelemeleri
Book Reviews

Tatyana Yurevna Chesnokova Putin Rusya'ya Ne Bırakacak?: Rusya İçin Dört Senaryo

Muhammet NEGİZ

Francis Fukuyama Liberalism And Its Discontents

Nadejda CANALİ

Editörler Kurulu / Editorial Board

Baş Editör / Editor-in-Chief

- Doç. Dr. / Assoc. Prof. Özgür Tüfekçi

Yönetici Editörler / Managing Editors

- Dr. Öğr. Üyesi / Assist. Prof. Hülya Kınık
- Dr. Öğr. Üyesi / Assist. Prof. Göktuğ Kırprızlı
- Arş. Gör. / Research Assist. Fevzi Kırbaşoğlu

Kitap İnceleme Editörleri / Book Review Editors

- Doç. Dr. / Assoc. Prof. Bülent Şener (*Türkçe Kitap / Books in Turkish*)
- Doç. Dr. / Assoc. Prof. Murat Ülgül (*İngilizce Kitap / Books in English*)

Alan Editörleri / Section Editors

- Dr. Öğr. Ü. / Assist. Prof. Fatma Akkan Güngör
- Dr. Öğr. Ü. / Assist. Prof. Yılmaz Bayram
- Doç. Dr. / Assoc. Prof. Ayça Eminoğlu
- Doç. Dr. / Assoc. Prof. Vahit Güntay
- Doç. Dr. / Assoc. Prof. Erol Kalkan
- Professor İsmail Köse

Uluslararası Danışma Kurulu / International Advisory Board

- Dr. Shane Brennan – American University in Dubai, UAE
- Dr. Alessia Chiriatti – University for Foreigners of Perugia, Italy
- Professor Murat Çemrek – Necmettin Erbakan Üniversitesi, Türkiye
- Doç. Dr. / Assoc. Prof. Rahman Dağ – Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, Türkiye
- Dr. Federico Donelli – University of Genoa, Italy
- Professor Süleyman Erkan – Karadeniz Teknik Üniversitesi, Türkiye
- Professor Monique Sochaczewski Goldfeld – Escola de Comando e Estado-Maior do Exército, Brazil
- Dr. Ayla Göl – York St John University, UK
- Professor Emre İşeri – Yaşar Üniversitesi, Türkiye
- Professor Gökhan Koçer – Karadeniz Teknik Üniversitesi, Türkiye
- Dr. SungYong Lee – University of Otago, New Zeland
- Doç. Dr. / Assoc. Prof. Ali Onur Özçelik – Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Türkiye
- Professor Alp Özerdem – George Mason University, USA
- Dr. Öğr. Ü. / Assist. Prof. Kaan Renda – Hacettepe Üniversitesi, Türkiye
- Doç. Dr. / Assoc. Prof. Paul Richardson – University of Birmingham, UK
- Professor Didem Ekinci Sarier – Çankaya Üniversitesi, Türkiye
- Doç. Dr. / Assoc. Prof. Hüsrev Tabak – Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Türkiye
- Professor Coşkun Topal – Karadeniz Teknik Üniversitesi, Türkiye

Novus Orbis

Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Dergisi

Journal of Politics and International Relations

ISSN: 2687-220X

Cilt 5 | Sayı 2 | 2023
Volume 5 | Number 2 | 2023

İçindekiler / Table of Contents

Araştırma Makaleleri / Research Articles

148

Türkiye's Desecuritisation of Energy Resources in The Eastern Mediterranean After Russia-Ukraine War

Rusya-Ukrayna Savaşı Sonrasında Türkiye'nin Doğu Akdeniz'deki Enerji Kaynaklarını Güvenlikdışılaştırması

Mehmet Ferhat FIRAT
Rahman DAG

172

Ulusal Güvenlik Bağlamında Caydırıcılık Stratejisinin Dönüşümü: Dönemsel Bir Analiz

The Transformation of Deterrence Strategy in the Context of National Security: A Periodic Analysis

Hasan GÜL

194

Soğuk Savaş Sonrası Dönemden Günümüze ABD'nin Asya Pasifik Stratejisi

The USA's Asian Pacific Strategy from the Post-Cold War Period to the Present

Zeynel Abidin DURMUŞ

Kitap İncelemesi / Book Review

222

Tatyana Yurevna Chesnokova Putin Rusya'ya Ne Bırakacak?: Rusya İçin Dört Senaryo

Muhammet NEGİZ

230

Francis Fukuyama Liberalism And Its Discontents *Nadejda CANALİ*

NOVUS ORBIS
Journal of Politics and International Relations
Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Dergisi
Volume 5 • Number 2 • 2023

ARAŞTIRMA MAKALESİ / RESEARCH ARTICLE

**TÜRKİYE'S DESECURITISATION OF ENERGY
RESOURCES IN THE EASTERN
MEDITERRANEAN
AFTER RUSSIA-UKRAINE WAR**

Mehmet Ferhat FIRAT*
Rahman DAĞ**

Makalenin Geliş Tarihi // Received: 15.11.2023
Yayına Kabul Tarihi // Accepted: 06.12.2023

Abstract

After the Russia-Ukraine war, energy politics has become a subject of security studies due to the European states' energy dependency on Russian natural gas. With the Russia-Ukraine war, Eastern Mediterranean gas has become more critical for the energy security of the European Union (EU). However, the ongoing disputes and impossibilities regarding the transfer of Eastern Mediterranean gas to Europe have opened the door for the actors to re-evaluate the securitised energy relations. Türkiye has been securitising discovered energy resources in the Eastern Mediterranean with discourses on the violation of its maritime sovereignty and ignoring the Turkish Cypriots by the actors in the region. This paper argues that Türkiye's energy politics in the region tends to take the opposite direction, from securitisation to desecuritisation. Türkiye's decades-long energy hub projects will serve to this end and gain more importance for Europe.

* Res. Asst. PhD, Adiyaman University, Department of Political Science and Public Administration, Corresponding Author, ORCID: 0000-0002-2066-3763, mehmetfirat@adiyaman.edu.tr

** Assoc. Prof., Zonguldak Bülent Ecevit University, Department of Political Science and Public Administration, ORCID: 0000-0002-4198-2851, rahman.dag@beun.edu.tr

In this sense, Türkiye accelerated its desecuritisation initiatives by taking normalisation steps with the regional actors Israel, Egypt, and Greece, against which Türkiye securitised energy resources.

Keywords: Russia-Ukraine War, Securitization, Desecuritisation, Energy Security, Eastern Mediterranean

Rusya-Ukrayna Savaşı Sonrasında Türkiye'nin Doğu Akdeniz'deki Enerji Kaynaklarını Güvenlikdışılaştırması

Öz

Rusya-Ukrayna savaşı sonrasında Avrupa devletlerinin Rusya doğalgazına olan bağımlılığı nedeniyle enerji politikaları güvenlik çalışmalarının konusu haline gelmiştir. Rusya-Ukrayna savaşıyla birlikte Doğu Akdeniz gazı Avrupa Birliği (AB)'nin enerji güvenliği açısından çok daha önemli hale gelmiştir. Ancak Doğu Akdeniz gazının Avrupa'ya transferi konusunda süregelen anlaşmazlıklar ve imkansızlıklar, aktörlerin güvenikleştirilmiş enerji ilişkilerini yeniden değerlendirmelerinin kapısını araladı. Türkiye, bölgedeki aktörler tarafından deniz egemenliğinin ihlal edildiği ve Kıbrıs Türklerinin görmezden geldiği söylemleriyle Doğu Akdeniz'de keşfedilen enerji kaynaklarını güvenikleştirmiştir. Bu makale, Türkiye'nin bölgedeki enerji politikalarının, güvenikleştirmeden güvenlikdışılaştırmaya doğru ters yönde ilerleme eğiliminde olduğunu ileri sürmektedir. Türkiye'nin onlarca yıldır sürdürdüğü enerji merkezi olma projeleri bu amaca hizmet etmiş ve Avrupa açısından daha da önem kazanmıştır. Bu anlamda Türkiye, enerji kaynaklarını güvenikleştirdiği bölgesel aktörlerle İsrail, Mısır ve Yunanistan, normalleşme adımları atarak, güvenlikdışılaştırma girişimlerini hızlandırmıştır.

Anahtar Kelimeler: Rusya-Ukrayna Savaşı, Güvenikleştirme, Güvenlikdışılaştırma, Enerji Güvenliği, Doğu Akdeniz

Introduction

The Russia-Ukraine War, which started on 24 February 2022, has directly affected the territorial integrity of Ukraine's regional security and the security of Europe's natural gas supply. Before the war, the European Union (EU) countries imported 45% of the total natural gas they consumed from the Russian Federation (Russia). This figure meant that

approximately 300 million m³ of natural gas was imported daily. With the beginning of the war, just like with the illegal annexation of Crimea in 2014, there has been a significant decrease in the natural gas imported by Europe from Russia because of the sanctions imposed by the EU. As a result, according to Comext and Eurostat (2023) estimates, EU imports of natural gas dropped significantly by 17% in total, compared with the same quarter in 2022. Natural gas imports from Russia fell from a monthly average of 5.1 million tonnes in the second quarter of 2022 to 2.5 million tonnes in the second quarter of 2023.

The natural gas resources have been used as diplomatic leverage between Russia and the EU. Right after that, EU member states have urgently sought to diversify natural gas suppliers to keep the wheels of their industries running. Therefore, among several efforts, the discovered natural gas resources in the Eastern Mediterranean attracted more regional and European attention. Given the effects of the energy needs of developed and developing economies, it has been inevitable that the energy issues are moved from the economic and political to the security realm and evaluated as an existential element (Balzacq, Leonard and Ruzicka, 2016). Here, it is necessary to analyse the position of Türkiye, having used securitising discourse on energy resources until the Russia-Ukraine war. Recently, changing international dynamics strengthened Türkiye's position, especially in meeting the EU's energy gap. This situation has caused all parties, especially Türkiye, to review all their energy-related policies and be obliged to re-analyse the bilateral relations. It can be seen in Türkiye's increasing efforts to become an energy centre, decreasing the dose of its securitising discourses, and especially in the signs of normalisation of relations with Greece, Egypt and Israel.

It can be claimed that a normalisation process has begun in the relations between the Eastern Mediterranean countries in the new energy equation that emerged after the Russia-Ukraine war. How successfully this process can be completed depends on how the region will approach chronic problems outside of energy relations. While chronic problems such as the ongoing deadlock on the Cyprus issue and the Israeli-Palestinian conflicts may increase tension from time to time, the need for cooperation between countries in the transfer of energy can be a balancer in the relations. It is a fact that Israel's operations against Gaza after the last Hamas attacks on Israel endangered the recent normalisation process. Israel even declared that it was cutting gas exports to Egypt. The normalisation process carried out between Saudi Arabia and Israel with the Abraham

Accords (Singh, 2022) resulted in Saudi Arabia's withdrawal from the agreements with the start of conflicts. If evaluated from Türkiye's perspective, it can be seen that Türkiye has a more moderate approach to Israel's attacks on Gaza after the Hamas attacks compared to past events. Türkiye's declaration that it can mediate between the parties and undertake any constructive role to end the conflicts as soon as possible undoubtedly reflects the normalisation process it has recently entered into with Israel. The Israeli-Palestinian conflicts will definitely have repercussions on the Eastern Mediterranean energy relations. However, in this study, the normalisation environment that the regional countries entered, especially with the softening of their discourses after the Ukrainian war, will be subjected to process analysis in the light of the securitisation-politicisation-desecuritisation (Wæver, 1995) theory of the Copenhagen School.

The article's main argument is that Türkiye's established energy infrastructures, such as pipelines and energy infrastructure projects, make potential desecuritisation possible. The only considerable energy project for transmitting the natural gas reserves in the Eastern Mediterranean was the Eastern Mediterranean Pipeline (East-Med) project, excluding Türkiye due to severe relations with the regional actors. Still, it could not get international financial and political support because of the high cost and time ineffectiveness. To substantiate the structure of the paper, a short explanatory section on Türkiye's position in the energy equation in the Eastern Mediterranean should be provided. Then, the reasons, as mentioned earlier, can be related to changing Turkish energy politics in the Eastern Mediterranean from Securitization to desecuritisation of natural gas.

1) Türkiye's Position in the Energy Equation in the Eastern Mediterranean

International reports stated that the current gas reserves detected in the Eastern Mediterranean correspond to 47 per cent of the world's total. In addition, the gas exploration activities carried out recently have also resulted in significant reserve discoveries. For instance, as a result of the studies carried out by Israel at the Tamar (2009) and Leviathan (2010) fields, gas reserves of more than 1 trillion cubic meters have been found. In the same way, more than 100 billion cubic meters of natural gas reserves were identified in the Aphrodite field in 2011 by the Greek Cypriot Government. It has been stated that the gas reserves discovered by the Italian company

Eni in the Zohr field of Egypt in 2015 are around 850 billion cubic meters (Carlson, 2016).

The report published by the United States Geological Survey (USGS) in 2010 stated that there are 1.7 billion barrels of oil and 3.45 trillion cubic meters of natural gas reserves in the so-called *Levant Basin* located between Syria, Lebanon, Palestine, Israel and Cyprus (Schenk et al., 2010). In the same report, it is estimated that there are approximately 6.3 trillion cubic meters of natural gas, 6 billion barrels of liquid natural gas and 1.8 billion barrels of oil reserves in the *Nile Delta Basin*. It is estimated that the natural gas reserves in question will be able to meet the 30-year natural gas needs of Europe and the approximately 572-year natural gas needs of Türkiye (Elias, 2019).

Another feature that increases the region's strategic importance is its location in transit energy transportation. For example, regarding energy transportation, approximately 5 billion barrels of crude oil are transported to Western countries annually via the Suez Canal and the Arab Oil Pipeline or the Suez-Mediterranean Pipeline (SUMED) (Mann, 2023). As a result, new regional energy alliances are being established to extract and process the reserves after their discovery and transfer to the market. These alliances have varied in accordance with the political tensions among the regional states, but how to handle the energy resources in the Eastern Mediterranean has been at the centre of interactions.

The energy resources in the Eastern Mediterranean have a serious energy potential that can be a game changer in regional and international dynamics. However, since the early 2000s, when the discoveries began, disagreements on the continental shelf and exclusive economic zone (EEZ) issues have become increasingly evident among the countries in the region. The most important of these is the ongoing continental shelf disputes between the Türkiye-Greek Administration of Southern Cyprus (GASC) and Türkiye-Greece. The starting point of the disputes on maritime areas is the parcellation issue that Türkiye - the country with the longest coastline in the Eastern Mediterranean- considered a violation of its rights. The first case was the EEZ agreement between the Greek Administration of Southern Cyprus and Egypt in 2003, which Türkiye did not recognise and submitted a note to the UN on 2 March 2004 expressing its objection (Kısacık, 2023). When the Greek Administration of Southern Cyprus signed the EEZ agreement with Lebanon on 17 January 2007, Türkiye requested that Lebanon not put the deal into effect. In its note of 23 July 2007, the Turkish Ministry of Foreign Affairs also

referred to the letter expressing its objection to the EEZ agreement signed between the GASC and Egypt on 2 March 2004 (Republic of Türkiye Ministry of Foreign Affairs, 2007). With this, Türkiye's existing legitimate and legal rights were registered under the established rules of international law. Türkiye wants the continental shelf and EEZ restrictions in the Eastern Mediterranean, a semi-enclosed sea according to international law, to be made only in a way that considers the rights and interests of all relevant parties. Türkiye stated that the outer border of the continental shelf of Türkiye would be determined by the agreements based on equity with the relevant coastal state in which all relevant or unique conditions are considered (Baseren, 2021). Türkiye has constantly expressed its views on this issue in the notes it gave and in the answers delivered to the notes of Greece. For example, in the note given on 12 March 2013, Türkiye stated that the exploration and extraction licenses granted to TPAO are for the fields located within the continental shelf of Türkiye. On the same note, references were made to the previous notes of Türkiye (Jia, 2014).

In contrast, Türkiye intervened in seismic surveys conducted within its own EEZ borders through its naval forces. During the process experienced within the scope of the Eastern Mediterranean hydrocarbon discoveries, tensions have decisively increased between Türkiye and other parties. In this process, attitudes and discourses have severely affected the securitisation of the issue. Türkiye has often stated that it will not recognise the licenses granted by the GASC and will intervene to stop the activities based on these licenses (Grigoriadis, 2022). In this context, actions such as the *Mediterranean Shield Operation* and the *Blue Homeland Exercise* were carried out by Türkiye. The exploration works carried out with the drilling ships named *Barbaros Hayreddin Pasha*, *Fatih*, *Oruç Reis*, and *Yavuz Seismic Research* also show that Türkiye does not compromise on its theses in the Eastern Mediterranean.

2) Türkiye's Desecuritisation of Natural Gas in the Eastern Mediterranean

Securitisation originates from issues apart from military threats, as the classic security perspective suggests. It is actually a critical approach to the core idea of realist international relations. To realism, the security understanding is solely based on the threats from the other states, mainly asserted as military hard power. However, since the Second World War, not only the source of threats but also the military aspects of security studies

have dramatically changed (Snyder, 2014). The national and transnational groups, primarily categorised as terrorist organisations, have proved that they could threaten a state's national security.

Additionally, possible military intervention by other states cannot be solely seen as a national security issue since environmental, social, cultural, economic, and even religious issues can be perceived as security issues, too. These developments in international politics have led to a massive amount of literature on securitisation and then the de-securitization process. In a conflict or war, states take extraordinary measures in terms of the decision-making process and also in policy implementations. In this sense, Barry Buzan and his colleagues Ole Waever and J. De Wilde (1998) came up with the securitisation theory explaining how an issue which was not considered a national security issue could be turned into a security issue. This process starts with convincing audiences, electorates in all types of democracies, that a specific issue, the referent object, poses an existential threat to the embedded social, cultural, environmental, and economic order, which could lead to a tremendous loss or disorder for the state (Waever, 1995).

The current nature of politics has been highly interrelated. So, an issue that has not even been considered a security issue could cause significant eradication of a state structure in a couple of subsequent phases. That is why theoreticians of securitisation have already classified possible issues into the sectors in which securitisation is applied. These sectors are mainly social, environmental, economic, military, and cultural (Buzan and Waever, 2009). They are closely related and can be used together for securitisation. This is because securitisation is also about constructing a threat by the policymakers and getting approval from the audiences. Nowadays, migration issues are evaluated within the security realms as people believe that migrants could change the demographic nature of a state, which could change dominant identity, cultural purity, religious diversity and eventually economic degradation. In this process, policymakers articulate the migration issue and migrants as an existential threat in the foreseeable future (Huysmans, 2000). Climate change has recently been considered a national and international issue, but handling it from a security perspective requires extraordinary measures, especially for the states that could be immediately affected or harmed more than the other nations (Warner and Boas, 2017).

In short, securitisation is about how to handle an issue within or out of an ordinary political process. If it is taken seriously enough to think that extraordinary measures are needed, then the issue is being securitised. Securitisation Theory is a theoretical contribution to the international relation produced by the Copenhagen School. To them, eventual measures to deal with the securitised issue are considered war. Before going that far, the school suggests a desecuritisation process through which a securitised issue could be brought back to the ordinary political realm (Wæver, 1995). In this process, the securitisation process could be reversed. By reducing the emphasis on the existential nature of an issue, theoretically speaking the referent object, the issue is levelled down to be a political matter. In this stage, political dialogues between the national groups or international actors can find a solution to the specific issue.

Under the light of this theoretical explanation, energy security is a new dimension to security studies. From the sectorial approach designed by the Copenhagen School, energy security can be directly associated with environmental, social and military security. In detail, energy is a fundamental input for the healthy and safe functioning of the economy. In a society where the energy supply is interrupted, industrial production might slow down or even stop, and delivering previously produced products to domestic and foreign markets will not be possible. The breaking of cold chains, the increase in food safety risks (food security), the inability to meet hygiene and sanitary needs, and the onset of epidemics are also risks that will arise after one step for the society in question and the economy of that society. In such a scenario, where the basic needs of modern life cannot be met, the economy and the welfare status could collapse. Even the armies that are unable to move will lose their operational capabilities and cannot take to the battlefield (Blazev, 2021). As summarised above, there is a clear mutual commitment between energy security and economic and military security, and it is assessed that the absence or deprivation of energy poses a threat to decisiveness. Based on this assessment, Buzan (2015, p. 278) has determined that “energy should be securitised and treated as a security issue”.

Regarding the scope of the paper, since the discovery of the natural gas reserves in the Eastern Mediterranean, Türkiye has stressed its own maritime jurisdiction and fair share of these resources by referring to Turkish Cypriots as opposed to the unilateral energy policies of Greek Cypriots (Dağ and Fırat, 2020). In a sense, Türkiye has related its maritime sovereignty with the energy dynamics in the Eastern Mediterranean and

turned it into a referent object to convince its own audiences and international actors. Since the discoveries, Türkiye has used a harsh foreign policy discourse against violations of its maritime jurisdiction and performed political and military support to the Turkish Cypriots. Up until the Russia-Ukraine war, Türkiye successfully securitised energy resources in the Eastern Mediterranean and, within this period, sent its seismic vessels to the region and even provided security for them with warships (Dağ and Fırat, 2020). Additionally, by sending its navy, Türkiye prevented international energy companies from searching and drilling offshore of Greek Cyprus on the ground that these unilateral actions violated its maritime jurisdiction and the rights of Turkish Cypriots in the Eastern Mediterranean.

Energy security is about getting the resources at an uninterrupted and reasonable price (Yergin, 2006). Initiated with the Russian annexation of Crimea in 2014, European states and the US have been seeking to decrease the natural gas dependency of the European states on Russia. Once Russia launched war against Ukraine in February 2022, Russia used its energy resources as leverage against the European states and in response, European states applied sanctions against Russian energy. In this power struggle, despite several criticisms about the Turkish foreign policy regarding the Russia-Ukraine war, Türkiye stands in a mediatory position in political terms and energy scope. Russian President Vladimir Putin pointed out Türkiye as a spot market for its natural gas resources. European states confirmed Türkiye's energy hub investments and infrastructure could serve as a bridge to diversify natural gas suppliers in Central Asia, the Middle East and most notably, the Eastern Mediterranean (Anadolu Agency, 2022).

After the Russia-Ukraine war, Türkiye's decades-long energy hub projects have the potential to de-securitise energy resources for all actors in the Eastern Mediterranean as potential producers and in Europe as primary consumers. This paper argues that Türkiye has initiated a desecuritisation of energy politics in the Eastern Mediterranean, relying on being the best option with its pipelines and projects and geostrategic position providing the safest and cheapest energy transmitting routes from the Eastern Mediterranean to Europe, on the contrary to the East-Med project that was planned by regional actors. In this regard, Türkiye has been seeking good relations with Israel, Egypt, and Greece, with whom its bilateral relations were severe.

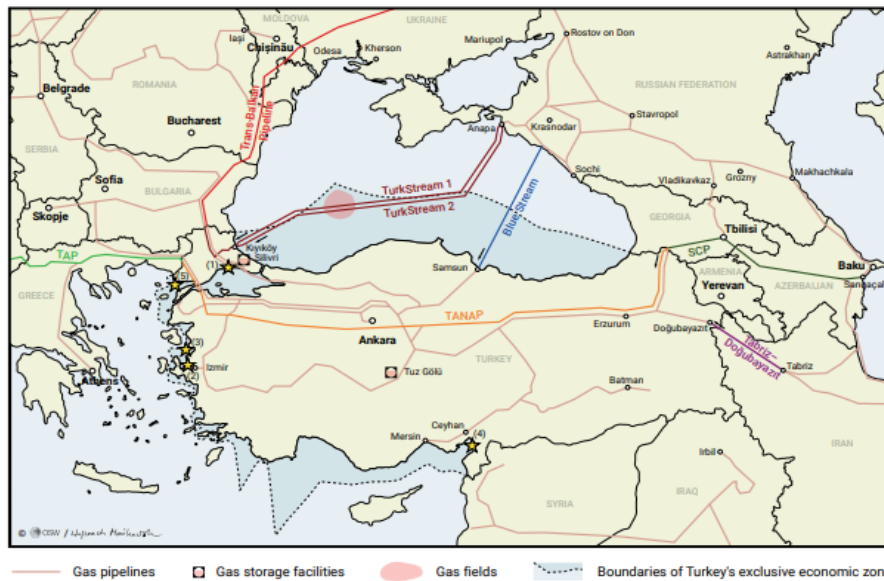
3) Pipelines and projects

Türkiye has a high level of energy need due to its population and industry. However, it lacks hydrocarbon resources to meet this need. Besides, it is quite close to the regions with intensive hydrocarbon resources. Russia, the Caspian basin and the Middle East are located around the first belt of Türkiye from the north, east and south. On the other hand, it is adjacent to the energy-hungry and population-intensive European geography from its own west. This geostrategic location offers the advantage of reaching various resources to meet Türkiye's energy needs while highlighting the decency of being a bridge between source and consumer countries.

Since the 1990s, Türkiye has successfully attempted to transfer this advantage of its geography from potential to action. In this context, it hosts many transit pipelines and can safely supply hydrocarbon resources from these lines to third parties. Nevertheless, the diversity of energy sources in terms of the type of energy and the source countries is a vital policy element (Çelikpala, 2013). Several developments experienced in the 2000s offered new opportunities for Türkiye to become an *energy centre*, especially in the field of natural gas. These developments can be listed as follows (Kısacık, 2023);

- Completion and commissioning of the Trans Anatolian Natural Gas Pipeline and the Trans Adriatic Natural Gas Pipeline, which deliver Azerbaijani gas to Europe,
- Completion and commissioning of the South Stream project, which Russia has designed to disable Ukraine, under the name of Turkish Stream,
- Increasing hopes for the solution of the status problem in the Caspian to complete Trans-Caspian projects,

Natural gas pipelines currently active in Türkiye are the Russia-Türkiye Natural Gas Pipeline (West Line), the Blue Stream Natural Gas Pipeline, the Eastern Anatolia Natural Gas Pipeline Project (East Line), the Baku-Tbilisi-Erzurum Natural Gas Pipeline (BTE), Türkiye-Greece natural gas interconnection, Trans Anatolian Natural Gas Pipeline (TANAP) and Turkish Stream.

Map 1: Gas Infrastructure in Turkey (European Gas Hub, n.d.).

Following the agreement signed between Türkiye and the USSR in 1984, the Russia-Türkiye Natural Gas Pipeline (West Line) was constructed in 1986. The Russia-Türkiye Natural Gas Pipeline, first supplied with gas flow in 1987, reached a maximum carrying capacity of 6 billion m³ in 1993. 15 November 1997, the Blue Stream Gas Pipeline was reconstructed under the agreement signed with Russia and opened in November 2005. It has a total length of 1611 km and an annual carrying capacity of 16 billion m³. The construction of the Eastern Anatolian Natural Gas Main Transmission Line, which started with the agreement signed between Türkiye and Iran in 1996 and completed at the end of June 2001, is another pipeline (Republic of Türkiye Ministry of Energy and Natural Resources, 2023). This line, which has a length of 1491 km, has an annual capacity of 10 billion m³. The Baku-Tbilisi-Erzurum Natural Gas Pipeline, which provides gas extracted from the Shah Sea field of Azerbaijan to be delivered to Türkiye, is a pipeline constructed in accordance with the agreement signed between Türkiye and Azerbaijan in 2004, and gas flow started on 4 July 2007. This line, which serves as the basis for TANAP, has a length of 980 km. Yet another, the interconnection of the Southern European Gas Ring, the Türkiye-Greece Natural Gas Interconnection, is the line that was built between Türkiye and Greece under the agreements dated 23 February 2003 and started gas supply as of November 2007 (Republic of Türkiye Ministry of Energy and Natural Resources, 2023). This connection line, which provides for transporting gas extracted from the Middle East and Caspian natural gas resources to

Europe, is an essential part of Türkiye's strategy to become a base for energy transportation.

Turkish Stream is also an important project for Türkiye's strategy of meeting its energy needs and becoming a centre. The cancellation of the South Stream Project, which is supposed to carry Russian gas to Europe under the Black Sea and through Bulgaria, after the sanctions imposed due to the annexation of Crimea, has put the Turkish Stream Project on the agenda as an alternative route (Çelikpala, 2013). With the official agreement signed for the opening of the Turkish Stream on 8 January 2020, the project consists of two pipelines, each of which has an annual carrying capacity of 15.75 billion m³; one of the lines has been built to provide gas flow to Türkiye and one to Europe. Finally, the Turkish Stream was commissioned in early 2020. From this line, a total of 34.8 billion m³ of gas flow was provided to Europe (Schislyaeva, Evgrafova, Butakova, and Mishalchenko, 2022).

In addition to pipelines, liquefied natural gas (LNG) is another crucial alternative to Türkiye imports. Türkiye's LNG imports, on the other hand, are realised in two separate ways. The first is realised under a long-term contract from Algeria and Nigeria, while the second is realised without needing a long-term contract called spot LNG. The central countries where Türkiye imports spot LNG are Qatar, the USA, Egypt, Trinidad and Tobago, Norway, Angola, France, England, Belgium, Spain, Ecuadorian Guinea, and the Netherlands. This reveals Türkiye's quest to ensure diversified energy resources and routes at the core of its energy strategy (Andrei, 2022).

The efforts of EU countries to reduce their dependence on fossil fuels through investments in renewable energy over the past two decades are well known (Hafner and Raimondi, 2020). However, the share of renewable energy sources in total consumption is still meagre. The EU's energy supply should be from the least costly options possible. Here, in the context of Türkiye's efforts to become an energy hub, investments in LNG storage facilities have the potential to provide this alternative. Türkiye aims to become a spot market, especially in natural gas, with its existing pipelines and LNG storage that it is trying to increase in number.

In addition to the policy of being a corridor and spot market within the scope of the strategy of being an energy hub, Türkiye has been making significant improvements in producing its own energy. In recent years, Türkiye has added many seismic research and drilling vessels to its inventory, accelerating its hydrocarbon exploration activities. Türkiye has two seismic research vessels, Barbaros Hayreddin Paşa and

MTA Oruç Reis, and drilling vessels, Fatih, Yavuz, Kanuni and Sultan Abdülhamid Han. It was found that there were natural gas reserves in some fields in the Black Sea in 2019. 320 billion m³ and then 85 billion m³ of natural gas discoveries in the same field in October 2020 were announced in the Sakarya Gas Field region because of the studies concentrated in the region. This field, where a total of 405 billion m³ of natural gas has been discovered, is named Tuna-1 (Nedelcu and Rusu, 2022).

Another discovery of 135 billion m³ was made in the same field in June 2021, called Amasra-1, less than a year after these discoveries. Although seismic research and drilling activities are still ongoing in the Black Sea and the Eastern Mediterranean, it is claimed that the existing reserve discovered in the Black Sea will begin to be supplied in 2023 (Dang, 2023). Starting to produce natural gas as predicted and supplying it to the market will be crucial for Türkiye. Considering that Türkiye's average natural gas consumption in the last ten years is about 49 billion m³, it is understood that the discoveries made are almost equal to an estimated 12-year natural gas need. Although this figure does not seem very big in the long term for Türkiye, whose energy needs are constantly increasing, it is vital that both the natural gas import figures and the decrease in expenditure made in parallel give hope for discoveries as well as energy security in general.

After the NABUCCO project in 2013, which was not implemented, the EU, searching for alternative gas sources, has started to take a closer interest in Trans-Caspian projects. In this sense, the Southern Gas Corridor, which extends from Azerbaijan to Europe and includes TANAP, has become more critical. The TCGP, which is envisaged to deliver Turkmenistan's gas to Azerbaijan first and then to Europe via TANAP, is 180 miles long and is an EU Common Interest Project. The TCGP, which came to the agenda with the commissioning of TANAP in 2018, was supported by the EU with a grant in the same year (Hartmann, 2022).

While Türkiye's already established pipelines and ongoing projects have been there for several years, rivalry among the regional actors in the Eastern Mediterranean led to Greece, Israel, and Egypt working on alternative pipeline projects to transmit the natural gas reserves from the East Mediterranean to Europe. It is the Eastern Mediterranean Pipeline Project (the East-Med). Despite its high cost and long distance, the pipeline initially supported by the EU and the USA has not been approved by Türkiye since the beginning. In reaction to the East-Med, Türkiye signed a memorandum with Libya designing the EEZ between Türkiye and Libya in October

2019 that intercepts the route the East-Med Pipeline will pass through. After that, Türkiye defined the East-Med project as a project that has no chance of success unless the maritime jurisdictions in the Eastern Mediterranean are determined around fair principles, which cannot exclude Türkiye (Akşit, 2021).

In January 2022, the United States of America (USA) made a *U-turn* and stated that it had withdrawn its support from the East-Med Pipeline Project on the grounds that it is not economically sustainable and is far from environmental sensitivity (Stergio, 2023). Although the uncertainty about East-Med continues, the withdrawal of US support from the project has made its feasibility almost impossible. The subsequent developments point to a pipeline that could be created to transport Israeli gas to Europe via Türkiye.

Some moves that exclude Türkiye in the Eastern Mediterranean energy equation have ceased to be feasible due to Türkiye's securitising moves. The most important aspect is that the East-Med project, expected to provide significant advantages to Greece and the Greek Cypriot Administration, has not found sufficient support, especially from the EU and the US. In addition, the new situation that Türkiye has created in the Eastern Mediterranean with the Libyan agreement has opened the door for Israel, Egypt and even Greece to reassess relations with Türkiye.

4) Examination of Bilateral Relations of Türkiye with Greece, Israel and Egypt from the Energy Perspective

a) Türkiye-Israel

The discoveries made by Israel, one of the important actors of the region, on the Tamar in 2009 and the Leviathan in 2010 have reshaped the geopolitics of the Eastern Mediterranean. The fact that Israel started production in Tamar and the Greek Cypriot Administration declared an Exclusive Economic Zone around Cyprus prompted these two actors to cooperate. In fact, Israel shaped its hydrocarbon policies related to the Eastern Mediterranean in the 1960s and has continued its work to the present day (Harari and Sözen, 2023). The Exclusive Economic Zone Agreement signed with the Republic of Cyprus in 2010 can be seen as a requirement of this policy.

Since the Mavi Marmara incident, where they faced off militarily for the first time in their history, Türkiye and Israel, in fact, with a pragmatic understanding in areas that will not

attract public reaction (trade, tourism, cultural interaction, etc.), it has continued the cooperation. The normalisation agreement signed in 2016 after a long negotiation did not provide the desired rapprochement between the two countries. Undoubtedly, as well as the change caused by the 15 July coup attempt in Ankara's threat perception, the developments in Syria, particularly the diverging positions of Türkiye and Israel in the face of the status demands of the Kurdish population in Iraq and Syria, also contributed to this. On the other hand, Israel, which has gone on the path of diversifying its allies after the Mavi Marmara, has adopted a less compromising attitude towards Türkiye during the normalisation process, as it has reduced its loneliness in the region thanks to the close relations it has developed with both the Eastern Mediterranean and the Gulf countries even with Azerbaijan in the early period (Singh, 2022). Meanwhile, the fact that the Donald Trump administration has adopted a very pro-Israeli stance on the Arab-Israeli problem has set the stage for new crises between Türkiye and Israel. As a matter of fact, relations were further strained when the United States recognised Jerusalem as the capital of Israel and moved its embassy to Jerusalem in May 2018. Türkiye, which strongly criticised Israel's response to the protests which broke out on the Gaza border with disproportionate force, recalled its ambassador to Israel (Erdoğan and Habash, 2020).

Following the normalisation agreement, the expectations of the two countries over natural gas in the Eastern Mediterranean were attached to the Cyprus problem. Israel became closer to Greece and the Greek Cypriot Administration during the period of lack of relations with Türkiye. Naturally, after the normalisation with Türkiye is achieved, it is expected to make a change in this attitude. However, in this process, the prevailing securitising discourses in Israel have been constructed on the basis that Türkiye, especially President Erdoğan, should not be trusted (Turgut and Çakır, 2023). Since there is an unpredictable situation regarding how long the normalisation process with Türkiye will take, some groups within the Israeli government have developed discourses that the alliance with Greece and Southern Cyprus should not be abandoned. These discourses also ignore the views that Israel will have more maritime space in the event of an EEZ agreement with Türkiye than in the EEZ agreement with the Greek Cypriot Administration. Also, these groups developed discourses that the continuation of strategic relations with Greece and the Greek Cypriot Administration is more important for Israel's security.

Türkiye-Israel relations, which came to a breaking point due to the Palestinian issue and the Mavi Marmara attack, became even tenser due to the fact that Israel and other countries in the region were conducting hydrocarbon activities by ignoring Türkiye. However, by the time the Russia-Ukraine war started, Israeli President Isaac Herzog's visit to Türkiye on 9 March 2022 was an essential step in the normalisation process between the two countries. In addition to being the first visit at the level of presidency since 2007, it is crucial that it includes important topics such as reconstructing economic relations and energy cooperation between the two countries. Significantly, the visit took place at a time when the viability of East-Med was becoming difficult. Shortly after the visit, President Recep Tayyip Erdoğan decried cooperation on natural gas as one of the important steps that can be taken in bilateral relations and announced that high-ranking officials could be sent to Israel on this issue, reminding a natural gas pipeline that could be erected between Israel and Türkiye (Salsabila, Prasodjo and Suhermanto, 2022).

A pipeline that could bring Israeli gas to Türkiye was raised earlier in 2016. They agreed to conduct pipeline feasibility studies at the World Energy Council Meeting held in Istanbul on 13 October 2016. Designed as Leviathan-Ceyhan, this pipeline is designed to deliver natural gas to be produced from the Leviathan and Tamar fields of Israel to the port of Ceyhan (Andrei, 2022). In addition, the natural gas crisis between Russia and the EU after Russia's intervention in Ukraine facilitates the implementation of such a pipeline. Although no official steps have been taken regarding the pipeline that will deliver Israeli gas directly to Türkiye in the current situation, expectations about this issue have frequently appeared in the national and international press recently. Türkiye's Minister of Energy and Natural Resources, Fatih Dönmez, also recently expressed this situation and stated that Israeli gas can be easily transported through Türkiye (Daily Sabah, 2022).

b) Türkiye-Egypt

Egypt made significant changes in Libyan politics during the crisis, simultaneously with Türkiye's role in Libya. By encouraging the discussion of peace plans in Libya, he changed his attitude towards the forces of Caliph Haftar. In addition, Egypt, stating that it complies with the continental shelf coordinates declared by Ankara, has opened the door to Türkiye for a number of possible arrangements in the Eastern Mediterranean (Fishman, 2023). On the other hand, Ankara

approved the new position of Egypt and stressed the importance of cooperation between the two countries, especially based on common interests. Senior diplomats and official authorities from Türkiye have repeatedly expressed the same message. In parallel with these developments, the communication between the two countries' intelligence services has paved the way for high-level bureaucrats to come together and discuss bilateral and regional issues. The first official rapprochement between Cairo and Ankara began in May 2021. During this process, delegations led by foreign ministers held exploratory talks. During the talks, bilateral and regional issues and ensuring security and peace in the Eastern Mediterranean region were discussed. The normalisation process between the two countries is progressing decently (Al-Fawwaz, 2021). All these steps can be seen not as an initiative independent of the developments in the region but, on the contrary, as part of a more extensive regional normalisation process. Changes in discourses are decisive for the evolution from conflict to cooperation.

Despite all this normalisation trend, maritime jurisdiction decoupling between the two countries in the Eastern Mediterranean still stands out as the most critical common issue. If this happens, there will be a development that will create new dynamics for the entire region. As mentioned in the previous sections, a partial decoupling agreement was signed between Cairo and Athens. But in February 2021, Egypt announced it would enter a new oil and gas tender in the Eastern Mediterranean. In the announcement, Ankara's coordinates of the continental shelf were observed. During these periods, statements were also made by the Egyptian foreign ministry that a continental shelf agreement to be reached with Türkiye would be a development that would provide optimal benefits for the two countries (Bakeer, 2022). Although both countries are aware of the geostrategic importance of limiting their maritime jurisdiction, the parties' securitising discourses have not allowed this in the past. In recent years, the Eastern Mediterranean countries have begun to emphasise the cost of carrying out a regional agenda without Türkiye. Also, Ankara continues to strengthen the discourse that fair sharing of resources and cooperation are the best solution for everyone. In the context of Russia's invasion of Ukraine and Europe's desire to reduce its dependence on Russia for oil and gas, it can be emphasised that the importance of hydrocarbon resources in the Eastern Mediterranean has increased even more.

c) Türkiye-Greece

It can be claimed that Türkiye's normalisation process in its relations with Egypt and Israel could change the eastern

Mediterranean energy equation. However, achieving a total cooperation environment in the Eastern Mediterranean undoubtedly depends on the course of Türkiye-Greece relations. The continental shelf agreements that have been ongoing between the two countries in the Aegean Sea for many years have been moved to the Eastern Mediterranean with energy discoveries (Stergiou, 2023). As examined in previous sections, the securitisation process of the eastern Mediterranean between Türkiye and Greece has been carried out successfully since the early 2000s. Greece, especially after the accession of the Greek Cypriot Administration of Southern Cyprus to the EU, evaluated the disputes in the Eastern Mediterranean under the auspices of the EU and claimed that Türkiye posed a threat to the maritime sovereignty of the EU.

On the other hand, Türkiye has securitised the region to protect the rights of Turkish Cypriots and its own naval jurisdiction. However, the new situation recently, especially with the Russia-Ukraine war, has made it necessary for both countries to look for a new way in relations (Basuki, 2023). Undoubtedly, the economic difficulties experienced by both countries in recent years played a role in this. In addition, Türkiye's normalisation of relations with Egypt and Israel, with whom Greece and the Greek Cypriot Administration formed an alliance in the Eastern Mediterranean, caused Greece to re-analyze its relations with Türkiye.

Although it is not possible to talk about a full normalisation in relations, disaster diplomacy between the two countries, especially after the 6 February earthquakes in Türkiye, enabled the beginning of a new era in relations. It can be observed that Türkiye-Greece relations are progressing in a positive atmosphere as of early 2023 (Diamantidi, 2023). The increasing visit traffic between the two countries continued with mutual constructive messages. In particular, Greece's closure of the Lavrion camp of the PKK terrorist organisation in July 2023 was considered an olive branch to Türkiye.

In addition to mutual positive messages, the joint NATO exercise can be cited as an example of the new positive environment regarding relations between the two countries. Turkish and Greek warships, which faced each other during the Oruç Reis crisis in the Eastern Mediterranean in the summer of 2020, carried out a joint exercise under the umbrella of NATO. The *Gökçeada* and *Göksu* frigates from Türkiye, the *Limnos* warship of the same type from Greece and the *HMS Duncan* destroyer from the UK participated in NATO's *Neptune Strike 23-2* exercise, part of which was held in the Eastern Mediterranean. In the exercise, warships of the three countries

worked on cooperation scenarios against possible air attacks. It should be noted that the Neptune Strike 23-2 exercise differs from previous NATO exercises in which Türkiye and Greece participated (Naval News, 2023). Previously, NATO exercise plans included some manoeuvres and refuelling scenarios for Turkish and Greek warships only during transit for training purposes. In this sense, it seems that the new exercise differs from the previous ones in terms of scope. In addition, the fact that two countries, which have been engaging in securitising discourses and actions against each other for a long time, are holding a joint military exercise is promising for a normalisation process in relations.

The chronic problems between Türkiye and Greece undoubtedly have many different dimensions. However, in light of our study's prediction, the conjuncture created by the Russia-Ukraine war has the potential to create an environment of cooperation in energy, especially for two countries experiencing similar economically troubled processes. In this context, it would not be wrong to say that normalisation signals between Türkiye-Greece-Egypt-Israel could affect a successful desecuritisation process.

Conclusion

In analysing Türkiye's interests, many presidential speeches show Türkiye's determination to achieve its interests with its own path, solutions and programs. At the same time, it was declared that "no one will be able to prevent Türkiye from achieving its goals" (Republic of Türkiye Ministry of Foreign Affairs, 2023). Therefore, Türkiye's interests in the Eastern Mediterranean play a crucial role in realising the future development of energy resources. One of the critical interests that is directly defined by President Erdoğan is to ensure Türkiye's energy security. President Erdoğan said Türkiye has been "a major player in the international energy arena due to its geopolitical location and economic development" (Anadolu Agency, 2022) and that Türkiye's main goal is to realise this potential and become a regional energy hub (Ataman, 2023). Like the other countries of the Eastern Mediterranean, Türkiye is one of the importers of energy resources. At the same time, the President considers it a huge advantage that Türkiye is one of the key transit countries, thanks to a well-established energy infrastructure. However, discovering hydrocarbon reserves in the Eastern Mediterranean significantly impacts Türkiye's energy interests. As Türkiye's energy consumption has grown substantially in recent years, according to the Minister of Foreign Affairs, efforts to increase domestic energy resources,

including potential supplies in the Eastern Mediterranean, have become an essential element of Turkish energy policy (Republic of Türkiye Ministry of Foreign Affairs, 2023).

The benefit from energy supplies would transform the Turkish transit role into the role of a regional energy hub. As a result, Türkiye would secure its own energy and contribute to the EU's energy security, thus rapidly strengthening its current position. Initially, it was even considered to use the route through the Turkish gas pipeline TANAP, which would transport natural gas to Europe. Although this option would be economically advantageous over the new East-Med project, there were regional disputes about the stability and safety of this option. However, given the structure of relations in the region, all the above-mentioned energy goals are conditional on cooperation between regional states, thanks to which all states could ultimately prosper.

Türkiye's decades-long energy hub policy can provide the required infrastructure from which all parties in the Eastern Mediterranean countries can benefit. As taken under close examination, well-connected pipelines, the uncertainty of the East-Med project, and changing energy dynamics due to the Russia-Ukraine war indicate that Türkiye's energy hub preparation could be used for energy transition from the source to the international markets. De-Securitization of energy resources, in this way, can lead to de-Securitization of previous political disputes in the Eastern Mediterranean, especially bilateral relations of Türkiye with Israel, Egypt and Greece. Therefore, Türkiye's energy hub investments could ignite cooperation, which is beneficial for itself and the countries in the region. The new dynamics in the international system, especially after the Russia-Ukraine War, raised the likelihood of cooperation between Türkiye, Egypt, and Israel in the Eastern Mediterranean. In recent periods, the fact that the parties have emphasised cooperation instead of securitising discourses increases this potential.

The latest war between HAMAS and Israel in Gaza did not start once the paper was submitted. The recent conflict in Gaza and Turkey's stand against it might degenerate decade-long positive relations with Israel. However, Türkiye's diplomatic and discursive reactions against Israel have not yet turned into a direct conflict, as mostly expected, and could also be used to substantiate Turkey's moderate diplomacy in terms of energy politics in the Eastern Mediterranean. While the Gaza War continues, Turkey's relations with Greece and Egypt maintain their momentum with positive agendas in which energy security is one of the core subjects. Despite harsh

criticism and potential conflicts, energy resources in the Eastern Mediterranean still remain a path to cooperation.

References

- Akşit, S. (2021). Türkiye's transatlantic relations, eastern mediterranean, and the changing nature of Turkish-Greek disputes. E. K. Sönmez and Ç. Üstün (Eds.), Türkiye's changing transatlantic relations. Lanham, Lexington.
- Al-Fawwaz, A. (2021). Egypt-Türkiye relations towards Libya: Political and economic dimensions. *Journal of Liberty and International Affairs*, 7(3), 356-372.
- Anadolu Agency. (2022). Putin proposes building natural gas hub in Türkiye. Retrieved from: <https://www.aa.com.tr/en/energy/energy-diplomacy/putin-proposes-building-natural-gas-hub-in-turkiye/36614>.
- Andrei, R. (2022). Türkiye's energy strategy: In search of an upgraded political and energy status. Natural gas at the frontline between the EU, Russia, and Türkiye: A conflict-cooperation perpetuum. Cham: Springer International Publishing.
- Ataman, M. (2023). The 'century of Türkiye'. *Insight Türkiye*, 25(3), 73-96.
- Bakeer, A. (2022). Analysis - Türkiye and Egypt: Normalization process in eastern mediterranean. Anadolu Agency. Retrieved from: <https://www.aa.com.tr/en/analysis/analysis-turkiye-and-egypt-normalization-process-in-eastern-mediterranean/2604873>
- Balzacq, T., Léonard, S., and Ruzicka, J. (2016). 'Securitization' revisited: Theory and cases. *International relations*, 30(4), 494-531.
- Basuki, L. W. (2023). Impact of the Russia Ukraine conflict on economic deglobalization. *Journal of Social Political Sciences*, 4(3), 277-299.
- Başeren, S. H. (2021). Root causes of the eastern mediterranean dispute: Approaches of the main actors. *Insight Türkiye*, 23(1), 11-22.
- Blazev, A. S. (2021). *Energy security for the 21st century*. CRC Press.
- Buzan, B. (2015). The English school: A neglected approach to International Security Studies. *Security Dialogue*, 46(2), 126-143.
- Buzan, B., and Waeber, O. (2009). *Macrosecuritization and security constellations: Reconsidering scale in*

- Securitization theory. *Review of International Studies*, 35(2), 253-276.
- Buzan, B., Waever, O., and De Wilde, J. (1998). *Security: A new framework for analysis*. Lynne Rienner Publishers.
- Carlson, S. (2016). Pivoting energy relations in the eastern mediterranean. *Turkish Policy Quarterly*, 15(1), 67-78.
- Çelikpala, M. (2013). Türkiye and the new energy politics of the Black Sea region. *Neighbourhood Policy Paper*, 5, 1-10.
- Dağ, R., and Fırat, M. F. (2020). Securitization and desecuritization of energy resources: Insights from Alsace-Lorraine for Cyprus island. *Janus Net E-journal of International Relation*, 11, 1-18.
- Dang, T. (2023). *Turkstream: Its origins and role as an instrument for Russian influence in the black sea*. Unpublished Doctoral dissertation, Indiana University.
- Daily Sabah. (2022). Türkiye could 'easily' transmit Israeli gas abroad: Dönmez. Retrieved from: <https://www.dailysabah.com/business/energy/Türkiye-could-easily-transmit-israeli-gas-abroad-donmez>
- Diamantidi, E. (2023). *The 2023 Turkish earthquake: A case study of disaster diplomacy between Greece and Türkiye*. Unpublished Bachelor's Thesis, Malmö University.
- Elias, A. R. (2019). Estimating the size of the levantine east mediterranean hydrocarbon basin. S. Atallah and B. Fattouh (Eds.), *The future of petroleum in Lebanon: energy, politics and economic growth*. I. B. Tauris.
- Erdoğan, A., and Habash, L. (2020). US policy toward the Israeli-Palestinian conflict under the Trump administration. *Insight Türkiye*, 22(1), 125-146.
- European Gas Hub. (n.d.). Turkey's dream of a natural gas hub. Retrieved from: <https://www.europeangashub.com/report-presentation/turkeys-dream-of-a-natural-gas-hub>
- Eurostat Comext. (2023). European natural gas imports metadata. Retrieved from: <https://ec.europa.eu/eurostat/comext/newxtweb/>
- Fishman, B. (2023). Changing Egyptian-Turkish dynamics may create opportunities for Libya. *The Washington Institute for Near East Policy*. Retrieved from: <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/changing-egyptian-turkish-dynamics-may-create-opportunities-libya>.
- Grigoriadis, I. N. (2022). Between escalation and détente: Greek-Turkish relations in the aftermath of the eastern mediterranean crisis. *Turkish Studies*, 23(5), 802-820.
- Hafner, M., and Raimondi, P. P. (2020). Priorities and challenges of the EU energy transition: From the

- European Green package to the new green deal. *Russian Journal of Economics*, 6(4), 374-389.
- Harari, M., and Sözen, A. (2023). Lebanon and Israel: Natural resources and security interests as catalysts for conflict resolution. A. Sözen, N. Goren, and C. Limon (Eds.). *Conflict Resolution in the Mediterranean: Energy as a Potential Game-Changer*, 23.
- Hartmann, K. A. (2022). South Caucasus as an infrastructural bridge between Asia and Europe: Domestic drivers, external interests, and competing projects. Unpublished Master's Degree Thesis, Luiss Guido Carli.
- Huysmans, J. (2000). The European Union and the securitization of migration. *JCMS: Journal of Common Market Studies*, 38(5), 751-777.
- Jia, B. B. (2014). The principle of the domination of the land over the sea: A historical perspective on the adaptability of the law of the sea to new challenges. *German YB Int'l L.*, 57, 63.
- Kısacık, S. (2023). Energy security policies of the Republic of Türkiye in the 21st century: Can the target of decreasing energy dependency be achievable?. *Upa Strategic Affairs*, 4(2), 171-203.
- Mann, Y. (2023). The global oil market and the status of the Suez canal. C. Lutmar and Z., Rubinovitz (Eds.), *The Suez canal: Past lessons and future challenges* (pp. 95-114). Cham: Springer International Publishing.
- Naval News. (2023). NATO allies wrap up neptune strike 2023-2 large-scale exercise. Retrieved from: <https://www.navalnews.com/naval-news/2023/07/nato-allies-wrap-up-neptune-strike-2023-2-large-scale-exercise/>
- Nedelcu, L. I., and Rusu, E. (2022). Research overview concerning the maritime industry: An evaluation of the trends and topics in the Black Sea area. *Scientific Bulletin' Mircea cel Batran' Naval Academy*, 25(2).
- Republic of Türkiye Ministry of Energy and Natural Resources. (2023). Natural gas pipelines. Retrieved from: <https://enerji.gov.tr/bilgi-merkezi-dogal-gaz-boru-hatkari-en>.
- Republic of Türkiye Ministry of Foreign Affairs. (2007). Press release regarding the efforts of the Greek administration of southern Cyprus of southern Cyprus to sign bilateral agreements concerning maritime jurisdiction areas with the countries in the eastern mediterranean. Retrieved from: https://www.mfa.gov.tr/_p_30-january-2007_-press-release-regarding-the-efforts-of-the-greek-cypriot-administration-of-southern-cyprus-to-sign-bilateral-

- agreements-concerning-maritime-jurisdiction-areas-with-the-countries-in-the-eastern-mediterranean_br____p_.en.mfa
- Republic of Türkiye Ministry of Foreign Affairs. (2023). Türkiye's international energy strategy. Retrieved from: <https://www.mfa.gov.tr/Türkiyes-energy-strategy.en.mfa>.
- Salsabila, H., Prasodjo, H., and Suhermanto, D. F. (2022). Türkiye's efforts to normalize diplomatic relations with Israel after withdrawal of ambassadors both of the two countries in 2018. *Global Political Studies Journal*, 6(2), 151-168.
- Schenk, C. J., Kirschbaum, M. A., Charpentier, R. R., Klett, T. R., Brownfield, M. E., Pitman, J. K., ... & Tennyson, M. E. (2010). Assessment of undiscovered oil and gas resources of the levant basin province, Eastern mediterranean: US geological survey fact sheet 2010-3014.
- Schislyaeva, E., Evgrafova, I., Butakova, N., and Mishalchenko, Y. (2022). The EU-Russia-Türkiye energy triangle: Legal and economic conditions of gas transportation via the TurkStream pipeline. *Transportation Research Procedia*, 63, 1984-1990.
- Singh, M. (2022). Axis of Abraham: Arab-Israeli normalization could remake the middle east. *Foreign Affairs*, 101, 40.
- Snyder, G. H. (2014). Mearsheimer's world: Offensive realism and the struggle for security. C. Elman and M. Jensen (Eds.), *The Realism Reader*. Routledge.
- Stergiou, A. (2023). Eastern Mediterranean energy geopolitics revisited: Green economy instead of conflict. *Journal of Balkan and Near Eastern Studies*, 25(4), 604-625.
- Turgut, H., and Çakır, A. (2023). Drop Türkiye from NATO now: Construction of anti-Türkiye discourse in the US public opinion. *Kastamonu İletişim Araştırmaları Dergisi*, 10, 20-48.
- Waever, O. (1995). *Securitization and desecuritization*. New York: Columbia University Press.
- Warner, J., and Boas, I. (2017). Securitization of climate change: The risk of exaggeration. *Ambiente & Sociedade*, 20, 203-224.
- Yergin, D. (2006). Ensuring energy security. *Foreign Affairs*, 69-82.

NOVUS ORBIS
Journal of Politics and International Relations
Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Dergisi
Volume 5 • Number 2 • 2023

ARAŞTIRMA MAKALESİ / RESEARCH ARTICLE

ULUSAL GÜVENLİK BAĞLAMINDA
CAYDIRICILIK STRATEJİSİNİN DÖNÜŞÜMÜ:
DÖNEMSEL BİR ANALİZ

Hasan GÜL*

Makalenin Geliş Tarihi // Received: 19.09.2023

Düzeltilme Tarihi // Revised: 25.12.2023

Yayına Kabul Tarihi // Accepted: 30.12.2023

Öz

Caydırıcılık stratejisi Soğuk Savaş döneminin öne çıkan kavramları arasında yer almaktadır. Soğuk Savaş döneminde, caydırıcılık stratejisi ulusal güvenlik bağlamında uygulanan politikalar ile bir denge unsuru olmuştur. Temel olarak caydırıcılık stratejisinin Soğuk Savaş dönemi ve sonrası olmak üzere iki dönem üzerinden incelendiği görülmektedir. Soğuk Savaş döneminde, Amerika Birleşik Devletleri ve Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin ulusal güvenliklerinin korunabilmesinde caydırıcılık stratejisinden oldukça faydalandıkları düşünülmektedir. Caydırıcılık stratejisinin iki kutuplu dünyanın lider ülkelerinin kendi ulusal güvenliklerini sağlamasındaki katkısının yanı sıra uluslararası güvenliğin sürdürülebilmesinde de olumlu yönde etkisi olmuştur. Öte yandan, Soğuk Savaş sonrası geleneksel güvenlik algısında yaşanan değişim ve dönüşümler, caydırıcılık stratejisinin işlevini ve uygulanabilirliğini etkilemiştir. Bu değişim ve dönüşümler, geleneksel güvenlik kaygıları dışında yeni gelişen sorun alanlarının oluşması neticesinde ortaya çıkmıştır. Soğuk Savaş döneminde caydırıcılık, devletlerarası ilişkilerde denge ve akılcı politikalar çerçevesinde şekillenen bir dış politika stratejisiyken, Soğuk Savaş

* Dr., Uzman, T.C. Cumhurbaşkanlığı, ORCID: 0000-0002-3932-9407, hasan.gul@windowslive.com. Bu makalede yer alan görüşler yazarın kişisel görüşleri olup, hiçbir şekilde mensup olduğu kurumu bağlamaz.

sonrası dönemde caydırıcılık devlet dışı aktör ve taraflarca da kullanılmaya başlanan bir araç haline gelmiştir. Zaman içerisinde karşılaşılan bu durum, ulusal güvenlikle birlikte uluslararası güvenlik için de bir tehdit unsuru haline dönüşmüştür. Dolayısıyla, caydırıcılık stratejisi Soğuk Savaş döneminde iki kutuplu dünyanın taraflarının ulusal güvenliklerini sağlarken olumlu bir rol üstlenmiş olsa da günümüzde bu durum tartışmalı bir hale gelmiştir. Bu doğrultuda çalışmanın amacı, ulusal güvenlik bağlamında caydırıcılık stratejisindeki dönüşüm sürecini, Soğuk Savaş dönemi ve sonrasında inceleyerek bir sonuca varmaktır.

Anahtar Kelimeler: Ulusal Güvenlik, Caydırıcılık, Caydırıcılık Stratejisi, Soğuk Savaş, Nükleer Silahlar

The Transformation of Deterrence Strategy in the Context of National Security: A Periodic Analysis

Abstract

Deterrence strategy is one of the prominent concepts of the Cold War period. During the Cold War, the deterrence strategy became a balancing factor with the policies implemented in the context of national security. It is seen that the deterrence strategy has been examined over two periods, namely the Cold War period and the aftermath of the Cold War. During the Cold War, it is thought that the United States of America and the Union of Soviet Socialist Republics benefited greatly from the deterrence strategy in protecting their national security. In addition to the contribution of the deterrence strategy to the leading countries of the bipolar world in ensuring their national security, it also had a positive impact on the sustainability of international security. On the other hand, the changes and transformations experienced in the traditional security perception after the Cold War affected the function and applicability of the deterrence strategy. These changes and transformations have emerged as a result of the emergence of newly developing problem areas apart from traditional security concerns. After the Cold War period, while deterrence was a foreign policy strategy shaped within the framework of balance and rational policies in interstate relations, it has become a tool that has been used by non-state actors and parties. This situation, which has been encountered over time, has become an element of threat to national security as well as international security. Therefore, although the deterrence strategy played a positive role in ensuring the national security of the parties of the bipolar world during the Cold War, this situation has become

controversial today. In this direction, the study aims to discuss the transformation process in the deterrence strategy in the context of national security by examining the Cold War period and after and reach a conclusion.

Keywords: National Security, Deterrence, Deterrence Strategy, Cold War, Nuclear Weapons

Giriş

Caydırıcılık, nükleer silahların ortaya çıkmasıyla birlikte yeni bir tartışmaya konu olsa da bu strateji yüzyıllar boyunca silahlı saldırı gibi zorlayıcı faaliyetler aracılığıyla düşmanın caydırılması amacıyla kullanılmıştır (Tagarev, 2019, s. 5). Fikir olarak caydırıcılık, insanlığın toplum olarak bir arada yaşadığı döneme kadar uzanan eski bir kavramdır (Gray, 2003, s. 1). Tarihsel süreç irdelendiğinde, caydırıcılığın kavramsal ve pratik kullanımına ilişkin emsallerin bulunduğu görülmektedir. Bu bağlamda, askeri stratejist olan Sun Tzu, düşmanı tehdit ederek yönlendirmenin önemine vurgu yapmıştır. Benzer şekilde, Thucydides, Peloponez Savaşı adlı eserinde, eski Yunan şehir devletlerinin tehdit ve caydırıcılığı, iş birliği yaptığı müttefiklerine ve hasımlarına karşı stratejik bir yöntem olarak kullanımını anlatmaktadır (Mehmetçik, 2015, ss. 42-43). Modern zamanlara gelindiğinde ise caydırıcılık stratejisi Soğuk Savaş dönemi ve sonrası olmak üzere iki farklı uluslararası konjonktür üzerinden değerlendirilmektedir. Bu iki farklı dönemin kendine has siyasi şartları ve özellikleri bulunmaktadır. Bu farklılıklar, ulusal güvenliklerinin sürdürülebilmesi amacıyla Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ve Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB)'nin caydırıcılık stratejisinde etkili olmuştur. Soğuk Savaş döneminde caydırıcılık stratejisi bağlamındaki politikalar oldukça başarılı bir şekilde uygulanabilmiştir. Soğuk Savaş sırasında caydırıcılık teorisinin uygulanması, önde gelen iki nükleer güç olan SSCB ve ABD'nin nükleer kapasitelerine dayanan bir dengenin oluşmasına yol açmıştır. Bu denge, temel olarak tam ölçekli bir nükleer savaşta hem saldıran hem de savunan tarafın yok olacağı gerçeği üzerine şekillenmiştir (Tagarev, 2019:6).

Temel olarak caydırıcılık, nükleer silah geliştirilmesiyle ilgili araştırma yapmak üzere, 1942 yılında ABD, İngiltere ve Kanada tarafından başlatılan Manhattan Projesinde yer alan fizikçilerin atom silahını sivil halk ve sanayi merkezlerini hedef alan bir baskın ve terör silahı olarak tanımlamaları ile bu silahı ilk kullananın muhtemel savaşı kazanacağı fikrine

dayanmaktadır (Gündoğdu, 2016, s. 3). Bununla birlikte, 1948 yılından sonra bağımsız bir düşünce kuruluşuna dönüşen Project Research and Development (RAND), Soğuk Savaşın yarattığı sorunlara odaklanmış ve bu doğrultuda atom silahlarına dayalı caydırıcılık kavramının gelişmesinde önemli bir rol oynamıştır (Long, 2008, s. 1). Brodie (1959, s. 173) caydırıcılığı, ABD'ye saldırmanın bedelinin, bu saldırıyı gerçekleştirecek olan devletin muhtemel kazancından daha fazlasını kaybedeceğinin hesaba katılmasının sağlaması olarak tanımlanmaktadır.

Soğuk Savaş dönemi sonrasında ise caydırıcılık stratejisi ve politikalarını etkileyen farklı ve yeni şartlar oluşmuştur. İki kutuplu dünya sisteminin sona ermesiyle birlikte ülkelerin ulusal güvenliği kapsamındaki tehdit unsurlarının çeşitliliğinde yeni bir döneme girilmiştir. Dolayısıyla caydırıcılık stratejisi bağlamında uygulanan politikaların yeni ve farklı sorun alanlarına karşı işlevi, etkisi ve etkinliği üzerine tartışmalar devam etmiştir.

Caydırıcılık stratejisinin devletlerin güvenlik tehditlerine karşı bir araç olarak kullanıldığı düşüncesi, Soğuk Savaş ve sonrasında şekil değiştirmiş ve dört temel dalga üzerinden, geleneksel ve geleneksel olmayan tehditler olarak ele alınmıştır. İlk üç caydırıcılık dalgası doğrudan geleneksel tehditlerle ilgili olarak sınıflandırılmıştır. Jervis'e (1979) göre caydırıcılık teorisindeki ilk dalga, II. Dünya Savaşı'ndan hemen sonra, Bernard Brodie gibi yazarların atom bombasının icadının savaşın doğasını temelden değiştirdiği sonucuna varmasıyla başlamıştır. Bu dalgada, nükleer silahların yıkıcı etkileri nedeniyle caydırıcılığın önemi artmıştır (Putton, Meijnders ve Rood, 2015, s. 9). İkinci dalga, Soğuk Savaş döneminde cereyan etmiştir. Nükleer silah kullanımına dayanan caydırıcılığın stratejik boyutu, oyun teorisi ve diğer yöntemler kullanılarak daha da geliştirilmiştir (Putton vd., 2015, s. 9). Bu bağlamda, Thomas Schelling, savaş kavramını caydırıcılık ile ilişkilendirerek açıklamaya çalışan ilk kişiler arasında yer almıştır. Schelling'e göre savaş, muhaliflerin tehditler, vaatler ve eylemler yoluyla birbirlerinin beklenti ve niyetlerini etkilemeye çalıştıkları bir pazarlık süreci olarak sınıflandırılmaktadır (Schelling, 1966). Schelling (1966) böylece savaşı, caydırıcılık sanatı, zorlama ve korkutma olarak değerlendirmiştir. Dolayısıyla Schelling (1966), düşman topraklarının savaşarak işgal edilmesinden nükleer silahların varlığının ortaya koyduğu cezalandırıcı yönünün vurgulanmasının daha uygun olduğunu fikrini ileri sürmüştür.

Üçüncü dalga 1960'larda ve 1970'lerde, o zamana kadar gelişen caydırıcılık teorisinin eleştirisi olarak ortaya çıkmıştır.

Bu dalgada caydırıcılık teorisinin ampirik olarak test edilmesi amacıyla sayısal veriler ve vaka çalışmaları kullanılmıştır. Ayrıca ikinci dalgada caydırıcılık kavramının ele alınış biçiminin fazla apolitik olduğu düşünülmüştür. Dolayısıyla, üçüncü dalga dönemindeki düşünürler, caydırıcılık kavramının siyasi ve jeopolitik bağlamda ele alınması gerektiği fikrini öne sürmüştür. Sonraki yıllarda, caydırıcılık düşüncesi başlangıçta olduğu gibi esas olarak devletler arasındaki geleneksel çatışmaya odaklanmaya devam etmiştir (Putton vd., 2015, s. 10).

Öte yandan, yavaş yavaş caydırıcılığın uygulanabilirliğine ilişkin yeni görüşler ortaya çıkmaya başlamıştır. Bu bağlamda, geleneksel olmayan tehditler caydırıcılığın odak noktası haline gelmiştir. Bu bağlamda, 1991'de Soğuk Savaş'ın sona ermesi ve 2001'de gerçekleşen 11 Eylül saldırıları sonrasında yaşananlar dördüncü dalganın temelini oluşturmuştur. Bu dalgada caydırıcılık, önceki dalgalardan farklı olarak yalnızca nükleer silahlar ve konvansiyonel savaş başlıkları altında sınırlandırılmamaya, devlet dışı aktörler, asimetrik savaş da dahil olmak üzere terörizm, siber saldırılar gibi çok daha geniş bir tehdit yelpazesi içerisinde değerlendirilmeye başlanmıştır (Knopf, 2010, ss. 1-3).

Bu doğrultuda makalede, ilk olarak ulusal güvenlik olgusu kavramsal olarak incelenmiş ve ulusal güvenliğin caydırıcılık kavramı ile ilişkisi ortaya konmuştur. İkinci olarak, caydırıcılık tanımsal özellikleri, siyasi muhtevası ve stratejik unsurlarıyla beraber tartışılmıştır. Son olarak, caydırıcılığın dönüşümü, Soğuk Savaş dönemi ve sonrası olmak üzere tartışılarak bir sonuca varılmıştır.

1) Kavramsal Çerçeve

a) Ulusal Güvenlik

Ulusal güvenlik kavramı, II. Dünya Savaşı döneminde ABD'nin dünyanın geri kalanıyla ilişkisini açıklamak için kullanılan bir kavram olarak ABD'de ortaya çıkmıştır. Bu kavram, ABD'nin güvenlik sisteminin gelişimi neticesinde II. Dünya Savaşı döneminin temel kavramlarından olmuştur. Ulusal güvenlik kavramı, ABD'deki siyasi fikirler doğrultusunda ABD'nin iki Dünya Savaşı arasında yaşamış olduğu dış politika ve askeri stratejisindeki farklılaşmayı meşrulaştırmak amacıyla kullanılmıştır (Brauch, 2008, s. 4). Bu bağlamda, 18 Ekim 1948 tarihinde Başkan Truman döneminde ABD kongresinde Ulusal Güvenlik Yasası çıkartılmıştır. Bu tarih itibariyle ulusal güvenlik

kavramıyla birlikte ulusal güvenlik politikaları konuşulmaya ve belirlenmeye başlanmıştır (Birdişli, 2011, s. 151).

Ulusal güvenlik, güvenlik ve uluslararası güvenlik kavramları ile birlikte tartışılmaya ve açıklanmaya çalışılmıştır. Söz konusu kavram, bireyden topluma, toplumdan devlete ve devletlerarası ilişkilerde belirleyici bir etken olmuştur. Baylis'e göre birçok yazar ulusal güvenliği tanımlamaya çalışırken, ulusal güvenliğin ölçeğinin ve kapsamının sınırlarının belirlenmesinde ortak bir görüş üzerinde uzlaşmaya varamamışlardır. Bu bağlamda, yazarlar değerlendirmelerinin merkezinde bireysel güvenliğin mi ulusal güvenliğin mi yoksa uluslararası güvenliğin mi olması gerektiği konusunda uzlaşmamıştır. Öte yandan, tarihsel olarak askerî açıdan tanımlanan ulusal güvenlik alan yazına hâkim olmuştur. Bu tanımlamaların odağında devletlerin kendilerine yönelik tehditlerle mücadele etmek için geliştirmeleri gereken askeri imkân ve kabiliyetler yer almaktadır (Baylis, 2008, s. 73).

Bununla birlikte, Valdes ise ulusal güvenlik tanımının tam anlamıyla askeri bir kavram olmadığını savunmaktadır ve bu kavramın siyasal bir sınıflandırma içerisinde yer alması gerektiğini vurgulamaktadır (Valdes, 1982, s. 11). Bu doğrultuda, ulusal güvenliğin tesis edilmesinin araçları arasında askeri imkân ve kabiliyetlerin yer alması, kavramın siyasal muhtevasının göz ardı edilmesine neden olmamalıdır. Sheehan'ın belirttiği üzere ulusal güvenlik, devlet düzenini korumak amacıyla alınan her türlü tedbiri kapsamaktadır. Bu bağlamda ulusal güvenlik, bir devletin siyasal bağımsızlığına ve özgürce karar alabilme yeteneğine, devletin silahlı kuvvetleri ve diplomasisi aracılığıyla sahip olması anlamına gelmektedir (Sheehan, 2005, s. 6). Dolayısıyla, ulusal güvenlik kavramının salt güvenlikçi bir bakış açısıyla ele alınması, kavramın başta siyasal yönü olmak üzere çok katmanlı ve boyutlu muhtevasının anlaşılmasını zorlaştırmaktadır.

Böylece ulusal güvenlik kavramının tarif edilmesinde geleneksel bakış açısının ötesinde değerlendirmelere ihtiyaç duyulduğu açık bir gerçek olarak karşımıza çıkmaktadır. Ulusal güvenlik kavramının değişen ve dönüşen yeni güvenlik olayları ve olgularının teorik bir zeminde tartışılabilmesi ve anlamlandırılabilmesinde söz konusu kavramın kullanım amacına ve algılanışına göre değişen unsurlarının da göz önünde bulundurulması gerekmektedir.

Buzan'a (1991) göre ulusal güvenlik kavramı, ulusun tehdit altında olduğu ve korunması gerektiği algısını güçlendirmek amacıyla kullanılmaktadır. Ayrıca güvenlik kavramına ulusal sıfatının eklenmesinin iki temel nedeni bulunmaktadır. Ulusal güvenlik kavramı ilk olarak ulus ve

devlet arasındaki bağlantının öneminin ortaya konulması, ikinci olarak ise güvenliği tehdit altında olan ve korunması gerekenin ulus olduğu algısını güçlendirmek amacıyla kullanılmıştır (Buzan, 1991, s. 70).

Öte yandan, ulusal güvenlik kavramının belirli ayrıntılar ve şartlar belirtilmeden kullanıldığında tehlikeli bir hal alan belirsiz bir kavram olabileceği değerlendirilmektedir. Dolayısıyla, güvenliğin kim için, hangi değerler için, ne kadar, hangi tehditlere karşı, hangi anlamda, ne pahasına ve hangi zamanda sahip olunması gerektiği ve bunun için gerekli politikaların belirlenip uygulanması konuları önem kazanmıştır (Baldwin, 1997, ss. 12-17). Bu bağlamda ulusal güvenlik Cizre tarafından aşağıdaki şekilde ele alınmıştır:

Öznel algılayışları, entelektüel bir birikimi, yaşama bakış felsefesini yansıtır. Kimin üstlendiğine bağlı olarak iktidar sahiplerini, dengesini, dağılımını, ideolojisini hem belirler hem de açığa vurur. Kimin oluşturduğuna ve formüle ettiğine bağlı olarak içeriği ve dolayısıyla hizmet ettiği amaçlar değişir (Cizre, 2006, s. 159).

Cizre'nin tarifinden yola çıkıldığında, ulusal güvenliğin tanımlanması ve sınırlarının belirlenmesinde belirleyici olan etkenin, tanımlamadaki algılanmış ve tanıma atfedilen şeyler olduğu görülmektedir. Cizre'nin yapmış olduğu tanımlamada ulusal güvenliğin siyasal muhtevastaki psikolojik ve sosyolojik unsurlarında göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Siyaset felsefesi açısından algılananın gerçek olduğu bir düzlemde ulusal güvenlik politikalarının şekillendiği sonucu ortaya çıkmaktadır.

Literatür taraması sonucu ulusal güvenlik kavramının, devletin çıkarlarının kollanması ve tehditlere karşı korunması olarak tarif edildiği gözlemlenmiştir. Ulusal güvenlik kavramına ilişkin yapılan tanımlamalarda ulusal çıkarlar, tehdit ve tehditlere karşı tedbir alma üç temel unsur olarak öne çıkmaktadır. Ulusal güvenlik aynı zamanda subjektif değerlendirme ve algılamalara da dayanan, siyasal özellikleri ağır basan bir kavramdır. Devletler tarafından korunması gereken şeylerin güvenliğinin ve iyi oluşunun tesis edilmesi, ulusal güvenliğin sağlanması ile doğrudan ilişkilidir. Bu bağlamda, caydırıcılığın devletlerin güvenliğinin sağlanmasında kullanılan stratejik bir politika unsuru olduğu değerlendirilmektedir.

b) Caydırıcılık

Caydırıcılık kavramının tarihi insanların birbirleri ile çatışmaya başladığı ana kadar geriye götürebilir. Ancak bu kavramın entelektüel olarak altın çağı 1946'dan 1980'lerin sonlarına kadar süren Soğuk Savaş ikliminde yaşanmıştır (Driver, 2019, s. 12). Glenn Snyder (1961, s. 35) caydırıcılığı altın çağının yaşandığı döneme atıfla; basitçe düşmanın askeri bir eylemi veya taarruzunun kazanacaklarından daha fazlasını kaybetme ihtimalini göz önünde bulundurmasıyla ağır basan bir maliyet ve risk olasılığı neticesinde, askeri harekattan vazgeçilmesi olarak tanımlamıştır. Bu bağlamda, caydırıcılık ile savunmanın birbirlerinden ayrı değerlendirilmesi gerekmektedir. Caydırıcılık düşmanın “niyetleri” üzerine odaklanır ve bu doğrultuda çalışmaktadır. Askeri kuvvetlerin “caydırıcı değeri”, düşman askeri hamlelerinin olasılığını azaltmada etkili olmaktadır. Savunma ise düşmanın bize zarar verme veya bizi mahrum bırakma yeteneğinin azaltılması ile ilgilidir (Snyder, 1961, s. 3). Thomas Schelling ise Soğuk Savaş sırasında popüler hale gelen ve caydırıcılığı askeri bir strateji olarak tanımlayan klasik tanımlamasında caydırıcılığı, düşmanı bir şeye başlamaktan alıkoymayı amaçlayan bir tehdit varlığına dayanan askeri strateji olarak tarif etmektedir (Schelling, 1966).

Bunun yanı sıra caydırıcılık kavramı, sonuçlardan korkarak eylemden kaçınma anlamına da gelmektedir (Lowther, 2010; Djumala, Bainus, Setiabudi ve Djuyandi, 2023). Bu doğrultuda caydırıcılık, kabul edilemez bir karşı eylemin inandırıcı tehdit varlığından kaynaklanan zihinsel bir durumdur. Dolayısıyla, caydırıcılık temelde psikolojik bir etki elde etmekle ilgili bir kavramdır. Bununla birlikte, caydırıcılık imkân ve kabiliyetten meydana gelmektedir. Ayrıca, caydırıcılığın başarısı veya başarısızlığı, caydırıcının karşı tarafı, statükonun değiştirilmesinin muhtemel maliyetlere değmeyeceği fikrini kabul ettirmesi kabiliyetine dayanmaktadır (Lowther, 2010, s. 27).

Klasik caydırıcılık teorisinin temel paradigması, devletlerarasındaki ilişkilerin esas alınmasına dayanmaktadır. Bu paradigmaya göre devletlerin anarşik bir uluslararası sistemde faaliyet gösterdiği vurgulanmaktadır. Bu anarşik sistemde merkezi bir otoritenin yokluğu, uluslararası siyasetin çatışma doğasının da temel sebebi olarak kabul edilmektedir. Böylesine kaotik bir sistemde devletler, kendi ülkelerinin ulusal çıkarlarını muhafaza etmek amacıyla sahip oldukları gücü ve uluslararası sistemdeki konumlarını korumaya çalışmaktadır (Rajmil, 2015, s. 394). Bu bakış açısına göre caydırıcılık teorisi, belli bir noktaya kadar güvenliklerini temin etmeye çalışan rekabet halindeki iki devletin bir dereceye kadar rasyonel

hesaplamalara göre politika ve eylemlerini belirleyeceği varsayımına dayanmaktadır (Zagare, 1987, ss. 7-11).

Bununla birlikte, Morgan'a göre caydırıcılık teorisi ve stratejisinin birbirinden ayrılması gerekmektedir. Caydırıcılık stratejisi, bir devletin diğer bir devleti caydırmak için benimsediği belirli askeri imkân ve kabiliyetine, tehditlere ve bunları karşı devlete iletme yollarına atıfta bulunurken, caydırıcılık teorisi bu stratejinin dayanacağı temel ilkelerle ilgilidir (Morgan, 2003, s. 6). Dolayısıyla caydırıcılık, bir başka devletin tehdit edici davranışlardan vazgeçirilmesi amacıyla o devletin maliyet ve fayda algısını şekillendirmeyi amaçlayan ve farklı yollarla elde edilebilecek istenmeyen bir eylemi başlatmamayı kabul ettirme stratejidir (Foerster, 2012, s. 56, Rajmil, 2015, s. 400).

Alan yazını incelendiğinde, caydırıcılığın ani ve genel caydırıcılık olmak üzere ikiye ayrıldığı görülmektedir. İlk olarak Morgan ani (immediate) caydırıcılığı, en az bir tarafın bir saldırıyı ciddi olarak düşünmesi ve diğer tarafın bu saldırıyı önlemek için bir misilleme tehdidi oluşturması ile oluşan iki karşıt devlet arasındaki ilişki olarak tarif etmektedir (Morgan, 1977, s. 28). Bu nedenle, Lebow ve Stein ani caydırıcılığı, bir tarafın diğerini saldırganlıktan caydırmaya çalıştığı bir çatışma yönetimi stratejisi olarak tanımlamaktadır (Lebow ve Stein, 1987, ss. 5-71). İkinci olarak, Morgan genel caydırıcılığı; her iki karşıt tarafın birbirlerine herhangi bir saldırı düzenlemeye yakın olmasalar da bu karşıt tarafların ilişkilerini düzenlemek için silahlı kuvvetlerini hazır bulundurması olarak tanımlamaktadır (Morgan, 1977, s. 28).

Buna ek olarak, caydırıcılık stratejisi ikna ve cezalandırma yoluyla caydırıcılık olmak üzere iki tür ile ön plana çıkmaktadır. İkna yoluyla caydırıcılık stratejisi, bir rakip veya düşmanın olası bir kazanımın sonucunda ortaya çıkacak olan maliyetin göz önünde bulundurularak herhangi bir eylemden vazgeçirilmesine dayanmaktadır. İkna stratejileri ile caydırıcılık, bir eylemi gerçekleştirilemez veya başarılı olma ihtimalini düşük kılarak rakibin veya saldırgan tarafın caydırılmaya çalışmasıdır. Bu yolla, potansiyel bir saldırganın hedefine ulaşma konusundaki güveni kırılmış olur ve saldırgan olası eyleminden vazgeçmesi amacıyla ikna edilir (Mazarr, 2018, s. 2). Ceza yoluyla caydırıcılık stratejisinde ise rakip veya düşman tarafından istenmeyen bir eylemin gerçekleşmesi durumunda ciddi ekonomik yaptırımlar ve nükleer tırmanış gibi tehditlere maruz kalılabileceğini ifade edilmektedir. Ceza yoluyla caydırmanın odak noktası, herhangi bir saldırı durumunda söz konusu saldırıya karşı uygulanacak

yaptırımların maliyetini artıracak daha kapsamlı cezalandırıcı bir tehdide dayanmaktadır (Mazarr, 2018, s. 2).

Cezalandırma yoluyla caydırıcılığa; 1960 ile 1980'li yıllar arasında ABD ile SSCB arasında cereyan eden “Bize nükleer bir saldırı başlatma, yoksa büyük bir misilleme yaparız ve seni yok edecek bir cevap veririz” söylemleri veya 1998 yılında ABD'nin Irak'a yönelik “Birleşmiş Milletler denetimlerine müdahale etmeyin, aksi takdirde gerekirse güç kullanarak karşılık veririz” açıklamaları örnek olarak gösterilebilir (Revilla, 1999, s. 242). İkna yoluyla caydırıcılığa ise Körfez savaşı sırasında Irak'a karşı İsrail ve İsrail tarafında yer alan müttefiklerin Patriot füze savunma sisteminin varlığı örnek olarak gösterilebilmektedir (Revilla, 1999).

Sonuç olarak, yapılan tanımlamalar ve yaklaşımlarda caydırıcılığın maddi gerçeklikler göz önünde bulundurulurken askeri ve siyasal eylemlerin muhtemel sonuçlarının algı ve ikna süreçlerine dayandığı fikri ortaya çıkmaktadır. Caydırıcılık stratejisi temel olarak rakip olarak görülen bir devletin herhangi bir eylemde bulunmasını engellemeyi amaçlamaktadır. Soğuk Savaş döneminde caydırıcılığın etkinliği ve kapasitesi göz önünde bulundurulduğunda güç dengesinin oluşması ve bu dengenin sürdürülmesinde önemli bir belirleyici etken olduğu düşünülmektedir. Bu özellikli yapısı itibarıyla caydırıcılık, stratejik olarak söz konusu dönemde uluslararası sistemin devamlılığı ve ulusal güvenliğin tesis edilmesinde bir denge unsuruna dönüştüğü değerlendirilmektedir. Bu doğrultuda bir sonraki bölümde caydırıcılık stratejisinin Soğuk Savaş dönemindeki durumu ele alınacaktır.

2) Caydırıcılık Stratejisinin Dönüşümü

a) Soğuk Savaş Dönemi

Soğuk Savaş, daha önce yaşanan I. ve II. Dünya Savaşı dönemi konseptlerinin aksine küresel güç olan ABD ve SSCB arasındaki ideolojik konseptte dayalı bir dönemi yansıtmaktadır (Denek, 2019, s. 53). Bu doğrultuda Soğuk Savaş döneminde *uluslararası güvenlik* ulus devletin analitik ve normatif referans nesnesi durumunda konumlandırılmıştır. Dolayısıyla uluslararası güvenlik ulusal güvenliğin veya devletin güvenliğinin yerine ikame edilebilecek bir kavram olarak değerlendirilmemiştir. Bu bağlamda devletin korunarak güvence altına alınması, değer atfedilen diğer şeylerin de korunmasının en iyi yolu olarak görülmüştür. Soğuk Savaş döneminde ulusal güvenlik kavramına bakış, tam olarak devletin güvenliği ile ulusun güvenliğinin eşitlemesi neticesinde

ortaya çıkmıştır (Buzan ve Hansen, 2009, s. 11). Buradan çıkan sonuç, uluslararası güvenliğin korunabilmesinin ve sürdürülebilirliğinin, ulusal güvenliğin tesis edilmesi ile mümkün olmasıdır. Söz konusu dönemin iki süper gücünün ulusal güvenliğinin korunabilmesi, rasyonel politika ve tercihler etrafında şekillenmiştir. Bu noktada iki taraf için de caydırıcılık stratejisi, öne çıkan politik bir tercih konumuna yükselmiştir.

Soğuk Savaş döneminde, nükleer silahlar ABD ve SSCB'den oluşan kutuplar arasındaki güvenlik politikalarının belirlenmesinde ve bu iki gücün birbirlerine karşı algılarının şekillenmesinde belirleyici etken olmuştur. ABD ve SSCB'nin sahip olduğu kitle imha silahlarının varlığı ve iki tarafın birbirlerine karşı ikinci vuruş kapasiteleri muhtemel savaşların önlenmesinde önemli bir rol oynamıştır. Dolayısıyla, uluslararası güvenlik, rasyonel davranacakları düşünülen karar alıcıların caydırıcılık politikası temelinde şekillenmiştir (Sancak, 2016, ss. 128-129). Bu bağlamda, iki süper gücün ulusal güvenliğinin tesis edilmesi, uluslararası sistemin de sürdürülebilmesi ile doğrudan ilişkilendirilmiştir. Dolayısıyla, ABD ve SSCB'nin ulusal güvenliği ile uluslararası sistemin güvenliği eşitlenmiş ve birbirleri arasında bir bağımlılık ilişkisi doğmuştur. Morgan'a (2012, s. 87) göre Soğuk Savaş'ın öne çıkan temel özellikleri aşağıdaki şekilde tarif edilmiştir:

Süper güçlerin muazzam sayıda ve son derece yıkıcı silahlara gerekenden çok daha fazla bel bağlaması,

Caydırıcılık stratejisinin olası başarısızlığının bir felakete yol açabilmesi,

Nükleer silahların varlığına güvenilmesi,

Pek çok stratejik nükleer silahın sürekli yüksek alarm durumunda tutulması,

Nükleer veya büyük çaplı konvansiyonel saldırıları caydırmak için savunmadan çok misilleme tehditlerine güvenilmesi,

Derin güvensizliklere ve düşmanlıklara rağmen, caydırıcılık yoluyla, bu durumu istikrara kavuşturmak için tek taraflı ve işbirlikçi çabalar kullanılarak önemli ölçüde güvenlik yönetiminin ortaya çıkması.

Bu bağlamda, Soğuk Savaş döneminde oluşan istikrarın korunmasının nedeni Kore Savaşı, Küba Krizi ve Vietnam Savaşı'nın yaşandığı dönemlerde SSCB ile ABD'nin karşı karşıya gelmeleri durumunda geri adım atmalarını sağlayan caydırıcılık politikası kapsamında iki tarafın da sahip olduğu nükleer silahların ateşlenmeye hazır halde bulundurulması sonucunda meydana gelen dehşet dengesidir. Dolayısıyla, caydırıcılık kapsamında oluşan nükleer dehşet dengesi SSCB ile ABD'nin

oluşturduğu Doğu ile Batı blokları arasındaki muhtemel çatışma olasılığının gerçeğe dönüşmesine mâni olmuştur (Kibaroglu, 2002, ss. 3-4).

Sonuç olarak, iki süper gücün, çok sayıda ve büyük ölçüde yıkıcılığa sahip silaha gereğinden fazla güvenmesi, caydırıcılık politikasındaki bir başarısızlığın felaket olacağı düşüncesini hâkim kılmıştır. Ayrıca çoğu stratejik nükleer silahlar sürekli olarak yüksek alarm seviyesinde tutulmuştur. Caydırıcılık politikası kapsamında nükleer veya kitlesel saldırılardan korunmak için savunmadan çok misilleme tehditlerine güvenilmiştir. Derin güvensizliklere ve düşmanlıklara rağmen, caydırıcılık yoluyla önemli bir güvenlik yönetiminin ortaya çıkması sağlanmıştır. Bu güvenlik yönetiminin ortaya çıkması iş birliğine dayalı çabalar neticesinde elde edilmiştir (Morgan, 2012, s. 87). Dolayısıyla, iki kutuplu bir uluslararası sistemde caydırıcılık stratejisi kapsamında uygulanan politikalar, genel olarak nükleer silahların kullanımı olasılığına dayanan caydırıcılık ile iki süper gücün güvenliğinin sürdürülebilmesini ve bu yolla uluslararası sistemde denge ve istikrarın korunmasını sağlamıştır. Öte yandan, Soğuk Savaş döneminin sona ermesi uluslararası sistemin güvenliğini de etkilemiş olup mevcut güç dengesinin değişerek dönüşmesiyle neticelenmiştir. Yaşanan bu durum, caydırıcılık stratejisini temel olarak işlevi ve kullanıcı unsurları bakımından etkilemiştir.

b) Soğuk Savaş Dönemi Sonrası

Nükleer silah yarışındaki yumuşama ve Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle caydırıcılık stratejisine olan ilgi azalmıştır. Uygulamada ise nükleer imkân ve kabiliyetlerin varlığı, caydırıcı bir güç unsuru olarak varlığını daha düşük kuvvet seviyelerinde olsa da sürdürmüştür. Örneğin, Soğuk Savaş'ın sonunda ABD, NATO müttefiklerine güvenlik garantisi sağlamak amacıyla Avrupa'da konuşlandırılmış yaklaşık 7.300 nükleer silaha sahipken bu güç zamanla yüzde 90 oranında azaltılmıştır (Tagarev, 2019, s. 6).

Soğuk Savaş sonrası dönemde caydırıcılık, merkezi konumunu yitirmiş, güvenlik yönetiminde yer alan nükleer caydırıcılık önemli ölçüde yıpranmış ve güvenilirliğini büyük ölçüde kaybetmiştir. ABD ve SSCB gibi ülkeler askerî açıdan güçlü konvansiyonel kuvvetlerinin küçük bir kısmını yüksek alarm durumunda bırakmıştır. Bununla birlikte, ABD büyük güçler arasında istisnai bir yer edinmiştir. ABD, kısa sürede herhangi bir yerde büyük operasyonlar gerçekleştirebilecek gerçek bir küresel askeri yeteneğe sahip tek ve aktif güç olarak, büyük ölçekte genişletilmiş caydırıcılık uygulayabilen bir devlet

konumuna gelmiştir (Morgan, 2012, s. 88). Bununla birlikte, Soğuk Savaş döneminin odak noktası olan büyük askeri saldırıların önlenmesi stratejisi yerini yeni ve asimetrik tehditlere bırakmıştır (Morgan, 2012, s. 100). Dolayısıyla, caydırıcılık stratejisinin geleneksel yaklaşım ve kabulleri yeni tehditlerle sınanmaya başlamıştır.

Arie'e göre Soğuk Savaş sonrası uluslararası sistemde, ABD ezici güce sahip tek süper güç olarak kalmış ve bu durum ABD ve diğer devletler arasında çarpıcı bir güç asimetrisi ilişkisiyle sonuçlanmıştır. Öte yandan, bu güç asimetrisi caydırıcılığı daha karmaşık bir hale getirmiştir. Bununla birlikte, Soğuk Savaş sonrası uluslararası sistemi oluşturan aktörler arasında sadece geleneksel egemen devletler değil uluslararası sivil toplum kuruluşları, uluslararası ve yerel terör örgütleri gibi devlet dışı aktörler de yer almıştır (Arie, 2016, ss. 26-27).

Soğuk Savaş sonrası dönemde ulusal güvenlik ile uluslararası güvenlik arasındaki ayırım büyük ölçüde kaybolmuştur. Değişen ve çeşitlenen tehdit unsurları uluslararası güvenlik kavramının içeriğinin değişmesine ve uluslararası güvenlik kavramının sınırlarının genişlemesine neden olmuştur (Sancak, 2013, s. 131). Örneğin,

çevre sorunları, insan hakları, kitleli göçler, mikro milliyetçilik, etnik çatışmalar, köktendincilik, uluslararası terörizm, ekonomik sorunlar, uyuşturucu ve silâh kaçakçılığı, bulaşıcı hastalıklar, insan ticareti gibi tehdit unsurları uluslararası güvenliğin ilgi alanına dâhil olmuştur (Koçer, 2005, s. 289).

Ulus devletlerin karşılaşmış oldukları yeni ve asimetrik tehditler sadece kendi güvenliklerini etkilememiş yeni oluşan şartlar uluslararası güvenlik iklimini de yeniden şekillendirmiştir.

Soğuk Savaş dönemi sonrası, Kuzey Kore gibi ülkelerin nükleer silah geliştirme çabasına girişmeleri nükleer silahların yayılma tehlikesini artırmıştır. Bu durum, ABD'nin Kuzey Kore gibi ülkelerin nükleer gelişimine karşı caydırıcılık politikaları uygulamasını zorunlu hale getirmiştir. Ancak, bu ülkeler caydırıcı tehditlerle ilgili olarak akılcı yargılarda bulunmadıklarından, bu ülkelere karşı geleneksel caydırıcılık politikaları kullanarak yanıt vermek zorlaşmıştır. Ayrıca, ABD'ye karşı gerçekleştirilen 11 Eylül saldırısı bir dönüm noktası olmuştur. Terör örgütleri gibi devlet dışı aktörler, devletlerden oluşan geleneksel uluslararası sisteme müdahil olabilmıştır. Bu itibarla, uluslararası sistemde devletlerin kullanmış olduğu caydırıcılığın güvenilirliği önemli ölçüde zedelenmiştir (Arie, 2016, s. 38).

Bu konuya istinaden, Knopf'e (2010), Kuzey Kore gibi devletlerin güvenilir bir şekilde caydırılıp caydırılmayacağı veya Saddam yönetimindeki Irak'ın caydırılabilir olup olmadığını tartışmıştır. Knopf'i bu tartışmayı temel olarak basit bir ikileme dayandırmıştır. Bu ikilemlerden ilki, söz konusu devletlerin liderlerinin rasyonel olmayan veya mantıksız davranışlarının caydırıcılık stratejisinin başarısız olma riskini yükseltmesidir. İkinci ikilem ise caydırıcılığın başarılı olma olasılığının stratejik veya rasyonel düşünceye dayandırılmasıdır (Knopf, 2010, s. 24). Dolayısıyla, bu ve benzeri özelliklerdeki devletlerin politikaları ile söz konusu devletlerin liderlerinin öngörülemeyen tutumları, caydırıcılık politikasının uygulanabilirliğini zora sokmuştur.

Soğuk Savaş döneminde, iki süper gücün ellerindeki nükleer gücü hangi şartlar altında kullanabileceği ve bu süper güçlerin nükleer silah kullanımı ile ilgili stratejileri açıklanırken, Kuzey Kore gibi ülkelerin nükleer silahlarla ilgili stratejileri ve kapasitelerinin ne olduğu bilinmemekte veya açıklanmamaktadır. Bu durumun yaratmış olduğu en önemli tehdit, terör örgütlerinin bu silah teknolojilerine erişme imkânı olarak gösterilmektedir. Buna ek olarak, nükleer silahı ilk kullanan olmama ilkesi, Kuzey Kore gibi ülkeler için geçerli olamayacağı düşünülerek, buna benzer ülkelerin nükleer bir savaşa neden olabilecekleri düşünülmektedir (Mehmetçik, 2015, s. 50).

Bu doğrultuda, Morgan'a göre Kuzey Kore gibi devletler meşruiyetlerini ve varlıklarını sürdürmeleri hususunu tehlikeye atan Batı'nın taleplerine, yaptırımlarına, tehditlerine ve baskılarına karşı mücadelede caydırıcılıktan faydalanmaktadır. Dolayısıyla, bu tür devletler, çok sayıda devlet ve toplum için varoluşsal bir tehdit oluşturmaktadır. Kuzey Kore gibi devletler tarafından nükleer silah programları caydırıcılık amacıyla sık sık Batı'ya karşı bir tehdit unsuru olarak da kullanılmaktadır (Morgan, 2012, s. 90). Bu durum, bölge ülkeleri ve Batılı ülkelerin ulusal güvenliğine karşı bir tehdit unsuru olmasının yanı sıra etkisi ve kapsamı itibarıyla aynı zaman da uluslararası sisteminde güvenliğine ve sürdürülebilirliğine karşı da risk teşkil etmektedir.

Bu bağlamda, nükleer silahlanma faaliyetleriyle öne çıkan Kuzey Kore, başta Japonya ve Güney Kore olmak üzere bulunduğu bölgedeki ülkeler için bir tehdit unsuru olarak değerlendirilmektedir. Kuzey Kore, Soğuk Savaş dönemi ve sonrasında gerçekleştirilen füze denemeleri ve süreç içerisinde ülkenin liderliğini yapan Kim II-sung, Kim Jong-il ve Kim Jong-un'un tehditkâr açıklamaları nedeniyle çoğu uzman ve devlet liderlerince eleştirilmiş ve irrasyonel bulunmuştur (Yamamoto,

2019, s. 357). Bu doğrultuda, Kuzey Kore'nin tehditkâr tutumu Taepodong I füzesinin Japonya hava sahasında denemesi (Kim ve Choy, 2012, s. 62) ve sonrasında 2006 yılında Taepodong II füzesinin denemesiyle devam etmiştir (Kılıçdaroğlu ve Demir, 2023, s. 491).

Ulusal güvenlik bağlamında uluslararası sistemi tehdit eden bir başka husus ise terör örgütlerinin nükleer silahlara erişerek, bu silah gücünü caydırıcılık unsuru olarak kullanıp, mevcut devlet düzenlerine etkilemek veya değiştirmeye teşebbüs etmek amacıyla kullanma ihtimalidir. Bu gibi yapılanma ve örgütlerin sonuçları itibariyle oldukça büyük bir yıkıcı güce sahip olan nükleer silahları elde etme ihtimali, bu silahların şantaj veya propaganda aracı olarak kullanılması ile sonuçlanabilecektir. Terör örgütleri, bu silahları hedef hükümetin politikalarını ve mevcut düzeni değiştirebilmek amacıyla kullanabilmektedir. Örneğin, El Kaide'nin kimyasal, biyolojik, radyolojik ve nükleer silah gibi kitle imha etkisi ve yıkıcı gücü yüksek silahları terör faaliyetlerinde caydırıcılık stratejisi kapsamında kullanmıştır (Porro, 2017, ss. 35-50). Bu bağlamda, El Kaide ve DEAŞ gibi terör örgütlerinin caydırıcılık stratejisinden faydalanmaya yönelik faaliyetleri dikkat çekici arayış ve girişimler olarak değerlendirilmektedir. Bu durumun, uluslararası güvenliğe müdahil olabilen *yeni aktörlerin* etkisinin anlaşılabilmesi açısından çarpıcı örnekler olarak ele alınması gerektiği düşünülmektedir.

Bununla birlikte, bu çalışmada anlam karmaşası yaşanmaması için El Kaide ve DEAŞ gibi terör örgütlerinin sıklıkla kullandığı zorlama (compellence) stratejisinin caydırıcılık stratejisi ile olan ilişkisine değinilecektir. Caydırıcılık ve zorlama stratejileri arasındaki ayrım oldukça soyuttur. Bu iki strateji, çatışma durumlarında genellikle bir arada bulunurlar ve neredeyse ayırt edilemezler (Morgan, 2003, s. 2). Bu durumun oluşmasının temel nedeni, zorlama ve caydırıcılık stratejilerinin, zorlayıcı (coercive) stratejisinin alt kategorisinde bulunmasıdır (Maddaloni, 2017, s. 10). Bununla birlikte, caydırıcılık stratejisinin başarısız olması veya açıkça denenmediği durumlarda, zorlama stratejisinin kullanılması uygun olmaktadır (Gray, 2003, s. 13).

El Kaide'nin ABD'ye karşı nükleer silah kullanma tehdidinde bulunması, nükleer silahı kullanmasından çok daha güçlü bir etki bırakmıştır. Böylesi bir durumda, Amerikan halkının mevcut yönetimlerin uygulamakta oldukları güvenlik ve dış politikasını değiştirmesi yönünde baskı yapabileceği düşünülmüştür (Lowther, 2010, ss. 39-40). Bununla birlikte, terör örgütleri, teknolojik gelişmeler ile kitle iletişim araçlarını kendi çıkar ve öncelikleri doğrultusunda bir propaganda ve

caydırıcılık unsuru olarak kullanmıştır. Örneğin, terör örgütleri caydırıcı ülkeleri tehdit etmek için interneti kullanmıştır. DEAŞ, ABD'ye yönelik olarak çok sayıda tehdit edici ifade ve görüntü yayınlamıştır. DEAŞ, Amerikalıları dehşete düşürmeyi ve savaştan bıktırmayı hedeflemiştir. Bu yolla, DEAŞ kontrol etmeye çalıştığı bölgelere olası bir ABD müdahalesini caydırmayı amaçlamıştır (Arie, 2016, ss. 27-28). Dolayısıyla, uluslararası sistemin asimetrik ilişki ağları içerisinde caydırıcılık stratejisi terör örgütleri tarafından da kullanılabilir. Öte yandan, devlet dışı aktör olarak değerlendirilebilecek olan terör örgütlerinin uluslararası siyaset sahnesinde giderek artan mevcudiyetleri ve faaliyetlerinin caydırıcılık ile önlenmesi mümkün görünmemektedir (Kibaroğlu, 2002, ss. 5-6).

Sonuç olarak, ABD'nin istisnai bir güç konumuna yükselmesi, uluslararası güç dengesini ABD lehine yeniden şekillendirmiştir. Bunun yanı sıra, iki kutuplu uluslararası sistemin simetrik ilişkileri yerini asimetrik, çok yönlü yeni tehdit ve sorun alanlarına bırakmıştır. Soğuk Savaş sonrası ortaya çıkan yeni tehdit unsurları, geleneksel caydırıcılık stratejisi bağlamında uygulanan politikalar ile üstesinden gelinebilecek sorun alanları olmanın ötesine geçmiştir. Devletlerin ulusal güvenliğini ve uluslararası sistemin sürdürülebilirliğini tehdit eden unsurların çeşitliliği ve bu tehditler ile karşılaşılabilme ihtimali artmıştır. Ancak, geleneksel güvenlik tehdit ve risklerinin dışında yeni gelişen sorunlar karşısında caydırıcılık stratejisinin etkinliği ve başarısı tartışılır bir hale gelmiştir. Dolayısıyla, Soğuk Savaş döneminin iki kutuplu uluslararası sisteminde başarıyla uygulanabilen caydırıcılık stratejisi, Soğuk Savaş dönemi sonrasında işlevi, etkinliği, amacı ve kullanıcı unsurları bakımından tartışmalı bir hal almıştır. Soğuk Savaş döneminin sona ermesi uluslararası sistemin güvenliğini de etkilemiş olup mevcut güç dengesinin değişerek dönüşmesi ile neticelenmiştir. Yaşanan gelişmeler, ulusal güvenliğin tesis edilmesinde önemli bir araç olarak kullanılan caydırıcılığı dönüştürmüştür.

Sonuç

Ulusal güvenlik, üzerinde uzlaşmaya varılamamış bir kavram olsa da siyasi ve askeri bakış açılarıyla tanımlanan ve tartışılan bir kavramdır. Literatüre bakıldığında, siyasal yönü ağır basan tanımlamalarda değer atfedilen ve korunması gereken şeylerin belirlenmesi ve önceliklendirilmesinde algıların, ön kabullerin ve düşünce sistematığının ulusal güvenliğin tanımlanmasında etkili olduğu görülmüştür. Caydırıcılık ulusal güvenliğin tesis edilmesinde önemli bir güç

unsuru olarak öne çıkmaktadır. Bu güç unsurunun temel amacı kuşkusuz ulusal güvenliğin sürdürülebilmesine katkıda bulunmaktır. Bu doğrultuda caydırıcılık, sonuçlarından korkularak herhangi bir faaliyete girişilmesinden vazgeçilmesi olarak tanımlanan stratejik bir kavramdır. Özellikle, II. Dünya Savaşı sonrasında, nükleer silahların varlığı ve kullanım ihtimalinin muhtemel sonuçları iki kutuplu bir sistemde dehşet dengesi yaratması, caydırıcılık stratejisini öne çıkarmıştır. Dolayısıyla, caydırıcılık stratejisi ulusal güvenlik bağlamında önemli bir etken haline gelmiştir.

Caydırıcılık stratejisi, akılcı politikaların uygulanacağı varsayımından hareketle, daha geleneksel ve doğrusal ilişkilerin yaşandığı iki kutuplu ve nükleer silah caydırıcılığı temeline dayanan Soğuk Savaş döneminde oldukça başarılı bir dış politika aracı olarak kullanılmıştır. Bu dönemde, uluslararası sistemin güvenliği esasen ulusal güvenlik ile bağımlılık ilişkisi içerisinde sürdürülmüştür. Dolayısıyla, caydırıcılık stratejisi, Soğuk Savaş döneminin ulusal güvenlik inşasında ve uluslararası güvenlik ikliminin korunmasında belirleyici etkenler arasında yer almıştır.

Soğuk Savaş sonrasında yaşanan siyasal gelişmeler, devletlerin güvenlik politika ve uygulamalarında da bir dönüm noktası olmuştur. Temel olarak, gerçekçilik yaklaşımı içerisinde şekillenen caydırıcılık stratejisinin etki alanı ve uygulanabilirliği tartışmaya açılmıştır. Ayrıca, söz konusu kavram işlevselliği itibarıyla ciddi eleştirilere maruz kalmıştır. Doğrusal ve çoğu zaman tekdüze cereyan eden ulusal güvenlik olaylarının kapsam ve içeriği değişmiştir. Ulus devlet anlayışı içerisinde şekillenen ve uygulamaya konan politikaların etkinliği ve geçerliliği sorgulanmaya başlanmıştır. Geleneksel tehdit unsurları yerini asimetrik, çok boyutlu ve çok değişkenli yeni tehditlere bırakmıştır. Aynı zamanda, uluslararası sistemde yer alan yeni aktörlerin öngörülemez, hesaplanamayan, akılcılık ile izah edilemeyen, sürdürülebilirlikten uzak politika ve uygulamaları yeni sorun alanlarının oluşmasına zemin hazırlamıştır.

Bu noktada, caydırıcılık ulusal güvenliğin ve uluslararası sistemin sürdürülebilmesine engel teşkil eden taraf ve oluşumlarca da kullanılabilen bir hale bürünmüştür. Ayrıca, caydırıcılık sonuçlarından çekinilerek herhangi bir yıkıcı eylemi başlatan taraf olmama anlayışının tersine bir yaklaşıma da evrilmiştir. Ulusal güvenlik ve caydırıcılık stratejisi arasında oluşan doğrusal ilişki, erozyona uğramış ve hesaplanamaz bir hale bürünmüştür. Dolayısıyla, caydırıcılık devletlerin ve uluslararası sistemin güvenliğine ve iyi oluşuna katkı sağlayan stratejik bir dış politika aracı olmanın ötesine geçerek bir tehdit

unsuruna dönüşebilme ihtimali ile tartışma konusu haline gelmiştir.

Kaynakça

- Arie, K. (2016). Complex deterrence theory and the post-cold war security environment. *NIDS Journal of Defense and Security*, 17, 21-39.
- Baldwin, D. A. (1997). The concept of security. *Review of International Studies*, 23(1), 5-26.
- Baylis, J. (2008). Uluslararası ilişkilerde güvenlik kavramı. *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 5(18), 69-85.
- Birdişli, F. (2011). Ulusal güvenlik kavramının tarihsel ve düşünsel temelleri. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(31), 149-169.
- Brauch, H. G. (2008). Güvenliğin yeniden kavramsallaştırılması: Barış, güvenlik, kalkınma ve çevre kavramsal dörtlüsü. *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 5(18), 1-47.
- Brodie, B. (1959). The anatomy of deterrence. *World Politics*, 11(2), 173-191.
- Buzan, B. (1991). *People, states and fear: An agenda for international security studies in the post-cold war era*. New York: Harvester Wheatsheaf.
- Buzan, B. ve Hansen, L. (2009). *The evolution of international security studies*. England: Cambridge University Press.
- Cizre, Ü. (2006). Egemen ideoloji ve TSK: Kavramsal ve ilişkisel bir analiz. A. İnsel ve A. Bayramoğlu (Eds.), *Bir zümre, bir parti Türkiye'de ordu*. İstanbul: Birikim Yayınları.
- Denek, S. (2019). Changing role of private military contractors after the cold war. *Novus Orbis: Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 1(1), 51-61.
- Djumala, D., Bainus, A., Setiabudi, R. W. ve Djuyandi, Y. (2023). Constructing the nuclear thread: The relevance of deterrence theory in the Russia-Ukraine conflict. *Journal of Namibian Studies*, 33(52), 192-205.
- Driver, D. (2019). Deterrence in eastern Europe in theory and practice. *Connections: The Quarterly Journal*, 19 (1-2), 11-25.
- Foerster, S. (2012). *Strategies of deterrence*. S. Jasper (Ed.), *Conflict and cooperation in the global commons: A comprehensive approach for international security*. Washington: Georgetown University Press.
- Gray, C. S. (2003). *Maintaining effective deterrence*. Carlisle, PA: Strategic Studies Institute.
- Gündoğdu, E. (2016). Uluslararası ilişkilerde caydırma teorisi. *Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi*, 4(2), 1-22.

- Jervis, R. (1979). Deterrence theory revisited. *World Politics*, 31(2), 289-324.
- Kılıçdaroğlu, K. ve Demir, E. (2023). Kuruluşundan bugüne Kuzey Kore'nin dış politikasında değişim: Tarihsel bir inceleme. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, 18(2), 479 – 499.
- Kıbaroğlu, M. (2002). 11 Eylül ardından strateji, tehdit ve caydırıcılık. Erişim: <http://www.mustafakibaroglu.com/sitebuildercontent/sitebuilderfiles/Kibaroglu11EylulArdndanStratejiTehditCaydiricilik22dec01.pdf>
- Knopf, J. W. (2010). The fourth wave in deterrence research. *Contemporary Security Policy*, 31(1), 1-33.
- Koçer, G. (2005). Soğuk savaş sonrasında uluslararası güvenlik ortamı ve Türkiye'nin ulusal güvenliği. *Stratejik Araştırmalar Dergisi*, 3(5), 287-304.
- Lebow, R. N. ve Stein, J. G. (1987). Beyond deterrence. *Journal of Social Issues*, 43(4), 5-71.
- Long, A. (2008). Deterrence from cold war to long war: Lessons from six decades of RAND research. California: Rand Corporation.
- Lowther, A. (2010). Framing deterrence in the twenty-first century: conference summary. A. C. Cain (Ed.), *Deterrence in the twenty-first century: Proceedings*. London: The Royal United Services Institute Conference, 1-15.
- Maddaloni, J. P. (2017). Add deterrence to the strategy against ISIS. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, National Defense University, USA.
- Mazarr, M. J. (2018). *Understanding deterrence*. Santa Monica: RAND Corporation.
- Mehmetçik, H. (2015). 21. yüzyıl için caydırıcılık: Teori ve pratikte neler değişti?. *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, 11(22), 31-60.
- Morgan, P. M. (1977). *Deterrence: A conceptual analysis*. Michigan: Sage Publications.
- Morgan, P. M. (2003). *Deterrence Now*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Morgan, P. M. (2012). The state of deterrence in international politics today. *Contemporary Security Policy*, 33(1), 85-107.
- Porro, B. R. (2017). *The world from Al-Qaeda's perspective: Deciphering its geostrategy, deterrence strategy, and efforts to build the caliphate*. *Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi*, Johns Hopkins University, USA.
- Putton, P. P., Meijnders, M. ve Rood, J. (2015). *Deterrence as a security concept against non-traditional threats*.

- Netherlands Institute of International Relations, In-depth study Clingendael Monitor.
- Rajmil, D. (2015). The middle east; Deterrence and nuclear deterrence. *Journal of the Spanish Institute for Strategic Studies*, 6, 394-414.
- Revilla, C. C. (1999). Origins and age of deterrence: Comparative research on old world and new world systems. *Cross-Cultural Research*, 33(3), 239-264.
- Sancak, K. (2013). Güvenlik kavramı etrafındaki tartışmalar ve uluslararası güvenliğin dönüşümü. *Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6, 123-134.
- Schelling, T. C. (1966). *Arms and influence*. New Heaven: Yale University Press.
- Sheehan, M. (2005). *International security: An analytical survey*. USA: Lynne Rienner.
- Snyder, G. H. (1961). *Deterrence and defense: Toward a theory of national security*. USA: Princeton University Press.
- Tagarev, T. (2019). Theory and current practice of deterrence in international security. *Connections: The Quarterly Journal*, 19(1-2), 5-11.
- Yamamoto, A. (2019). Unpacking the ontological foundation of North Korea's ambivalent foreign policy: Brinkmanship as rationality. *Asian Politics and Policy*, 11(3), 356-379.
- Valdes, J. A. T. (1982). A typology of national security policies. *The Yale Journal of World Public Order*, 9(10), 10-39.
- Zagare, F. C. (1987). *The dynamics of deterrence*. USA: Chicago University of Press.

Extended Abstract

National security is conceptualised based on the idea that the nation is under threat at any moment and that the nation must be protected. In this process, the idea that states should protect the things they value has also emerged. These values have been shaped mainly within the framework of political independence and territorial integrity since the first half of the 20th century. Over time, these two core values have expanded to cover different areas. National security has started to be discussed together with economic, psychological, political and socio-cultural values. In this direction, national security has turned into a construction process consisting of the protection of these values. Therefore, national security has become a multi-faceted, multi-layered, multi-featured and predominantly political concept that should not be considered from a purely security perspective. At the same time, national security can be shaped on the basis of subjective evaluations and perceptions. Establishing the safety and well-being of things that should be

protected by states is directly related to the protection of national security. At this point, deterrence has come to the fore as an important tool in the context of national security.

The concept of deterrence was developed during the Cold War period. Traditionally, it has been defined as the abandonment of military action as a result of the possibility of cost and risk outweighed by the enemy's consideration of the possibility of losing more than they would gain from military action or offensive. Deterrence is a mental state resulting from the credible threat presence of an unacceptable counter-action. In this context, deterrence is a concept related to obtaining a psychological effect. However, deterrence consists of opportunity and ability. Also, the success or failure of deterrence depends on the deterrent's ability to get the other party to accept the idea that changing the status quo is not worth the likely costs. Therefore, considering the effectiveness and capacity of deterrence during the Cold War period, it has been an important determining factor in the formation and maintenance of the balance of power.

The implementation of the deterrence strategy during the Cold War led to a balance based on the nuclear capabilities of the two leading nuclear powers, the United States of America (USA) and the Union of Soviet Socialist Republics (USSR). This balance is based primarily on the fact that in a full-scale nuclear war, both the attacking and the defending sides would be destroyed. Therefore, the deterrence strategy was used as a balancing element by the USA and the USSR to protect national security. In this context, the deterrence strategy was implemented quite successfully during the Cold War period.

On the other hand, after the Cold War period, different and new conditions emerged that affected deterrence strategy and policies. New threats such as non-state actors, rogue states, asymmetric warfare and cyber terrorism have been added to the traditional threat elements within the scope of national security. Therefore, the deterrence strategy has begun to be discussed regarding the function and effectiveness of the implemented policies against new and different problem areas. In this context, the September 11 attacks that took place in 2001 are among the most striking and important events that reveal the devastating effects of new threats.

During the Cold War, the concept of national security emerged as a result of equating the security of the state with the security of the nation. Therefore, the protection and sustainability of international security have become directly related to the establishment of national security. On the other hand, the strategy of preventing major military attacks, which

was the focus of the Cold War period, has been replaced by new and asymmetrical threats. In addition, irrational leadership, governments, and the existence of such states in the international system have made the applicability of the deterrence strategy difficult. In addition, the attempts of terrorist organisations to use deterrence in line with their own interests and priorities have been influential in the questioning of the deterrence strategy. Therefore, the deterrence strategy has begun to be questioned in the context of national security.

The aim of this study is to conclude by discussing the relationship between deterrence strategy and national security during and after the Cold War. In this context, the impact and transformation of deterrence strategies in two different periods in the context of national security were compared by examining the literature. Therefore, in the article, firstly, the connection and relationship between the concepts of national security and deterrence has been tried to be revealed. Then, the concept of deterrence is discussed, including its definitional features, political content, and strategic elements. Afterwards, the transformation process in the deterrence strategy in the context of national security will be examined by examining the Cold War period and after and reaching a conclusion. While the deterrence strategy in the context of national security was a foreign policy element that was used successfully during the Cold War, this situation changed drastically after the Cold War. In this direction, the strategic aspect of deterrence in the context of national security has eroded and become controversial.

NOVUS ORBIS
Journal of Politics and International Relations
Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Dergisi
Volume 5 • Number 2 • 2023

ARAŞTIRMA MAKALESİ / RESEARCH ARTICLE

SOĞUK SAVAŞ SONRASI DÖNEMDEN
GÜNÜMÜZE ABD'NİN ASYA PASİFİK
STRATEJİSİ

Zeynal Abidin DURMUŞ*

Makalenin Geliş Tarihi // Received: 31.08.2022

Düzeltilme Tarihi // Revised: 20.12.2023

Yayına Kabul Tarihi // Accepted: 25.12.2023

Öz

Uluslararası arenadaki güç mücadelelerinin yaşandığı en önemli alanlardan biri de şüphe yok ki Asya-Pasifik Bölgesi'dir. Son otuz yılda bu bölgede gelişen hızlı ekonomik büyüme neticesinde evrensel ekonomik ve politik ağırlık Atlantik'ten, Pasifik bölgesine taşınmıştır. Bu bölgede Amerika Birleşik Devletleri (ABD), Çin, Japonya ve Hindistan gibi önemli aktörler arasındaki rekabet giderek hız kazanmıştır. Tüm bu gelişmeler, ABD'nin ilgisini bu bölgeye çekmiştir. Bu makale, bilimsel kitap, makale ve uluslararası belgelerden faydalanılarak ortaya konulmuştur. Makalenin amacı ABD'nin, son dönemlerde uluslararası alanda önemi artan Aya Pasifik bölgesine yönelik izlediği stratejileri ortaya koymaktır. Bu bağlamda bu makalenin birinci bölümünde Asya Pasifik Bölgesi tanıtılarak bu bölgede, bölgesel ve küresel güvenliği tehdit eden konular ele alınmıştır. Çalışmanın ikinci bölümünde Asya Pasifik Bölgesinin ABD açısından önemi ve bölgeye yönelik politika hedefleri, ABD'nin Asya-Pasifik stratejisinin temelleri ve Soğuk Savaş sonrası ABD'nin Asya-Pasifik politikası anlatılmaya çalışılmıştır. Makalenin devamında ise

* Bağımsız Araştırmacı,
zeynal.abidino2@outlook.com

ORCID: 0000-0003-2973-457X,

ABD'nin Hint-Pasifik kavramına yaklaşımı ve bu bağlamda geliştirdiği güvenlik antlaşmaları ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: ABD, Asya-Pasifik, QUAD, AUKUS

The USA's Asian Pacific Strategy from the Post-Cold War Period to the Present

Abstract

There is no doubt that one of the most important areas where power struggles occur in the international arena is the Asia-Pacific Region. As a result of the rapid economic growth in this region in the last thirty years, universal economic and political weight has moved from the Atlantic to the Pacific region. In this region, competition between important actors such as the United States of America (USA), China, Japan, and India has accelerated. All these developments attracted the attention of the USA to this region. This article has been prepared by making use of scientific books, articles and international documents. The aim of the article is to reveal the strategies followed by the USA towards the Asia Pacific region, whose importance has increased internationally in recent years. In this context, in the first part of this article, the Asia Pacific Region is introduced, and the issues that threaten regional and global security in this region are discussed. In the second part of the study, the importance of the Asia-Pacific Region for the USA and its policy objectives for the region, the foundations of the USA's Asia-Pacific strategy and the USA's Asia-Pacific policy after the Cold War were tried to be explained. In the rest of the article, the USA's approach to the Indo-Pacific concept and the security agreements developed in this context are discussed.

Keywords: USA, Asia-Pacific, QUAD, AUKUS

Giriş

Bir devletin dünyadaki güç dengesi ve geleceği açısından dış politika, önemli bir belirleyicidir. Bu ilke, tüm ülkeler için geçerli olduğu gibi Amerika Birleşik Devletleri (ABD) için de geçerlidir. ABD'yi, bir dünya devleti haline getiren yapı taşlarından biri de kuşkusuz dış politikasında izlemiş olduğu stratejileridir. Son yüzyılda ABD dış politikasını başarılı kılan en büyük etken küresel bir vizyon perspektifine sahip olmasıdır. ABD'nin dış politikasına bakıldığında, 20. yüzyıl başından

itibaren akıllı ve etkili bir dış politika yürüttüğü görülmektedir. Tüm Amerika kıtasını Monroe Doktrini ile kendi nüfuz alanı olarak gören ABD, Birinci Dünya Savaşı'nın akabinde Wilson İlkeleri ile etki alanını Trans-Atlantik'e taşımaya başlamış; İki Dünya Savaşı arası dönemde *izolasyon* politikasıyla kendi kıtasına çekilmesini bilmiştir. İkinci Dünya Savaşı sonrası ve Soğuk Savaş'ı takip eden ilk yıllardaki stratejileri ile ABD dış politikası, başarılı ve istikrarlı bir grafik çizmiştir.

21. yüzyılın başları ABD'nin istemeyeceği gelişmelere sahne olmuştur. 11 Eylül saldırılarından sonra ABD, teröre karşı savaş ilan ederek Afganistan ve Irak'ı işgal etmiştir. Her ne kadar sahip olduğu büyük ekonomi ve ileri teknolojiyle büyük askeri başarılar elde etse de aynı başarıyı diplomatik alanda gösterememiştir. Irak'ta elde ettiği askeri başarıların sürdürülebilir olmadığı görüldüğünde, ABD'yi dünya gücü yapan olgunun dış politika becerisi olduğu anlaşılmaktadır.

Asya-Pasifik bölgesi, dünya çapında yeni güç dengelerini ve yeni bölgesel ve küresel güç aktörlerini belirleyecek önemli bir coğrafi dönüşümdür. Bilindiği gibi, Soğuk Savaş sonrası Asya-Pasifik bölgesinin ekonomik ve siyasal coğrafyası, birçok yeni bileşen ve faktörden oluşan bir değişim süreci yaşadı. Son zamanlarda, *Pasifik Yüzyılı* veya *Pasifik Çağı* terimleri de bu durumu gösterir niteliktedir.

Atlantik'ten Pasifik'e doğru ilgi ve çekicilik, Soğuk Savaş sonrası siyasal dönüşümler neticesinde gerçekleşmiştir. Kutuplaşma eğilimleri ve küresel liderlik tartışmaları, 1990'lı yıllarda Asya Pasifik eksenini yeni bir sahne ve çok aktörlü bir senaryonun uygulama alanı olarak öne çıkarmıştır. Bir anlamda Asya Pasifik bölgesi, küresel dengeyi yönetme alanı olarak görülmektedir.

Yeni düzen arayışında, geleceğe yönelik stratejiler yine Asya-Pasifik üzerinden yürütülmektedir. Asya-Pasifik eksenine bakıldığında, küresel güç, küresel liderlik ve kutuplaşma kavramları çerçevesinde ABD'nin bölgedeki rolünün yanı sıra Japonya, Çin ve Rusya büyük ekonomik yapılarıyla öne çıkan ülkelerdir.

Bu bağlamda ABD dış politikası ve savunmasında Asya-Pasifik ya da ABD'nin son dönemde ifade ettiği tabirle Hint-Pasifik bölgesine yönelik ilgisi artarak devam etmektedir. Son yıllarda Ortadoğu bölgesi ve Afganistan gibi ülkelerde askeri varlığını azaltan ABD, Asya-Pasifik bölgesindeki varlığını ve askeri mevcudiyetini artırmaktadır. Bu doğrultuda ABD, bölgenin yükselen gücü Çin'e karşı bölgedeki müttefikleriyle yaptığı antlaşma ve paktlarla gücünü göstermektedir.

Bu makale Amerika Birleşik Devletleri'nin son 20 yılda dünya jeopolitiğinde önemi artan Asya Pasifik bölgesine yönelik izlediği politikaları incelemeyi amaçlamaktadır. İçinde bulunduğu döneme ve şartlara bağlı olarak değişen ABD dış politikası çerçevesinde ABD'nin, Asya Pasifik bölgesine yönelik geliştirdiği politikalar, bu makale de ortaya konulmuştur.

Çalışmanın sonuç bölümünde ise ilerleyen yıllarda uluslararası ilişkiler alanında gündemi oldukça işgal edecek konuların başında Asya-Pasifik bölgesindeki ekonomik ve askeri mücadeleler ve bu mücadelelerin uluslararası sisteme yansımaları yer alacaktır. Ekonomik ve askerî açıdan yükselen Çin ve ABD arasındaki güç mücadelesi ve bu durumun nereye evrilebileceği konusunda muhtemel çıkarımlar bu bölümde ifade edilecektir.

1) Asya Pasifik'in Tanımlanması

Makalenin birinci bölümünde ABD ve uluslararası sistemdeki konumuna değindikten sonra bu bölümde *Asya Pasifik* teriminin kullanımının açıklanması gerekmektedir (Mcdougall, 2021). Bütün bölgeler, kurguya dayalıdır. Bölgelerin tanımlarının devletler genellikle amaçladıkları politikaya uygun olarak yapılmasını istemektedirler. Asya Pasifik kavramı, 1960 ve 1970'li yıllara dayanmaktadır. Asya Pasifik kavramı, Doğu Asya'yı, daha geniş olan Pasifik bölgesine bağlamak için Avustralya, Japonya ve ABD tarafından geliştirilmiştir (Mcdougall, 2021). Asya Pasifik, Pasifik bölgesini ayrı tutarak sadece Asya boyutunu vurgulamaktadır. Açıkçası *Doğu Asya* terimi, coğrafi olarak daha sınırlı olmakla beraber Avustralya ve ABD gibi güçleri kapsamaktadır. *Uzak Doğu* terimi ise tarihsel kökenli ve Avrupa merkezlidir. ABD, *Asya Pasifik* terimi ile Doğu Asya ilişkilerine müdahil olmayı meşru hale getirmektedir. Her ne kadar ABD, kendini Asya gücü olarak tanımlasa da Asya Pasifik bölgesindeki kapsamlı dahli ABD'yi, Asya Pasifik'in bir parçası olarak tanımlanmasını sağlamaktadır. Başka bir deyişle kavramın oluşmasında temel faktör, ABD'nin desteğidir (Buzan, 2013, s. 86). Kavramın oluşmasında ABD gibi ciddi katkıları olmayan fakat benzer sebeplere sahip Yeni Zelanda, Kanada ve Avustralya gibi Pasifik merkezli Batılı ülkeler, bu kurguyu devam ettirme niyetindedir. Bu bağlamda Japonya örneğinde olduğu gibi Japonya desteğinin arka planında, kavramın ABD'nin Doğu Asya ilişkilerine katılımını sürdürme ve bu katılımı çok taraflı hale getirme amacı yatmaktadır. Japonya, olası ABD-Japonya geriliminin çıkması halinde bu gerilimlerin, geniş bölgesel düzlemde ortadan kaldırılması noktasında imkânlar yaratabilir.

Yukarıda da ifade edildiği üzere *Pasifik bölgesi* terimi Asya için kullanılan özel bir kavram niteliği taşımamaktadır. ABD gibi Batılı ülkeleri dışlayan temel alternatif bölgesel yapı, *Doğu Asya*'dır. 1981 yılından 2003 yılına kadar bu düşüncenin ana savunucusu, Malezya Başbakanlığı yapan Mahathir Mohamad'dır. 1989 yılında kurulan Asya Pasifik Ekonomik İşbirliği'ne (Asia-Pacific Economic Cooperation-APEC) üye olmasına karşın Malezya Başbakanı Mahathir'in tercihi Doğu Asya Ekonomik Grubu olmuştur (Temiz, 2019a).

1997 yılındaki Asya ekonomik krizinin ardından kurulan Güneydoğu Asya Uluslar Birliği (The Association of Southeast Asian Nations-ASEAN) Artı Üç (Güney Kore, Japonya, Çin ve Güneydoğu Asya Ülkeler Birliği üyeleri), *Doğu Asya* düşüncesine bir hareketlilik getirmiştir. 2005 yılının Aralık ayında Kuala Lumpur'da gerçekleştirilen toplantının ardından Doğu Asya Zirvesi olarak yeni bir grup oluşturulmuştur. Asya Pasifik'teki varlığı artan Hindistan, kendisinin de desteklediği yeni *Hint-Pasifik* teriminin kullanılmasına neden olmuştur. Bu terim Avustralya gibi başka ülkeler tarafından da kullanılmıştır. Özetle *Hint Pasifik* terimi, *Asya Pasifik* terimine kıyasla daha az kullanılmaktadır (McDougall, 2021, ss. 21-22).

Genel olarak *Asya Pasifik*, Doğu Asya'yı ve Pasifik'in Batılı ülkelerini (Yeni Zelanda, Kanada, Avustralya ve ABD) kapsamaktadır. Kuzeydoğu Asya ve Güneydoğu Asya olarak Doğu Asya iki gruba ayrılabilir. Kuzeydoğu Asya, Moğolistan, Rusya, Kuzey Kore, Güney Kore, Japonya, Tayvan ve Çin'i kapsamaktadır. Güneydoğu Asya, Vietnam, Doğu Timor, Tayland, Singapur, Filipinler, Malezya, Laos, Endonezya, Kamboçya, Myanmar (Burma) ve Brune'yi kapsamaktadır. Güneydoğu Asya ülkelerinin tamamı, Doğu Timor dışında ASEAN üyesidir. Yeni Zelanda ve Avustralya Güney Pasifik'in başlıca ülkeleri konumundayken Bütün Pasifik Adaları bölgesi Asya Pasifik'in kapsamı içerisindedir. Bağımsız ve özerk ada devletleri, Yeni Zelanda ve Avustralya, Pasifik adaları Forumu'nu oluşturmaktadır. Fiji ve Papua Yeni Gine en önemli ada devletleridir. Asya Pasifik'in bazı tanımlarının sadece Kanada ve ABD'yi değil Latin Amerika'nın Pasifik deniz kıyısı ülkelerini de içerdiğini gözden kaçırmamak gerekir. Örneğin Şili, Peru ve Meksika APEC üyeleridir. Ayrıca Hindistan çeşitli yollarla Asya Pasifik ile etkileşim içerisindedir (McDougall, 2021, s. 22).

a) Asya Pasifik Bölgesinde Bölgesel ve Küresel Güvenliği Tehdit Eden Unsurlar

Küreselleşme, 20. yüzyılın sonlarında başladı ve bu yüzyıla da damgasını vurması beklenmektedir. Asya-Pasifik

bölgesi, giderek daha karmaşık hale gelen küreselleşmenin kültürel, teknolojik, siyasi, ekonomik ve askeri etkileriyle dünyanın odak noktası haline gelmiştir. Güvenlik alanındaki bütünleşme süreci de Asya-Pasifik bölgesindeki belirsiz ekonomik gelişimden etkilenmiştir. Genel olarak gelişmişlik düzeylerine göre Asya Pasifik ülkeleri, üç kategoriye ayrılabilir. Hammadde ve tarım ülkeleri olan Endonezya, Filipinler ve Brunei en az gelişmiş olanlarıdır. Güney Kore, Tayvan, Singapur ve Avustralya, onlardan biraz daha gelişmiş; yeni sanayi ülkeleridir. Japonya ve Çin ise en gelişmiş durumdadır. Pasifik'teki gelişmeler, Avrupa'nın tersine iki kutuplu ve güçlü bir bloklaşma tarafından belirlenmediğinden, güvenlik sistemi çoğunlukla askerî ittifaklardan değil; ikili anlaşmalar üzerine kurulmuştur. Bunun temel nedeni, bölgedeki zıtlıkların ve ulusal çıkarların dikkate alınmamasıdır (Hubersky, 1998, ss. 14-15).

20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Asya Pasifik devletleri, hızlı bir ekonomik kalkınma sürecine girdiler. Sanayileşme ve teknolojik ilerlemeyle beraber sömürge devletlerinden bağımsızlıklarını kazanan bölge devletleri, küresel kapitalizmle entegre olma sürecine girdiler. Bölge ülkeleri, bu sürecin bir sonucu olarak küresel kapitalizme yön veren aktörler haline geldiler. Bununla birlikte, Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra ortaya çıkan güç boşluğu, bölgede etnik, dinî ve ekonomik bir dizi çatışmaya yol açtı. 1997'deki ekonomik krizin bir sonucu olarak, ABD'nin, Afganistan ve Irak'a yönelik harekâtları, bölgenin güvenlik hedefleri ve gelişmeleri açısından dünya barışı için kritik hale gelmiştir (Caşın, 2003, ss. 143-144).

Asya-Pasifik bölgesinin güvenliğini tehdit eden unsurların başında balistik füzelerin artması, kitle imha silahlarının yayılması, silahlanma yarışı ve ABD'nin bölgedeki askerî varlığının karşı karşıya kalabileceği olası tehlike girişimleri yer almaktadır. Bölgedeki enerji talebinin artması, bölgedeki ülkelerin savunma güçlerini yenileme çabaları, sınır anlaşmazlıkları ve diğer bölgesel aktörler arasındaki anlaşmazlıklar, yeni çatışma olasılıklarını artırmaktadır (Taştekin, 2009, s. 24).

Enerji talebinin artması, bölge ülkelerinin güvenliğini tehdit eden faktörler arasında önemli bir rol oynamaktadır. Asya-Pasifik ülkelerinin dünya ekonomisindeki payının artması, enerji talebinin artmasına neden olmuştur. Asya-Pasifik bölgesinin büyüyen ekonomisinin ihtiyaç duyduğu enerji ihtiyacı sadece bu bölgedeki enerji rezervleri için değil aynı zamanda Avrasya ve Hazar bölgesindeki enerji kaynaklarının taşınması ve kullanımı konusunda da küresel güçlerle rekabet

yaşamısına neden olmaktadır (Erkan ve Ateş, 2019). Bu durum, dolaylı olarak da olsa bölgedeki ülkelerin işbirliğini desteklemektedir. Bununla birlikte, Pasifik Okyanusu'nda orta ve uzun vadede bölge ülkelerinin doğal gaz ve petrole olan ihtiyaçları nedeniyle *kara suları sorunu* ortaya çıkmaktadır. Vietnam, Tayvan, Singapur, Filipinler, Malezya, Endonezya, Çin, Kamboçya, Brunei ve Tayland Körfezi dâhil olmak üzere bölgesel düzeyde uyuşmazlık potansiyeli daha da artmaktadır (Caşın, 2003, ss. 146-147).

Bölgenin enerji sorununun bir başka nedeni, Asya-Pasifik ülkelerinin enerji açıklarını kapatmak için nükleer enerji kullanımına başvurmalarıdır. Japonya, Çin, Güney Kore, Tayvan ve Kuzey Kore bu ülkelerin başında yer almaktadır. Nükleer enerji üretimi ve kullanımı, bölgede bir başka çatışma potansiyelini ortaya çıkarmaktadır. Asya-Pasifik bölgesi, Soğuk Savaş'tan ve küreselleşmeden kaynaklanan yeni sorunlarla, bir çatışma alanı oluşturma potansiyeline sahiptir. Bölgedeki devletler, ekonomik büyümeyle birlikte, büyük güçlerin çıkar çatışmaları, rekabetin yarattığı gerilim ve güvensizlik nedeniyle ordularını yenileme ve güçlendirmeye başladılar. Bunun yanı sıra, tüm dünyada olduğu gibi teknolojik ve ekonomik gelişmeler, nükleer silahlanmaya neden olmaktadır. Bu da bölgesel, dinsel ve etnik milliyetçilikler sebebiyle bölgedeki çatışma riskini artırmaktadır. Bu çerçevede yeni çatışmaların ve istikrarsızlıkların ortaya çıkması kaçınılmaz görünmektedir. Bu durumda bölgedeki ülkeler, yeniden ittifaklar oluşturmaya çalışmaktadırlar. Ayrıca bölge ülkeleri ekonomik işbirliğini temel alan örgütlenmeyi başlatarak bölgedeki çatışma olasılığını azaltmak için harekete geçmişlerdir. Singapur, Malezya, Yeni Zelanda, Avustralya ve İngiltere arasındaki savunma gücü anlaşmaları, ABD-Filipinler ittifakı; Pasifik Güvenlik Anlaşması (The Australia, New Zealand and United States Security Treaty-ANZUS), Şangay Örgütü, ABD-Japonya, Manila Paketi; Avustralya-Endonezya, ABD-Tayvan ve ABD-Güney Kore ittifakı bölgede istikrarsız ve güvensiz bir ortamda kurulan ittifaklara örnektir (Caşın, 2003, s. 145).

Bu yüzyılda meydana gelebilecek değişikliklere karşı kurulan bu gruplar ve ittifaklar, bölge ülkelerinin güvenliğini sağlamaya çalışırken, güçlü ülkeler de yaptığı ikili anlaşmalarla çıkarlarını korumayı amaçlamaktadır. Güvenlik sorunlarının dışında bölgedeki demografik ve çevresel sorunların yakın gelecekte önemli sorunlardan biri olacağı düşünülmektedir. Bununla birlikte, bölge ülkeleri, bu konularda henüz bir anlaşmaya varamamışlardır. Küresel aktörlerin (G-8, ASEAN, North Atlantic Treaty Organisation-NATO, Birleşmiş Milletler-BM, AB, Rusya, Hindistan, Japonya, Çin ve ABD gibi) bölgedeki

önemli çıkarlarının artması, bölgenin güvenliğini daha da önemli hale getirmektedir. Pasifik ülkeleri arasında devam eden güvensizlik, istikrarın sağlanamaması noktasında önemli bir unsurdur. Kendi güvenliklerini tehdit eden unsurlar hakkında bölge devletleri çok farklı düşünmektedir. Ortak bir tehlikeyi asla kabul etmemektedirler.

Üç kilit devlet tipik olarak bölgedeki bu oluşumu oluşturmaktadır. Bu devletler, ABD, Çin ve Japonya'dır. Esas olarak bu üç devletin güvenlik konusundaki farklı görüşleri ve çıkar çatışmaları; bölgede ortak bir güvenlik sisteminin kurulmasını engellemektedir. Bu sebeple de bölge ülkelerinin, kendi güçlerine ve silahlarına güvenme zorunluluğu ortaya çıkmıştır. Asya-Pasifik bölgesindeki ülkeler, silahlanma yarışına girmişler ve ekonomilerini ağırlıklı olarak savunma harcamalarına ayırmışlardır. Bölge ülkelerinin savunma harcamalarının son yıllarda hızla artması da bu durumu açıkça göstermektedir. Tayvan, Çin, Japonya, Singapur ve Malezya gibi ülkelerin yeni silahlar alma ve ordularını modernize etme yolundaki savunma harcamaları milyarlarca dolar artmıştır (Ekrem, 2006). Güvenliklerini koruma konusunda Asya-Pasifik ülkelerinin askerî eğilimlerinin temelsiz olduğunu söylemek zor görünmektedir. Bölgedeki istikrarı bozan bazı sorunlar, uzun süredir devam etmektedir.

Toprak anlaşmazlıkları, ulusal sorunlarını genellikle idari olarak çözen bölge ülkeleri arasında çatışmaya yol açabilecek en önemli etkidir. Bunlar arasında, Tayvan ve Çin'in hak iddia ettiği ancak Japonya tarafından kontrol edilen Senkaku adaları; Vietnam ve Çin arasındaki Paracel adaları; Tayvan, Malezya, Brunei, Endonezya, Filipinler, Vietnam ve Çin'in hak iddia ettikleri Spratly adaları yer almaktadır. Bununla birlikte petrol arama konusunda Pasifik Denizi'ndeki anlaşmazlıklar, önemli bir çatışma potansiyeline sahiptir. Bölgedeki ülkelerin iç sorunları da bölgenin istikrarını bozabilecek başka bir etkidir. Örneğin Kamboçya'daki karışıklık, Çin'in Tibet ve Sincan-Uygur özerk bölgelerindeki sorunları, Malezya'nın Sabah eyaletindeki ayrılıkçılık ve Endonezya'nın Doğu Timor sorunu gibi. Yakın gelecekte de bu sorunların, bölgenin istikrarını bozabileceği söylenebilir (Torun, 2006).

Bununla birlikte Myanmar ve Kamboçya'daki karışıklık, Çin'in Tayvan'a karşı güç kullanma olasılığı ve Kore'nin nükleer programı bölgedeki barış için en önemli tehditler arasında yer almaktadır. Soğuk Savaş döneminin sona ermesinin ardından 11 Eylül saldırıları, uluslararası sistemde ulus devletlerin bölgesel ve kıtasal dış politika parametrelerini hızlı ve dinamik bir biçimde denge ve kriz boyutlarında sorgulamalarına neden olmuştur. Yeni jeopolitik ve jeoekonomik perspektiflere göre

Asya-Pasifik, Hint Okyanusu ile Pasifik Okyanusu arasındaki geniş kıtadır. Bu bölge, dünya nüfusunun %56'sını kapsayan yüksek ve dinamik üretim gücü ve geniş pazar potansiyeliyle küresel güvenliğin önemli bir halkasını oluşturmaktadır (Gottmoeller, 2015). Küreselleşme eğilimini etkileme potansiyeline sahip olduğu için kapitalizmin hegemonik etkisinin doğuya doğru kayacağı ve 21. yüzyılın *Asya-Pasifik yüzyılı* olacağına dair önemli emareler mevcuttur. Ancak bölgede şu anda üç önemli eğilim vardır. Bunlar; Çin'in hızlı büyümesi, bölgede terörist hareketlerin artması ve terör için kriz kaynaklarıdır. Nükleer silahlanma yarışının yanı sıra bölgede çok sayıda antidemokratik ülkenin bulunması, istikrarı tehdit eden önemli faktörler olarak görülmektedir (Nuraniye, 2006).

Bölge ülkeleri arasında istikrarın sağlanması konusunda son zamanlarda ortaya çıkan anlaşmazlığın, önemli bir tehdide yol açtığı görüşü tartışılmaya başlanmıştır. Kamboçya'daki çatışmadan bu yana, Asya-Pasifik bölgesinin bütünleşmesine yardımcı olacak önemli gelişmeler ortaya çıkmıştır. 1967'de kurulan ASEAN ve 1992'de kurulan Serbest Ticaret Bölgesi (The ASEAN Free Trade Area-AFTA), bütün Güneydoğu Asya'yı kapsamaktadır. ASEAN, ABD'nin bölgedeki etkisine karşı birlikte hareket eden bölge ülkeleri tarafından kurulmuş ve hızla bölgesel bir örgüt haline gelmiştir. 1990'lı yıllardan itibaren Rusya ve Çin yakınlaşmaya başladı. Hemen hemen tüm bölge ülkeleri, 1980'li yıllarda kurulan APEC grubuna katıldılar. 1996'da Çin'in öncülüğünde Rusya, Kazakistan, Kırgızistan ve Tacikistan tarafından kurulan Şangay Beşlisi, daha sonra Özbekistan'ın katılımıyla Şangay İşbirliği Örgütü adını almıştır. Bu oluşum daha sonra Çin ve Rusya'nın hem bölgede hem de Orta Asya'da etkinliğini önemli ölçüde artırmıştır (Karaca, 2003, ss. 95-110).

Soğuk Savaşın sona ermesiyle değişen dış politika ve güvenlik stratejileri içinde dünya barışını tehdit edecek bölgelerden biri olan Asya-Pasifik bölgesi, küreselleşme sürecini etkileyecek aktörlerin yer aldığı birçok sorunla karşı karşıyadır. İç ve uluslararası tehditlerin ortadan kaldırılması amacıyla kurulan örgütler de bölgesel güvenliği sağlayamamıştır. Bölgede henüz büyük bir çatışma bulunmamaktadır. Ancak mevcut sorunlar ve dünyanın en güçlü ülkelerinin rekabet ettiği Bölge'nin daha karmaşık hale geldiği söylenebilir. Amerika Birleşik Devletleri, Çin, Rusya ve Japonya, bölgede etkili güçlerdir. Bölgenin güvenlik durumu, bu güçlerin amaçlarının, rekabetlerinin ve faaliyetlerinin belirlenmesiyle daha iyi anlaşılabilir.

2) ABD'nin Asya-Pasifik Politikası

a) Asya Pasifik Bölgesinin ABD Açısından Önemi ve Bölgeye Yönelik Politika Hedefleri

Asya Pasifik bölgesi, son otuz yılda hızlı bir endüstrileşmeyle beraber ticaret alanında ciddi bir atılım gerçekleştirmiştir. Bu başarı, ekonomik, küresel ve politik ağırlığın Pasifik bölgesine taşınmasını sağlamıştır. Bu durum, ABD'li akademisyenlerin, iş insanlarının ve yetkililerin ilgisini bu bölgeye çekmiştir. Günümüzde Asya Pasifik ülkeleri ile ABD arasındaki karşılıklı ticaret, yüzlerce milyar dolarlık seviyeye ulaşmıştır. Yine ABD'nin en büyük ihracat pazarını bu bölge oluşturmaktadır (Taştekin, 2009, s. 40). Tek bir egemen milliyetin olmaması, demokrasi, çoğulculuk ve sağlıklı bir milliyetçilik gibi bölge politikaları da ABD'nin arzuladığı özelliklere sahiptir. Bu ekonomik başarı başta Çin, Japonya ve Tayvan olmak üzere bölge ülkelerine geniş döviz rezervleri kazandırmıştır. Bu bağlamda bu ülkeler, uluslararası alanda önemli yatırımcı statüsüne yükselmiştir (Çam, 2000, s. 300).

ABD için dünyada hızla gelişen on ihracat pazarının altısı, Asya bölgesinde yer almaktadır. Yine ABD tarafından ihraç edilen ürünlerin %60'ı bu bölgeye gerçekleşmektedir (Taştekin, 40, s. 2009). Bölge aynı zamanda dünyanın en büyük ordularının altısına, dünyanın önde gelen altı büyük savunma bütçesine sahip üç ülkesine ve dünyada nükleer silah üreten sekiz ülkesinden beşine sahiptir.

Ekonomik olarak Asya-Pasifik bölgesi halen dünyanın en dinamik bölgesidir. Asya ile olan ticaret, ABD'nin iki milyondan fazla iş sahasını etkilemektedir. Bu nedenle bölgenin güvenliği, ABD'nin geleceği için hayati önem taşımaktadır. ABD halen Pasifik'te en büyük ticaret ortağı olarak yer almaktadır. 21. asırda Asya-Pasifik etkisinin, dünya ekonomisinde daha fazla rol oynaması beklenmektedir. Kore, Malezya, Singapur, Tayland, Endonezya ve Tayvan gibi ülkeler hızlı bir gelişme kaydetmiştir. Son yirmi yılda Çin ortalama %9 büyümüştür (Külebi, 2006). Asya-Pasifik bölgesinde büyümenin gelecekte de devam edeceği tahmin edilmektedir. ABD, bölgeyi büyük bir pazar olarak görmektedir. Asya-Pasifik bölgesi ile yapılan ticaret, Amerika Birleşik Devletleri'nin toplam ticaret hacminin %36'dan fazlasını oluşturmaktadır. Yakın gelecekte Asya-Pasifik bölgesi, Avrupa'dan sonra ABD'nin ikinci ihraç pazarı olacağı öngörülmektedir. Amerika Birleşik Devletleri, Asya-Pasifik bölgesinde ticari liberalizasyonu teşvik etmeyi amaçlıyor. Ancak 1998'deki Asya krizi, ABD'nin Asya-Pasifik bölgesindeki pazar payını azaltmıştır (Pamir, 2006, s. 165).

Asya-Pasifik bölgesindeki ekonomik büyüme ile güvenlik durumu yakından ilişkilidir. Kuzey Amerika'dan sonra bu bölge dünyanın en büyük petrol tüketicisidir. Bölgenin petrol ihtiyacının %70'i halen Basra Körfezinden sağlanmaktadır ve bu oran gelecek asırda %90 seviyelerine ulaşacağı öngörülmektedir (Taştekin, 42, s. 2009) Bu nedenle, ulaştırma hatlarının güvenli olması gerekmektedir.

Asya'nın etnik, dini, kültürel, dilsel ve coğrafi farklılıkları vardır. Tarihi düşmanlıklar güçlü; dayanışma ruhu zayıf ve güçsüzdür. Asya'daki büyük güçler, ilk olarak Çin-Japon harbinden Çin-Sovyet gerginliğine, Kore, Vietnam ve Kamboçya harplerine kadar sürekli anlaşmazlıklar ve çatışmalar yaşadı. Asya ve Pasifik bölgelerinde hegemonyacı Sovyet tehdidi ortadan kalkmış olsa da, Kore Yarımadası'ndaki askeri tehdit ve diğer bölgelerdeki karmaşık gerginlikler hala devam etmektedir.

Bölgedeki sorunların çoğu, Doğu Asya ülkelerinin sosyal, ekonomik ve politik geçiş dönemlerinin bir sonucudur. Kitle imha silahlarının yayılması, etnik ve milli husumetler ve uzun süredir var olan toprak anlaşmazlıkları istikrarsızlık yaratmaktadır.

Birçok tarihi nedenle, bölge ülkeleri birbirlerine karşı güvensizlik ve şüphe duymaktadır. Bu koşullarda Amerika Birleşik Devletleri, bölgede istikrar sağlayan bir rol oynamaya çalışmaktadır. Amerika Birleşik Devletleri, bölgeyle ekonomik, diplomatik ve askeri ilişkilerini sürdürmeye kararlıdır.

Özetle ABD'nin Asya Pasifik Bölgesine yönelik temel hedef ve stratejilerine bakılacak olursa:

- ABD'nin Asya-Pasifik bölgesinde liderliğini güçlendirmesi,
- Çin-Tayvan anlaşmazlığının bir savaşa dönüşmesinin önlenmesi,
- ABD-Japonya'nın *global ortaklığının* yeniden canlandırılması,
- Güney Kore ile birlikte Kore Cumhuriyeti ile barış görüşmelerinin ilerletilmesi ve Kore Cumhuriyeti'nin nükleer programının sonlandırılması,
- Güney Asya'nın küresel politik ve ekonomik alanlarla ilişkilendirilmesi, çok taraflı forumlarda bölgesel işbirliğini geliştirmesi,
- Bölgeye tek bir gücün hâkim olmasının engellenmesi,
- Bölgeye ticari, politik ve askeri yollardan devam eden nüfuzun önüne geçilmesi
- Kitle imha silahlarının yayılmasının engellenmesi,
- Bölgedeki ülkelerin demokrasilerinin güçlendirilmesi
- Uyuşturucu trafiğinin engellenmesi (Taştekin, 2009: 42).

b) ABD'nin Asya-Pasifik Stratejisinin Temelleri

Bağılantısızlık politikasından itibaren Amerika Birleşik Devletleri'nin dünya hâkimiyetine giden yolu kademeli olarak artmıştır. İngiltere'den bağımsızlığını kazanan ABD, hızlı bir şekilde sınırlarını genişletmeye başlatmıştır. Önce Latin Amerika'da sonra da Pasifik'te önemli bir ülke haline gelmiştir. ABD, Asyalı (Japonya) ve Avrupalı (İspanya, Almanya, Rusya, İngiltere, Fransa) büyük devletlerle girdiği rekabette uzun vadede kazanan taraf olmuştur.

ABD'nin bağımsızlıktan sonra izlediği dış politika; Avrupalı büyük güçlerin savaşlarına ve ittifaklarına karışmama olarak tanımlanan *barışçıl ve yalnızlık* politikasıdır. Tarafsız, küçük bir ordu ve donanmaya sahip olan Amerika Birleşik Devletleri, Avrupa'daki sürekli savaşlardan ve askeri yükümlülüklerden kaçan Avrupalı göçmenler için iyi bir ülke olmuştur. Bu bağlamda, ilk dönemde ABD dış politikasının yalnızlık politikası olmaktan çok tarafsız olduğu görülmektedir.

Ayrıca ABD, *gayri siyasi müdahale* olarak tanımlanan kendi ülkesinin ve vatandaşının çıkarını korumak için Avrupalı devletlerle birlikte üçüncü ülkelere müdahalelerde bulunabiliyordu. Bu tür faaliyetler ABD dış politikası açısından herhangi bir meşruiyet sorunu ortaya çıkarmıyordu. Esas itibarıyla gelecekte ABD'nin dünya politikasına dâhil olacağına işaret eden 1823 Monroe Doktrini'dir.

Bu dönemde ABD dış politikasının;

- Sorunların barışçıl yollarla çözülmesi
- Açık denizlerde serbestlik ve uluslararası ticaretin gelişmesi
- ABD'nin Amerika kıtasındaki genişlemesi
- Milletlerin kendi kaderini tayin hakkı yer almaktaydı.

Bu ilkelerin o dönemdeki ABD'nin mevcut çıkarlarına hizmet ettiği görülmektedir (Gözen, 2018).

c) Soğuk Savaş Sonrası ABD'nin Asya-Pasifik Politikası

ABD'nin, Asya-Pasifikte izlediği genel bir stratejisi olmakla beraber, bu bölgede yer alan ülkelerle belli ilkeler etrafında toplanması pek mümkün olmamıştır. 1993 yılında ABD Başkanı Bill Clinton'un, Asya devlet ve hükümet başkanlarının da yer aldığı bir toplantıda, ortaya sunduğu Pasifik Topluluğu teklifi, ABD'nin, Asya'ya olan ilgisini yeni bir boyuta taşımıştır (Gözen, 2018). Fakat Avrupa'daki gibi kurumsal işbirliği anlayışı yeterince güçlü olmayan Asya'da, bu düşüncüyü uygulamak zor görünmektedir. Çünkü Asya'da, hala

rekabete dayalı ve mesafeli ikili ilişkiler ekseninde izlenen bir dış politika anlayışı söz konusudur.

Japonya, güvenliğini Soğuk Savaş boyunca ABD'ye emanet ederek bütün gücünü ekonomiye vermişti. SSCB'nin Washington ve Tokyo için ortak tehdit olarak görüldüğü bu dönemde bu strateji, hız kesmeden devam etti. Ancak askeri yetenekleri artan Güney Kore, Çin ve bu süreçte askeri gücünden pek bir şey kaybetmeyen Rusya karşısında Japonya'nın, uzun vadeli stratejik hedeflerinin aynı kalacağını hayal etmek güçleşmektedir. Devletlerin ekonomik ve siyasi konularda öncelikli çıkarlarının olduğu bir ortamda, ABD ve Japonya'nın dış politika çıkarlarının her zaman aynı kalması mümkün değildir. Amerika Birleşik Devletleri ve Japonya'nın tarihsel deneyimleri ve farklı coğrafi konumları, siyasi farklılıkları kaçınılmaz kılmaktadır.

Bu çerçevede Japonya'nın, ABD ve Rusya'dan sonra dünyanın en büyük üçüncü savunma bütçesine sahip olması tesadüf değildir. Tarihi rakipleri Çin ve Rusya'nın büyük bir nükleer güce sahip olmasının yanında Kuzey Kore'nin de nükleer kapasiteye sahip olması Japonya'yı, ABD'den bağımsız olarak nükleer silah üretmeye sevk edebilir. Rusya kendini toparlamadan ve Çin bir süper güç olarak ortaya çıkmadan önce ekonomisi uzun süredir durağanlaşan Japonya, teknolojik ve stratejik avantajından yararlanmayı seçebilir. Bu nedenle Japonya, şimdi olduğu gibi bir ekonomik dev olarak kalmayacaktır (Çalık, 2013).

ABD'nin, Japonya ile kurduğu yakın işbirliğini devam ettirmesi hem komşu ülkelere garanti sağlaması açısından hem de Tokyo'nun ılımlı politikasını sürdürmesine katkı sağlaması noktasında önem arz etmektedir. Ayrıca Japonya, ABD ile olan askeri işbirliği neticesinde daha az güvenlik kaygısı taşıyacaktır. Önümüzdeki süreçte ABD ve Çin'in iyi ilişkiler içerisinde olması; Japonya ve Çin'in iyi ilişkilere sahip olmasını kolaylaştıracaktır.

1989 yılında kurulan APEC'de ABD, öncü bir rol üstlenmektedir. APEC, Pasifik ekonomileri arasındaki işbirliğini derinleştirmek ve kurumsallaştırmak amacıyla Soğuk Savaş'ın sonlarına doğru 12 ülkenin bir araya gelmesi ile kurulmuştur. Bugün itibarıyla 21 üyeli bir yapıya kavuşan APEC, dünya ticaretinin ve gayri safi milli hasılanın (GSMH) %50'den fazlasını ve dünya nüfusunun %40'ını kapsamaktadır (Yamazawa, 2000). APEC'in temel amacı, iktisadi alanda işbirliğini arttırmak ve üye ülkeler arasında ticaret ve yatırımda serbestleşmeyi arttırmaktır. Görüldüğü gibi bu ilkeler, bağımsızlık sonrasında şekillenen ABD dış politikasının en önemli öncelikleri arasında yer almaktadır. APEC, gevşek yapılı

bir bölgesel örgüt olmasına rağmen, ABD'nin kendi siyasi ve ekonomik önceliklerini gündeme getirdiği bir platform görünümünü vermektedir.

Komünist blok dışındaki Güneydoğu Asya ülkeleri, 1967'de ASEAN'ı kurdu. ASEAN, Asya'daki en başarılı organizasyon niteliğindedir. Soğuk Savaş yıllarında komünizme karşı dayanışmayı önceleyen ASEAN, 1990'lı yıllardan itibaren önceliği ekonomik bütünleşmeye vermiştir. Bu minvalde Vietnam, Myanmar, Kamboçya ve Laos gibi sosyalist rejimlerin halen iktidarda olduğu ülkeler, üyeliğe kabul edilmiştir. ASEAN'ın siyasi önceliği 1990'lı yıllarda komünizmin yayılmasını engellemekten, Çin'i dengelemeye doğru kaymıştır.

Endonezya liderliğindeki ASEAN, tüm Asya kıtasını kapsayacak bir örgüt olma yolunda adımlar atmıştır. ASEAN, 1999 yılında kurumsallaşmış ve Artı Üç'ün oluşturulmasıyla Güneydoğu Asya ülkeleri, Güney Kore, Çin ve Japonya arasındaki işbirliğini derinleştirmiştir. İlk olarak 2005 yılında gerçekleştirilen Doğu Asya Zirvesi ise, Yeni Zelanda, Avustralya, Hindistan, Güney Kore, Japonya, Çin ile beraber 10 ASEAN ülkesini bir araya getirmiştir. ABD ve Rusya'nın katılımıyla beraber üye sayısı 18'e çıkmıştır. Yine 1994 yılında ASEAN bünyesinde kurulan ASEAN Bölgesel Forumu, Avrupa Birliği üyelerini ve Asya-Pasifik üyelerini bir araya getirmiştir. ABD, ASEAN Bölgesel Forumu ve Doğu Asya Zirvesi sayesinde Asya'daki kendi stratejik çıkarlarını korumaya çalışmakta ve bölgedeki entegrasyon hareketlerini de yakından takip etmektedir (Temiz, 2019b).

Bunun yanında aralarındaki güven eksikliği nedeniyle Asya ülkeleri, siyasi bütünleşme konusunda gerekli hassasiyeti göstermemektedirler. Bu açıdan ABD Başkanı Bill Clinton'un, Pasifik Topluluğu kurulması düşüncesi beklenen bir ilgiyle karşılanmamıştı. Asyalı devletler, ABD'nin ne yoğun bir şekilde bölge işlerine müdahale etmesini ne de Asya'dan çekilmesini istemektedirler. Bu çerçevede ABD'nin bölgedeki olaylara yön verme kabiliyeti belli başlı ülkelerle kurduğu ikili ilişkilere bağlı olacaktır. Bu açıdan ABD'nin Hindistan, Japonya ve Çin ile kuracağı ikili ilişkiler büyük önem taşımaktadır.

Mevcut uluslararası sisteme bakıldığında, ABD'nin hala en büyük güç olduğu ve bu konumunu korumaya çalıştığını söylemek mümkündür. Rusya ise eski günlerine dönmeye çalışan bir dev konumundadır. AB, dünyada daha fazla ağırlığa sahip olabilmek için etkin bir birlik olma çabasındadır. Zengin bir ülke konumunda olan Japonya siyaseten çekingen bir ülkedir. Şüphesiz mevcut büyük güçler arasında en fazla çıkışta olan ülke Çin'dir.

Çin, hızla artan bir askeri kapasiteye, kalabalık ve milliyetçi bir topluma ve hızla büyüyen bir ekonomiye sahiptir. Bu nedenle ABD'nin, Çin'e karşı çatışmacı bir politika izlemesi, ABD'nin bölgedeki stratejilerini zora sokacaktır. Çünkü Asyalı ülkelerin ABD'nin politikalarına destek vermesi, Japonya ve Çin'i içeren bir istikrarın sağlanması içindir. Aksi takdirde Asya ülkeleri son derece güçlü bir bölge devleti olan Çin ile yarış içerisine girmek istemeyecektir.

Pekin'in Washington ile olan küresel rekabetinin bölgesel ilişkilere yansıyan bazı yönleri bulunmaktadır. Çin, güçlenen ABD-Japonya ittifakından ve buna bağlı olarak kurulan füze savunma sistemlerinden, NATO yayılmasından ve ABD'nin tek taraflı hareketlerinden rahatsızlık duymaktadır. Bu nedenle, Kore Yarımadası'ndaki barışın gecikmesi, Güney Kore ve Japonya'daki ABD askeri üslerinin meşruluğuna dair herhangi bir tartışmayı imkânsız kılmaktadır.

Dış politikasını geleneksel ulusal çıkarları üzerine oturtan ve en uzun bağımsız dış politika tarihine sahip olan Çin'in, çekindiği komşuları Hindistan, Japonya ve Rusya'ya karşı bir denge oluşturduğu için ABD'nin, Asya işlerine müdahale etmesine tümüyle karşı çıkmamaktadır. Bu doğrultuda Çin, güçlü komşularına karşı denge oluşturma noktasında ABD ile bir ilişki kurması beklenmektedir.

Kore'den sonra Doğu Asya'da en önemli anlaşmazlık konusu Tayvan'dır. Eğer yakın bir gelecekte Kore birleşmesi gerçekleşirse Tayvan sorunu, ABD ve Çin'in bölge politikalarını belirlemede belirleyici etken olacaktır. Eğer Kore birleşmesi yıllar alacak uzun görüşmeler neticesinde gerçekleşecek olursa bu süreçte Tayvan ve Çin'in de uzlaşmaları mümkün görünmektedir. Bu durumda Tayvan sorunu, Kore sorununu etkileyen bir unsur olmaktan çıkacaktır. Öte taraftan bölge devletleri, bu süre içerisinde egemenlikleri tartışmalı adaların statüsü olmak üzere aralarındaki diğer problemleri de çözüme kavuşturabilirler.

3) ABD'nin Hint-Pasifik Kavramına Yaklaşımı ve Çin'i Çevreleme Politikası

a) ABD'nin Hint-Pasifik Kavramına Yaklaşımı

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra yükselen bir güç görünümü çizen ABD, gerek kendi gücünü göstermek gerekse de Pasifik Okyanusu'nun önemini göstermek adına Bölgeyi *Pasifik Gölü* olarak nitelendirmiştir. 1980'lerde ise Japonya, Amerika Birleşik Devletleri içinde yere alan Batı Eyaletleri ve Asya Kaplanları olarak bilinen Singapur, Hong Kong, Tayvan ve

Güney Kore hattında ekonomik aktivite artmış ve bölge daha genel olarak Asya-Pasifik olarak adlandırılmıştır (Lattimore, 2020: 313-316).

Asya-Pasifik bölgesine yönelik politikalar oluşturma çabası ortaya koyan Barack Obama, ABD Başkanı seçilmesinin ardından güncel dış politikada ilk adımlarını Asya'ya yönelerek gerçekleştirmiştir. ABD bölgedeki varlığını, ekonomi ve diplomasi yoluyla artırma gayreti içerisine girmiştir. Foreign Policy dergisine *America's Pasific Century* başlıklı bir makale kaleme alan dönemin Dışişleri Bakanı Hillary Clinton; Asya'ya yönelişin ana temasını açıklamıştır. Yine Clinton, ABD'nin Asya politikasını 10 Kasım 2011 tarihinde gerçekleştirdiği bir konuşmada:

Müttefiklerimizle güvenlik odaklı ikili bağlarımızı güçlendirmek, bölgede yükselen güçlerle bağlarımızı derinleştirmek, bölgesel çok taraflı örgütlerle ilişki kurmak, ticaret ve yatırımı genişletmek, geniş çaplı bir askeri varlık oluşturmak ve demokrasi ve insan haklarını desteklemek.

olmak üzere 6 başlık altında toplamıştır (Clinton, 2011).

Bu dönemden sonra devlet yetkililerinin, düşünce kuruluşlarının, askeri yetkililerin, ABD'li politikacıların açıklamalarında Hint-Pasifik söyleminin artması ve aynı ölçüde Asya-Pasifik söyleminin azalması, bölgede güçlenen Çin'in küresel ve bölgesel düzenin kurallarını kendi lehine çevirme stratejileriyle paralellik göstermektedir.

ABD-Çin ilişkileri, Donald Trump'un Başkan seçilmesiyle beraber yeni bir döneme girmiştir. Obama Yönetiminin Asya'ya yönelik geliştirdiği ekonomik ve diplomatik temele dayalı stratejisi, Trump döneminde geleneksel müttefiklerle işbirliği vasıtasıyla Çin'i kontrol altına alma stratejisine dönüşmüştür. ABD, Hint-Pasifik kavramını bütünüyle coğrafi bir terim olarak görmemektedir. ABD bu kavramı, bölgede yükselen güç konumunda bulunan Çin'in politikalarına karşı, yeni güvenlik standartlarına ve algılamalara yol açarak; bölgede oluşturulmak istenen Çin merkezli düzeni yıkacak bir kavram olarak görmektedir. Bu noktada Trump yönetimi, Hint-Pasifik politikasını kavramsallaştırmak için bir dizi adım atmıştır. Hint-Pasifik bölgesi, 2017 yılında yayınlanan Ulusal Güvenlik Strateji Belgesinin Bölge Stratejileri bölümünde bir başlık olarak ele alınmıştır (National Security Strategy, 2017, s. 45). Yine Hint-Pasifik bölgesi, 2018 yılında açıklanan Ulusal Savunma Stratejisi Belgesi'nde üç önemli tehdit bölgesinden biri olarak değerlendirilmiştir (The U.S. Department of Defense, 2017, s. 6). 2019 yılının Haziran ayında ise ABD Savunma Bakanlığı tarafından hazırlanan Hint-Pasifik bölgesine yönelik

atılacak adımları içeren ilk resmi rapor *Hint-Pasifik Strateji Belgesi* yayınlanmış olup, sonrasında 2019 Kasım ayında ise *Özgür ve Açık Hint-Pasifik* adlı rapor Dışişleri Bakanlığınca yayınlanmıştır (The U.S. Department of Defense, 2019). ABD'nin attığı bir diğer önemli adım ise ABD Pasifik Komutanlığı'nın (Pacific Command-PACOM) adını ABD Hint-Pasifik Komutanlığı (Indo-Pacific Command-INDOPACOM) olarak değiştirmek olmuştur. Mayıs 2018 yılında gerçekleştirilen bu değişiklik ile Hint ve Pasifik Okyanuslarının birbirine olan bağlantısı vurgulanmıştır. Öte taraftan bu adım bölgede ABD'nin donanma gücünü arttıran bir gelişme olarak görülmektedir (Koyuncu, 2021, s. 18).

b) ABD'nin Hint-Pasifikteki Varlığı

Günümüzde jeopolitik düzlemde Amerika, Avrupa'yı merkez alan haritalarda Atlantik merkezli bir ülke konumunda yer alırken; Asya'nın yükselişiyle beraber bu algı değişmektedir. ABD'nin Hint-Pasifik Stratejisi Belgesinde de yer edindiği üzere Amerika'nın Hawaii, Kaliforniya, Washington, Oregon, Alaska olmak üzere beş Pasifik eyaletine sahip olması ve yine Kuzey Mariana Adaları, Wake Adası, Amerikan Samoası ve Guam'a sahip olması nedeniyle ABD, geçmişte ve günümüzde var olan Pasifik ülkesidir. Bu çerçevede Amerika Asya-Pasifik bölgesinde, gerek ana kıtasının batı yakasında bulunan eyaletler yoluyla gerekse de Çin'e daha yakın olan adalar aracılığıyla mevcudiyetini muhafaza etmekte, kendi mevcudiyetinde yer alan bu topraklar üzerinde askeri üsler ve limanlar kurarak askeri gücünü korumaktadır (The U.S. Department of Defense, 2019).

ABD'nin Hint-Pasifik Filosunun yerleşik ana limanı olan Kaliforniya eyaletine bağlı San Diego şehri, kalıcı gemi üssü de dâhil olmak üzere 50'den fazla gemiden ve 20.000'den fazla personelden oluşmaktadır (Scott, 2020, s. 56). Birçok devlet yetkilisi tarafından Hawaii, Hint-Pasifik'e açılan kapı olarak görülmektedir. 80 bin Amerikan askerinin adadaki varlığı, ABD'nin Batı Pasifikte 'teki konumunu destekleyen önemli bir yer konumundadır. Adada bulunan deniz ve hava üsleri, Amerika Birleşik Devletleri'ne hem operasyonel güç hem de lojistik destek sağlamaktadır. Dünya çapında iletişim ve veri iletimini sağlayan deniz altı kabloları için de hayati bir bölge konumundadır. Amerika Birleşik Devletleri'nin batı kıyısından Hindistan'a kadar olan coğrafi alanı kapsayan bölgenin sorumluluğunu üstlenen INDOPACOM'un da merkezi Hawaii'dedir.

Guam, ABD'nin coğrafi varlığını sağlayan bir diğer önemli bölgedir. ABD Başkanı Obama'nın Asya stratejisi ile

birlikte önemi giderek artan Guam, Amerika'nın öncüsü konumundadır. Hem Amerika'nın askeri tesislerine ev sahipliği yapması hem de bölgeye yakınlığı Guam'ı, ABD'nin Hint-Pasifik stratejisi içerisinde önemli bir jeostratejik konuma yükseltmektedir. Amerika açısından Guam'ın varlığı Batı Deniz Sempozyumu'na katılmasına da imkân sağlamıştır (Scott, 2020, s. 56). Guam'da bulunan Anderson hava Üssü 2005 yılından beri B-220 bombardıman uçaklarına ev sahipliği yapmaktadır. Yine Guam'da 4 nükleer denizaltısı ve denizaltıları besleyecek iki deniz üssü bulunmaktadır. Guam'ın bir diğer stratejik önemi cephanelik ve yakıt tedariki sağlamasıdır (Koyuncu, 2021, s. 20).

ABD, Pasifik Okyanusundaki varlığını Hint-Pasifik stratejisi ile arttırmaya devam ederken; bölgede bulunan müttefikleriyle de ekonomik ve askeri işbirliği vasıtasıyla Çin'in artan gücüne karşı harekete geçmiştir. 2019 yılında Japonya seyahati sırasında açıklamalarda bulunan Dönemin ABD Genelkurmay Başkanı Mark Miley; Çin'i stratejik rakip olarak tanımlarken; Avustralya, Güney Kore, Japonya ve diğer dost ve müttefiklerin bir arada kalmasının önemini vurgulamıştır (The U.S. Department of Defense, 2019). Bu ilgi sadece Trump dönemiyle sınırlı kalmamış ABD'nin yeni Başkanı Joe Biden tarafından da devam ettirilmiştir. Ancak Trump döneminde vurgulanan *Önce Amerika* söylemi yerine Biden, daha fazla iş birliği ve ortaklık için çabalamaktadır. Bu minvalde Joe Biden'ın savunma Bakanı olan Lloyd Austin, Hindistan' a gerçekleştirdiği ziyarette özellikle savunma ilişkilerinin artırılması konuları ele alınmıştır (Kugelman, 2021). Sonrasında Japonya'ya, Dışişleri Bakanı Anthony Blinken ve Lloyd Austin tarafından yapılan ortak ziyaretin ana gündemi Çin'in saldırgan tutumuna karşı alınacak tedbirler olmuştur (Strother, 2021). Bu ziyaretler sonucunda ABD ve müttefikleri, demokrasi ve özgürlüğe dayalı uluslararası sistemin çıkarlarının korunmasında ve güçlenmesinde önemli rol oynayacağına inanmaktadır (Scott, 2020, s. 3).

c) Dörtlü Güvenlik Diyalogu (Quadrilateral Security Dialogue QUAD) İlkeleriyle Yapılan Güvenlik Girişimleri

ABD'nin bölgedeki müttefikleriyle oluşturduğu kapsamlı güvenlik ağlarının başında QUAD yer almaktadır. Japonya Başbakanı Abe'nin girişimleriyle 2007 yılında oluşturulan bu girişim Amerika, Japonya, Avustralya ve Hindistan'dan oluşmaktaydı. 25 Mayıs'ta ASEAN Bölgesel Formunda ilk toplantısı gerçekleştirilirken, Avustralya ve Hindistan'ın tereddütleri ve Çin'in eleştirileri sebebiyle bu girişim

durdurulmuştur (Chellaney, 2007). On yıl sonra ABD'nin Hint-Pasifik politikası çerçevesinde QUAD'ın geri dönüşü yeniden gerçekleşmiştir. ABD Dışişleri Bakanı Rex Tillerson ve dönemim Japonya Dışişleri Bakanı Taro Kono'nun, 2017'de QUAD'ı yeniden başlatma kararı almasıyla beraber yeni bir döneme girilmiştir (Çokgüçlü, 2022). Çin'in bölgede hak talep etmesinin önüne geçme noktasında yeniden dizayn edilen ve Asya'nın NATO'su benzetmesi yorumları yapılan QUAD, Çin'in eleştirilerine maruz kalmıştır (Xingchun, 2021). Malabar Tatbikatları; QUAD'ı yeniden tasarlama ve Hint-Pasifik stratejilerine aktif olarak katılma sürecine benzer olarak gerçekleşmiştir. ABD ve Hindistan ile beraber 1992 yılında gerçekleştirilen deniz tatbikatları, 2015 yılında Japonya ile genişlemiş ve 2020 yılında Avustralya ile yeni bir boyuta ulaşmıştır. 2020 Bengal Körfezi tatbikatı, QUAD üye ülkelerinden üst düzey diplomatların Tokyo'da yaptıkları bir toplantının ardından gerçekleşmiştir.

Çoklu işbirliklerinin yanında, ABD'nin Hint-Pasifik politikasının önemli bir ayağını, bölge ülkeleriyle gerçekleştirdiği tatbikatlar ve güvenlik anlaşmaları oluşturmaktadır. Gerçekleştirilen anlaşmalar, Çin'e karşı koyma yeteneklerini geliştirme açısından katkı sunarken; ABD'nin bölgedeki varlığını daha da meşrulaştırmaktadır.

ABD için Hindistan, vazgeçilmez bir müttefik konumundadır. Bu nedenle ABD-Hindistan ilişkileri güvenlik dâhil her alanda gelişmiştir. 2005 yılında oluşturulan ve 2015 yılında daha da güçlü bir hale gelen Yeni Savunma İş birliği Çerçevesi (NFDC), Hint ve Pasifik Okyanusunda gerçekleştirilen deniz ve hava tatbikatlarının önemini artmasına katkı sunmuştur. Her iki ülkenin de Pasifik ve Hint Okyanuslarındaki üslere erişimi için yasal bir zemin oluşturan Lojistik Değişim Uzlaşısı Antlaşması (Logistics Exchange Memorandum of Agreement-LEMOA), 2016 yılında imza altına alınmıştır (Panda, 2016).

Ordular arası iletişim kabiliyetlerini arttırmak ve son teknoloji satışını kolaylaştırmak için 2018 yılında ABD'nin müttefikleri ve yakın ortaklarıyla İletişim Uyumluluğu ve Güvenlik Antlaşması (Communications Compatibility and Security Agreement-COMCASA) imzalanmıştır. ABD ve Hindistan donanmaları arasında 2018 Ekim ayında Goa şehri açıklarında yapılan denizaltı tatbikatı, Çin'in Hint Okyanusu'ndaki denizaltı varlığına engel olmak için atılmış önemli bir adım olarak görülmektedir (Scott, 2021). Hindistan'la gerçekleştirilen tatbikatlar ve yapılan antlaşmalar iki ülke arasındaki ilişkilere katkı sunduğu gibi Özgür ve Açık Hint-Pasifik (Free and Open Indo-Pacific-FOIP) stratejisi

dâhilinde Çin'i kuşatma stratejisine de katkı sağlamaktadır. 2019 Ağustos ayında ABD Dışişleri Bakan Yardımcısı John Sullivan'ın Hindistan ziyaretinde yaptığı Çin'in Asya'ya yönelik amaçlarında başarılı olup olamayacağı noktasında Hindistan-ABD ortaklığı çok önemli bir faktördür açıklaması, Hindistan'a verilen önemi göstermektedir (The U.S. Department of State, 2021).

Hint-Pasifik ve Asya bölgesinde, Avustralya'nın stratejik konumu gidererek önemli bir hale gelmiştir. Avustralya, Hint-Pasifik kavramına resmî belgede atıf yapan ülke olmakla beraber aynı zamanda ABD'nin Hint-Pasifik politikalarını destekleyen ve onun önemli bir parçası olan ülkedir. Avustralya tarafından 2013 yılında yayınlanan savunma raporunda Hint-Pasifik kavramı 58 kez karşımıza çıkmaktadır. Çin'in bölgedeki yayılcı politikası ve artan gücüne mukabil Avustralya'yla yaşanan gerilmeler, Canberra'yı endişelendirmektedir. Bu çerçevede zaten geleneksel müttefik olan iki ülke, güvenlik ilişkilerini de giderek artırmaktadır. Hint-pasifik bölgesinde denizlerde ve havada gerçekleştirilecek ikili tatbikatlara imkân tanıyan 2011 yılında duyurulan Amerika Kuvvet Muhafaza Girişimi (The United States Force Posture Initiatives-USFPI), aynı zamanda iki ordu arasındaki ilişkileri geliştirmeyi amaçlamaktadır. 2014 yılında bu girişim, imzalanarak yürürlüğe girmiştir. Amerika'nın askeri mevcudiyeti bu antlaşmayla yasal bir zemine otururken; Batı Pasifik bölgelerine ve Güney Çin Denizine de yakınlaşmıştır. İki ülke arasındaki bir başka askeri işbirliği 2005 yılından beri yapılan Talisman Saber tatbikatıdır. 2 yılda bir yapılan tatbikat en son 2019 yılında yapılmıştır. Son tatbikat, yüksek seviyeli, orta yoğunluklu savaşları planlamaya ve yürütmeye odaklı, yaklaşık 34.000 askerin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. ABD ve bölge ülkelerinin savunduğu seyrüsefer özgürlüğü (Freedom of Navigation Operations-FONOPs) dâhilinde, Çin'in denizlerdeki yetkisiz hak iddiaları karşısında 2019' da ABD ve Avustralya Donanması, Güney Çin Denizi'ndeki tartışmalı bir bölge olan Scarborough Kayalıkları yakınlarında büyük tatbikatlar gerçekleştirmiştir. Avustralya Kraliyet donanmasında bulunan Adelaide sınıflı güdümlü fırkateyni HMAS Melbourne (FFG 05) ve ABD Hint-Pasifik Komutanlığı'nda bulunan Arleigh Burke sınıflı güdümlü füze avcısı USS Preble (DDG 88) tarafından icra edilen bu tatbikat, Çin'in büyüme tepkisine neden olmuştur (Navy Recognition, 2021). 2017 yılında her iki ülkenin Savunma ve Dışişleri Bakanlarının gerçekleştirdiği geleneksel Amerika-Avustralya Bakanlar İstişare Toplantısında (The Australia-US Ministerial Consultations-AUSMIN) yasalara uygun seyrüsefer ve uçuş özgürlüğünü korumanın ve kurallara dayalı düzene

bağlı kalmanın önemine ve Hint-Pasifik bölgesinin güvenliği, istikrarı ve refahına vurgu yapılmıştır. Bu istişare toplantıları, 1985 yılından bu yana gerçekleştirilmekle beraber Hint-Pasifik ve seyrüsefer vurgusu 2017'den beri giderek önem kazanmaktadır. Bu durum, AUSMIN'in FOIP stratejisindeki önemini pekiştirmektedir (The U.S. Department of Defense, 2017).

d) AUKUS

ABD'nin Asya-Pasifik bölgesine yönelik attığı diğer bir adım da AUKUS'tur. 15 Eylül 2021 tarihinde Birleşik Krallık Başbakanı Boris Johnson ve Avustralya Başbakanı Scott Morrison'un çevrimiçi katıldıkları toplantıda ABD Başkanı Biden, AUKUS girişimini basın toplantısıyla dünyaya duyurmuştur. AUKUS girişiminin adı Avustralya (AU), Birleşik Krallık (UK) ve ABD (US) üçlüsünün adlarının kısaltmalarından oluşmuş yeni bir güvenlik paktını ifade etmektedir. Konunun uzmanları, bu girişimin Hint Pasifik bölgesinde Çin'in artan askeri etkisine karşı yapıldığını düşünmektedirler. Antlaşmanın en önemli noktasının Birleşik Krallık ve ABD'nin desteğiyle Avustralya'nın konvansiyonel silahlı nükleer enerjili denizaltı edinmesi kapsamında gerekli adımların atılması konusu olduğu ifade edilmiştir. Bunun yanında üç ülke arasında kuantum teknolojisi, yapay zekâ ve siber güvenlik konularında da işbirliğinin gelecek dönemde ilerletilebileceği belirtilmektedir (Örmeci, 2021, s. 10).

Antlaşmanın yapıldığı basın toplantısında açıklama yapan Avustralya Başbakanı Scott Morisson, üç ülkenin işbirliklerini bu antlaşmayla yeni bir aşamaya taşıdıklarını belirterek; üç ülkenin her zaman dünyaya benzer perspektiften baktıklarını ifade etmiştir. Morisson ayrıca Hint-Pasifik bölgesindeki gelişmelerin devlet egemenlikleri, hukuk devleti, insan onuru, demokrasi gibi ilkelere göre hareket eden her üç devletin geleceğini yakından ilgilendireceğini belirtmiştir. Açıklamanın devamında Morisson, bu bilim insanları ve savunma sanayileri arasında işbirliğinin bu antlaşmayla gelişeceğini vurgulamıştır. Bu çerçevede atılması gereken ilk adımın ülkesinin nükleer denizaltı edinmesi olacağını ifade eden Morisson, buna karşın ülkesinin nükleer silahların yayılmasına karşı olduğunun altını çizmiştir (BBC, 2021).

AUKUS girişiminin temel amacının, Hint-Pasifik bölgesinde güvenlik ve istikrarı sağlamak olduğunu söyleyen Dönemin Birleşik Krallık Başbakanı Boris Johnson, ilk iş olarak Avustralya'nın, nükleer enerjiyle çalışan ve nükleer silah (başlık) taşımayan; nükleer enerjili denizaltı filosu edinmesi noktasında harekete geçeceklerini vurgulamıştır. Bu sayede

Birleşik Krallık'ta teknolojik gelişmelerin hızlanacağını ve yeni işlerin yaratılacağını iddia eden Johnson, bu antlaşmayla beraber üç ülke arasındaki bağın daha da artacağını vurgulamıştır.

Benzer şekilde üç ülke arasında derin bağların olduğunu vurgulayan ABD Başkanı Biden, bu antlaşmayla 21. yüzyıla daha güvenli gireceklerini belirtmiştir. Yine Biden, bu antlaşma ile Hint-Pasifik bölgesinde sadece şimdiki tehditlere karşı değil ileride oluşması muhtemel tehditlere karşı da işbirliğine yöneldiklerini belirtmiştir. Ayrıca Biden, özellikle bölgede kayda değer bir askeri varlığa sahip Fransa'nın ve Avrupalı müttefiklerinin de bu ittifaka dâhil olarak düşünülebileceğini iddia etmiştir. Biden aynı Johnson gibi, Avustralya'nın edineceği denizaltıların nükleer enerjiyle çalışan konvansiyonel silahlı olacağını, nükleer silahlı olmayacağını belirtmiştir. Son olarak Biden, QUAD ve ASEAN gibi örgütlerle de çalışmaya devam edeceklerini ifade etmiştir (The White House, 2017).

Sonuç

Asya-Pasifik bölgesi jeo-siyasi ve ekonomik açıdan ciddi potansiyele sahip bir bölge konumundadır. 2007 yılı itibariyle ABD'nin bu bölgede yer alan ülkelerle olan ticareti, Antarktik'e oranla % 50 daha fazladır. ABD için dünyada hızla büyüyen on ihracat pazarının altı tanesi Asya'da olmakla beraber ABD'nin ihraç ettiği ürünlerin %60'ı bu bölgeye gitmektedir. Bölge aynı zamanda dünyanın en büyük ordularının altısına (Çin, Güney Kore, Kuzey Kore, Vietnam, ABD, Hindistan), dünyanın önde gelen altı büyük savunma bütçesine sahip üç ülkesine, dünyanın nükleer silah üreten sekiz ülkesine ev sahipliği yapmaktadır.

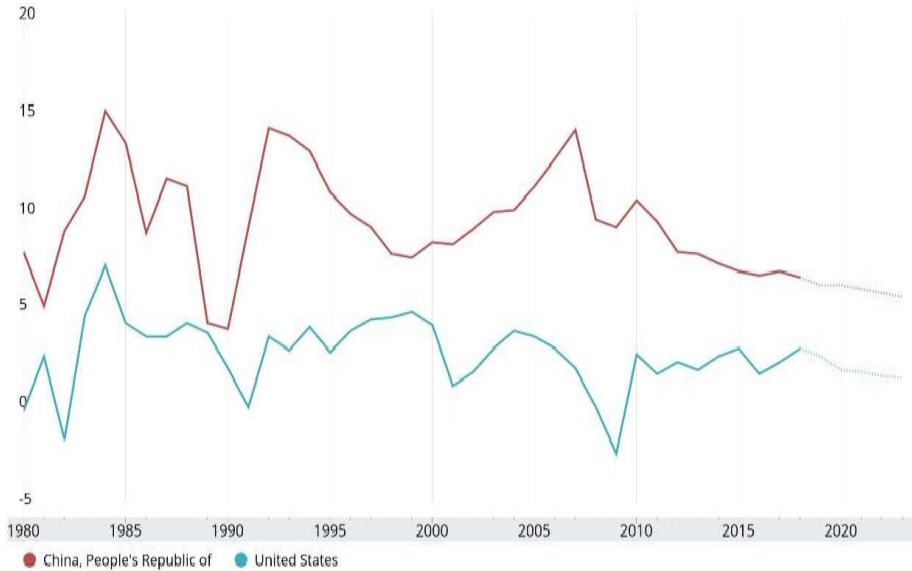
Son 40 yılda Asya-Pasifik ülkeleri bağımsız olmaya başlayınca ABD, bu ülkelerle diplomatik ilişkiler inşa etmeye başlamış ve uluslararası düzeni ve barışı sağlama noktasında yıllar içerisinde çok daha önemli bir rol üstlenmiştir. ABD askeri ve ekonomik hegemon olarak pek çok Pasifik ülkesi ile uğraşmak zorundadır. Çünkü bu ülkelerin çoğu düşük gelir seviyesine sahip, büyük nüfuslu ülkelerdir. ABD'nin Pasifik toprakları ile sınırlarının olması, bu bölgeyi ABD'nin stratejik çıkarları için önemli kılmaktadır. ABD, bu bölgedeki gücünü geliştirip koruyamadığı takdirde küresel hegemonyası ve egemenliği tehlike altına girecektir.

Asya Pasifik Bölgesinde yaşanan güç mücadelelerinden biri de ABD ile Çin arasındaki ticaret savaşlarıdır. Çin, ABD'de dâhil olmak üzere diğer devletleri kendine çekmektedir (Bergsten, 2018, s. 13). Kuşak Yol Projesi, Made in China 2025 gibi projelerle kendi duruşunu güçlendirmeye yönelik adımlar

atan Çin, ABD'yi tedirgin edip; güç kaybı hissine sokmaktadır. Çin'in Made in China 2025 programına karşın ABD'nin önlem alması gerektiğini ifade eden uluslararası ekonomi konularında yetkili isim Robert Lighthizer, Çin'in hızlı tren, uçak parçaları, robotik, yapay zekâ gibi alanlarda ön saflarda olduğunu vurgulamaktadır. Özellikle 5G teknolojisini örnek almaya çalışan Çin'i, gözlemlemiştir ve ABD'nin Çin'in hedeflerini engellemeye yönelik çalışmalar içerisinde olduğu kaydedilmiştir (Kaya, 2019, s. 22).

Amerika Birleşik Devletleri arasındaki güç mücadelesinin diğer bir sebebi de ABD'nin dış ticaret açığıdır. Çin'in ABD'den ithalatı, ABD'nin Çin'den ithalatından daha azdır. Dış ticaret açığından doğan korkular ve Çin'e olan bağıllık, ticaret savaşlarının tercihi değil, bu korkulara verilen bir cevap ve zorunluluğun olduğunu göstermektedir (Lemieux, 2018). Her iki ülkenin 2017 yılı itibariyle Gayri Safi Yurt İçi Hâsıla rakamları karşılaştırıldıklarında ABD 19,39 trilyon USD tutarına sahipken Çin, 12,24 trilyon USD tutarına sahiptir. Bergsten (2018)'e göre her ne kadar Amerika yüksek yatırım seviyeleri ve ticaret hacmiyle büyük bir ekonomi olmaya devam etse de ABD'nin 2018 yılının üçüncü çeyreğinde tahmin edilen yıllık büyüme oranı %3,5 altında kalarak %3,4 olmuştur.

Her iki taraf için ticaret savaşları negatif bir ortak özelliğe sahiptir. Fakat ekonomik büyüklük açısından ABD'nin aşağısında kalan Çin için büyüme hızı, farklı beklentilere neden olmaktadır. Hatta 2029 yılında Çin büyüme rakamlarıyla ABD'yi geçecektir.

©IMF, 2018, Source: World Economic Outlook (October 2018)

Tablo 1: Çin-ABD GSYİH Büyüme Oranları (IMF, 2018).

Asya-Pasifikte Çin'in, Kuşak ve Yol girişimi, Xi Jinping yönetimindeki Komünist Partisi'nin otoriter bir yönetimi benimsemesi, askeri ihtirasları, Güney Çin Denizi'ndeki uzlaşmaz tutumu, Çin'in dünyada etkisini arttıran diğer gelişmeler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bütün bu gelişmeler başta ABD olmak üzere Güney Kore'yi, Japonya'yı ve ASEAN ülkelerini, bölgedeki stratejik dengeye daha fazla önem vermeye itmektedir. Bu çerçevede ASEAN ve diğer Asya ülkelerinin savunma harcamalarını arttırmaları ve Japonya'nın askeri gücünü yeniden yapılandırma girişimi dikkat çekicidir. Yine Tayvan'ın, Çin karşısında caydırıcılığını arttırmak ve gücünü pekiştirmek amacıyla ABD'den sağladığı modern silahlar, büyük önem taşımaktadır. Bu gelişmeler ışığında ABD, Hindistan'ı bölgede denge unsuru olarak değerlendirerek, Asya-Pasifik terimi yerine Hint-Pasifik terimini kullanmaya başlamıştır.

ABD'nin, Asya-Pasifik bölgesindeki politikalarının stratejik etkilerini dengeleme ve bütünleştirme noktasında yeni bir yol haritasına ihtiyacı vardır. Bu durumu birkaç madde de şöyle sıralayabiliriz;

- Çin ve diğer olası muhalif ülkeler ile terörle mücadele ekseninde güvenlik ilişkisi oluşturulmalı, daha şeffaf askeri planlama ve eylemler yapılarak ekonomik işbirliği arttırılmalıdır.
- Demokratik olmayan ülkelerle stratejik ortaklıklar oluşturulmalı, ekonomik piyasalara açılmaları için teşvik edilmelidir.
- Filipinler ve Tayland'da demokrasi ve demokratik ilişkiler geliştirilmelidir.
- Japonya, Güney Kore ve Asya'daki demokrasiyi benimsemiş ülkeler ile demokratik dayanışma ve askeri ilişkiler geliştirilmelidir.

Dünyanın karşılıklı destek sağlayan, tutarlı ilkleri olan dış politikalar oluşturabilme noktasında ABD'nin desteğine ihtiyacı vardır. Her ne kadar günümüzde ABD ekonomik problemlerle uğraşan bir ülke izlenimi verse de hâlihazırdaki bu durum, ekonomideki verimin düşmesi ya da kültürel yozlaşmanın sonucu değil; ABD'nin siyasi sistemdeki sorunları onarmadaki kabiliyetini kaybetmesinden kaynaklanmaktadır. Tüm bunlar da, farklı hükümetler tarafından oluşturulan farklı politikalar nedeniyle ABD'yi bölgede istikrarsız kılmaktadır.

Kaynakça

- Bergsten, C. F. (2018). China and the United States: The contest for global economic leadership. *China and World Economy*, 26(5), 12-37.
- Buzan, B. (2013). The Asia-Pacific: What sort of region in what sort of world? C. Brook ve A. McGrew (Ed.), *Asia-Pacific in the new world order*. Routledge.
- Caşın, M. H. (2003). Küreselleşmenin doğu ve güneydoğu Asya'nın güvenlik stratejilerine yansımaları. Küreselleşme ve Uluslararası Güvenlik: Birinci Uluslararası Sempozyum Bildirileri, İstanbul. Ankara: Genelkurmay Basımevi.
- Chellaney, B. (2007). 'Quad initiative': An inharmonious concert of democracies". *Japan Times*. Erişim: <https://www.japantimes.co.jp/opinion/2007/07/19/commentary/quad-initiative-an-inharmonious-concert-of-democracies/>
- Clinton, H. (2011). America's Pacific century. *Foreign Policy*. Erişim: <https://foreignpolicy.com/2011/10/11/americas-pacific-century/>
- Çalık, N. (2013). Amerika Birleşik Devletleri'nin 11 Eylül sonrası Asya pasifik politikası. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi SBE.
- Çam, E. (2000). *Siyaset bilimine giriş*, İstanbul: Der Yayınları.
- Çokgüçlü, Y. (2022). Asya pasifik ve Hint pasifik'te ABD öncülüğünde geliştirilen ittifakların (Aukus-The Quad) ABD-Çin ilişkilerine etkisi. *International Journal of Social Sciences*.
- Erkan, A. Ç. ve Ateş, A. (2019). Will Russia be a threat to China? Sino-Russian energy relations via energy weapon model. *International Journal of Eurasia Social Sciences*, 10(36), 431-445.
- Ekrem, N. H. (2006). Türk-Çin ilişkilerinin gelişmesi. *Uzak Doğu-Pasifik Araştırmaları Masası*, 22.
- Gottemoeller, R. (2015). The role of the United States in Asia Pacific security. The U.S. Department of State. Erişim: <https://2009-2017.state.gov/t/us/2015/239922.htm>
- Gözen, R. (2018). *Amerikan dış politikası*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Hubersky L. (1998). Avrupa ve Asya-Pasifik Bölgesinde Güvenlik Sistemlerinin Karşılaştırmalı Bir Analizi. *Avrasya Etütleri*, 14.
- International Monetary Fund-IMF. (2018). Erişim: <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2018/09/24/world-economic-outlook-october-2018>
- Karaca, R. K. (2003). *Dünyadaki yeni güç Çin tek kutuptan çift kutuba*. İstanbul: Sanat Yayıncılık.

- Kaya, M. (2019). A.B.D-Çin ticaret savaşları ve Türkiye. Türkiye Mesleki ve Sosyal Bilimler Dergisi,2, 18-30.
- Koyuncu, M. C. (2021). Amerika Birleşik Devletleri'nin Hint pasifik bölgesinde Çin'i çevreleme politikası. Bölgesel Araştırmalar Dergisi, 5(1), 13-47.
- Kugelman, M. (2021). What to expect from Lloyd Austin's trip to India. Foreign Policy. Erişim: <https://foreignpolicy.com/2021/03/18/india-lloyd-austin-visit-defense-security-biden-indo-pacific/>
- Külebi, A. (2006). Avrasya'da stratejik mücadele. Cumhuriyet Strateji, 100, 16-17.
- Lemieux, P. (2018). How's your trade war going. Regulation. Erişim: <https://www.cato.org/regulation/summer-2018/how-trade-war-going>.
- McDougall, D. (2021). Dünya siyasetinde Asya pasifik. İstanbul: Astana Yayınları.
- Navy Recognition. (2021). USS preble and hmas melbourne conducted fonop in the south China sea. Erişim: <https://www.navyrecognition.com/index.php/news/defencenews/2019/may/7105-uss-preble-and-hmas-melbourne-conducted-fonop-in-the-south-china-sea.html>
- Örmeci, O. (2021). ABD dış politikasında öncelikli gündem Asya-pasifik. Bilge Strateji, 12(22), 9-18.
- Panda, A. (2016). India, US sign logistics exchange agreement: What you need to know. The Diplomat, Erişim: <https://thediplomat.com/2016/08/india-us-sign-logistics-exchange-agreement-what-you-need-to-know/>
- Pamir, N. (2005). Enerji politikalar ve küresel gelişmeler. Stratejik Analiz, 6(68), 57-73.
- Scott, D. (2020). US strategic re-positioning to the "indo-pacific": A Paradigm shift. A. Rossiter ve B. J. Cannon (Ed.), Conflict and cooperation in the Indo-pacific: New geopolitical realities, Routledge.
- Strother, J. (2021). Top US officials in Asia on first overseas visit. VOA News, Erişim: <https://www.voanews.com/east-asia-pacific/top-us-officials-asia-first-overseas-visit-0>
- Taştekin, Ş. (2009). Asya-pasifik bölgesindeki gelişmeler ve bunların türkiye'nin güvenliğine olan etkileri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gebze Üniversitesi SBE.
- Temiz, S. (2019a). ASEAN yolunda maphılndo: Malezya, Filipinler ve Endonezya arasında pan-malayizm temelli güneydoğu Asya teşkilatı ve güneydoğu Asya bölgeselciliğine etkisi. Asya Araştırmaları Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi, 3(2), 227-252.

- Temiz, S. (2019b). ASEAN'ın bölgesel sorunların çözümüne yönelik sistematiği ve bu bağlamda ASEAN-Çin ilişkileri'ne bir bakış. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 33(4), 1319-1343.
- The British Broadcasting Corporation-BBC. (2021). Aukus: UK, US and Australia launch pact to counter China. Erişim: <https://www.bbc.com/news/world-58564837>
- The U.S. Department of Defense. (2017). Joint statement AUSMIN 2017. Erişim: <https://www.dfat.gov.au/geo/united-states-of-america/ausmin/Pages/joint-statement-ausmin-2017>
- The U.S. Department of Defense. (2019). Indo-pacific strategy report: Preparedness, partnerships, and promoting a networked region. Erişim: <https://media.defense.gov/2019/Jul/01/2002152311/-1/-1/1/DEPARTMENT-OF-DEFENSE-INDO-PACIFIC-STRATEGY-REPORT-2019.PDF>
- The U.S. Department of State. (2021). Milley describes Indo-Pacific region as U.S. military's 'main effort'. Erişim: <https://www.defense.gov/Explore/Features/story/Article/2015053/milley-describes-indo-pacific-region-as-us-militarys-main-effort/source/GovDelivery/>
- The White House. (2021). National security strategy of the United States of America. The White House. Erişim: <https://trumpwhitehouse.archives.gov/wpcontent/uploads/2017/12/NSS-Final-12-18-2017-0905.pdf>
- Torun, E. (2006). Asya-pasifik bölgesindeki çıkar çatışmaları ve Türkiye'nin güvenlik boyutuna yansımaları. *Genelkurmay Başkanlığı Yayınları Stratejik Araştırmalar Dergisi*, 4(7).
- Yamazawa, I. (2000). *Asia pacific economic cooperation (APEC)*. London: Routledge.
- Xingchun, L. (2021). US-Japan-India-Australia alliance stillborn. *Global Times*, Erişim: <https://www.globaltimes.cn/content/1142495.shtml>

Extended Abstract

The beginning of the 21st century witnessed developments that the USA was not very pleased with. After the September 11 attacks, the USA declared war on terrorism and invaded Afghanistan and Iraq. Although it achieved great military success with its great economy and advanced technology, it could not achieve the same success in the diplomatic field. When it is seen that the military successes it has achieved in Iraq are not sustainable, it is understood that

the fact that makes the USA a world power is its foreign policy skills.

The interest and attraction from the Atlantic to the Pacific was realised as a result of the political transformations after the Cold War. Polarisation trends and global leadership debates highlighted the Asia-Pacific axis in the 1990s as a new stage and application area for a script with plenty of actors. In a sense, the Asia-Pacific region is seen as an area to manage the global balance.

In the search for a new order, strategies for the future are also carried out over the Asia-Pacific. When we look at the Asia-Pacific axis, within the framework of concepts such as global power, a leading actor in international balances, global leadership and polarisation, which essentially cover regional power, Japan, China, and Russia are the countries that stand out with their great economic structures as well as the role of the USA in the region.

In this context, in US foreign policy and defence, the Asia-Pacific or, as the US has recently expressed, the Indo-Pacific region continues to grow. The USA, which has reduced its military presence in countries such as the Middle East region and Afghanistan in recent years, is increasing its presence and military presence in the Asia-Pacific region. In this direction, the USA shows its power with the agreements and pacts it has made with its allies in the region against the rising power of the region, China.

The purpose of this article is to examine the policies followed by the United States of America towards the Asia Pacific region, which has gained importance in world geopolitics in the last 20 years. In this article, the policies developed by the USA towards the Asia-Pacific region within the framework of the US foreign policy change depending on the period and conditions in which it is located.

In the conclusion part of our study, there is no doubt that the economic and military struggles in the Asia-Pacific region and the reflections of these struggles on the international system will be at the forefront of the issues that will occupy our agenda in the field of international relations in the coming years. The power struggle between China and the USA, which is rising economically and militarily, and possible implications for where this situation can be addressed are expressed in this section.

NOVUS ORBIS
Journal of Politics and International Relations
Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Dergisi
Volume 5 • Number 2 • 2023

KİTAP İNCELEMESİ / BOOK REVIEW

PUTİN RUSYA'YA NE BIRAKACAK?:
RUSYA İÇİN DÖRT SENARYO
Tatyana Yurevna Chesnokova
(Moskova, Algoritm Yayıncılık, 2017)

Muhammet NEGİZ *

Kitap İncelemesinin Geliş Tarihi // Received: 25.10.2023

Düzeltilme Tarihi // Revised: 13.12.2023

Yayına Kabul Tarihi // Accepted: 16.12.2023

2022 yılı şubat ayında yeniden patlak veren Rusya-Ukrayna krizinin ardından Rusya devlet başkanı Vladimir Vladimiroviç Putin'in kendisinden sonra nasıl bir Rusya bırakacağı ve ülkenin gelecekteki rotasının ne olacağı sorusu oldukça popüler hale geldi. Tatyana Yurevna Chesnokova ise bu soruyu 2017 yılında yayımlanan eserinde ele almış ve Rusya'nın geleceğine dair muhtemel dört senaryo üzerinde durmuştur. Bu senaryoların ilkinde Batı ile ilişkilerini normalleştiren ve rotasını Avrupa istikametine çevirmiş bir Rusya tasvir edilirken, sonuncu senaryoda üretim ve yatırım başta olmak üzere Batı ile yollarını tamamen ayırmış ve kalkınması kendisine has olan bir Rusya öngörülmektedir. Senaryo yelpazesinin merkezinde ise BRICS başta olmak üzere gelişmekte olan ülkelerle muhtemel iş birliği alanları değerlendirilmektedir. 600. gününü çoktan geride bırakan savaş nedeniyle Avrupa ve ABD tarafından şiddeti ve sayısı artırılarak uygulanmaya devam eden ekonomik

* Araştırma Görevlisi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, İşletme Bölümü, ORCID: 0000-0002-6939-7742, muhammetnegiz@ktu.edu.tr

yaptırımlar ve Rusya'nın sergilediği tavır, yazarın ilk öngörüsünü desteklemese de diğer senaryoların gerçekleşme ihtimalini zaman gösterecektir.

Yazar, çalışmasını 9 bölümde ele almış olup eserin ilk bölümünde Putin'in liderlik ve kişilik özelliklerini incelemektedir. Rus toplumu ve Rus kültürüne yönelik değerlendirmelerle ilerleyen çalışmasında yazar, başlıkta sorduğu soruyu sekizinci bölümde yanıtlamaktadır.

Putin ve Boşluk başlıklı birinci bölümde maço, botanik vb. güç türleri üzerinden bir Rusya değerlendirmesi yapan Chesnokova, Vladimir Putin'in yönetime geldiği süreci bu bağlamda tartışmıştır. Yazar, 20. yüzyıl boyunca Rusya'yı yönetenlerin sahip olduğu farklı kişilikleri "yumuşak huylu, fanatik, diktatör, yakın arkadaş, keyfine düşkün" ve "teknokrat (kısa süreli)" olarak nitelendirirken son dönemde maço karakterin öne çıktığını belirtmektedir (Chesnokova, 2017, s. 7). Yazara göre Putin, siyasete "gizli servislerin mütevazı ve içine kapanık bir ajanı" olarak girmiştir ama bu süreçte devlet başkanlığı kariyerinde aniden bir maçoya dönüşmüştür (Chesnokova, 2017, s. 7). Chesnokova, Vladimir Vladimiroviç'in beline kadar çıplak poz vermeye karşı olmaması ve aynı zamanda direksiyon sallarken, dümen başında, dağ yamaçlarında, dalgaların arasında fotoğraf çekilmesine izin vermesi ve toplantılarda doğal maçoluğunu konuşurarak çevresindekilere çatık kaşlı bir biçimde tehditler yağdırmasını bu düşüncesini destekleyen örnekler olarak sunmaktadır.

İkinci bölümde yazar, "toplumu yok eden kişi kim?" sorusuna yanıt aramaktadır (Chesnokova, 2017, s. 20). Toplumun hırsızlardan yorulduğuna dikkat çeken bir alt başlığı takip eden bölümde yazar, elitlerin tercihlerini ele almaktadır. Sonrasında ise hem toplumun hem de iktidarın antagonistliği (zıtlığı) hakkında bir değerlendirmede bulunmaktadır.

Üçüncü bölümde, *işlevsel cehalet* (bir diğer ifadeyle işlevsel okuryazarlık) olgusunu ele alan yazar 1980'li yıllarda Batılı ülkelerde aktif olarak üzerinde konuşulan bu sorunun işsizlik, trafik kazaları, travmalar, istenmeyen olaylar, işyerinde ve evde yaralanmaların ana sebeplerinden birisi olduğunu ifade etmektedir. İşlevsel cehalet konusunda ABD ve Avrupa'dan örnekler veren yazar, Rusya'nın mevcut durumunu Ekonomik Kalkınma ve İş Birliği Örgütü (OECD) verileri ve Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı (PISA) sonuçları ile ele almakta ve eğitimin okul sonrasında da yaşam boyu devam etmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Yine bu bölümde yazar, Batılıların ve Çinlilerin Ruslara dair görüşlerini ele almaktadır. Buna göre Batıda Ruslar "güçlü ama disiplinsiz, otoriteye boyun eğmesi gereken, duygusal açıdan dengesiz, sıcak ve insancıl,

sosyal çevreye bağımlı insanlar” olarak değerlendirilmektedir (Chesnokova, 2017, s. 52). Çin’de yapılan bir araştırmada ise Rusya hakkındaki ankette katılımcıların %6,24’ü Rusya’yı *çok yakın ve dost* olarak gördüğünü ifade ederken %36,47’si de *yakın ve dost* ülke olarak tanımlamıştır. Katılımcıların %46,9’u Rusya’yı *diğer ülkeler gibi ve sıradan* olarak değerlendirirken %1,75’i de *kesinlikle ne yakın ne de dost* ifadesini tercih etmiştir. Bu araştırma sonuçları da iki ülke arasında yakın gelecekte daha iyi ilişkilerin bir işareti olarak yorumlanmaktadır. Yazara göre, benzer bir durum Rusya ve Çin’in Batılı ülkelere bakışına da yansımıştır. Köklü bir tarih ve medeniyete sahip olmanın verdiği özgüvenle Batıyı “barbar” ve “kafir” olarak değerlendiren bakış açısı zamanla değişmiştir (Chesnokova, 2017, s. 54). Bunun yerine Batıyı teknoloji ve değerlerinin sahiplenilmesi gereken bir “bilge öğretmen” olarak gören yaklaşım öne çıkmaya başlamıştır (Chesnokova, 2017, s. 54).

Bu bölümde Chesnokova, Ukrayna’da yaşanan krizle birlikte Batı medyasında yayımlanan Rusya ve Putin hakkındaki haberleri değerlendirerek tarafların kullandığı dili ele almaktadır. Bir yanda Rusya, Ukrayna’nın Avrupa ile birleşmesine engel olan ve *diktatör* bir lider tarafından yönetilen *totaliter* bir ülke olarak nitelendirilirken, diğer yanda Rus medyası, Rus liderin Ukrayna’da çözüm bulma sürecinde birlikte barışın garantörü olma fırsatının verilmediğini ve Batı’nın “NATO’nun doğuya doğru genişlemeyeceği” sözünü tutmadığını, ayrıca Rusya’nın zayıflığından yararlanılmaya çalışıldığını ileri sürmektedir (Chesnokova, 2017, s. 58).

Dolayısıyla birbirinden tamamen farklı iki gerçeklik ortaya çıkmıştır; Birinde “kibirli saldırgan bir Rusya ve yumuşak bir Batı” varken diğerinde “ikiyüzlü, aşağılık bir Batı ile açık sözlü ve biraz naif bir Rusya” bulunmaktadır (Chesnokova, 2017, s. 58).

Rusluk, ulusun freni mi yoksa desteği mi? sorusunun başlık olarak tercih edildiği dördüncü bölümde, “Ruslar ve göçmenler”, “bir ulusun freni ya da desteği olarak Rusluk” ve “Rusya’nın ihtiyacı olarak görülen küresel Ruslar” ele alınmıştır (Chesnokova, 2017, ss. 66-70). Yazar, filozof Aleksandr Zinovyev’in “Rus halkı, hükümran halk rolüne uygun değildi ve hâlâ da uygun değil” sözü ışığında SSCB döneminde bile küresel hegemonyasını sağlayamayan Rus toplumu ile Batı toplumları arasında kıyas yapmaktadır (Chesnokova, 2017, s. 66). Bu kıyas çerçevesinde Chesnokova, Sovyet halkının çoğunluğunu oluşturan Rusların, inşası kendilerine bu kadar pahalıya mal olan toplumlarını yaratıcı bir şekilde geliştirmek ve iyileştirmek

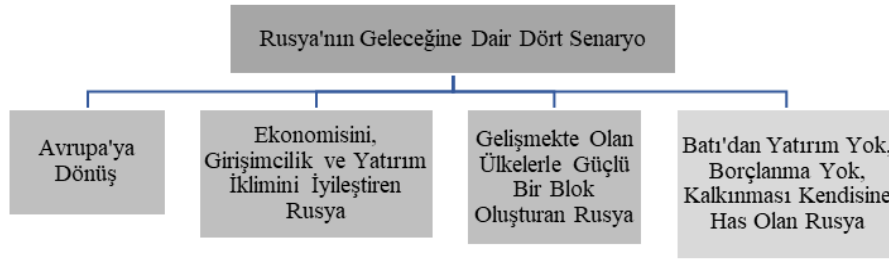
yerine, küçük menfaatler uğruna, kapitalizmi inşa edenlerin ilerlemelerine razı olduklarını savunmaktadır.

Beşinci bölümde Batı'ya Rusça yanıt verme üzerine bir tartışma yapan Chesnokova, Batı ile oluşan yeni zıtlıkları ve bu süreçte Batı'ya karşı takınılan tavrı değerlendirmektedir. Yazar, Rusya'nın Batılı ülkelerle ayrıştığı noktaların başında cinsel azınlıklar (eşcinseller vb.) ve aile değerlerine yönelik tutumun geldiğini belirtmektedir. Buna ek olarak Rusya'da pek çok kişinin, Fransa'da yaşanan Charlie Hebdo trajedisi gibi durumlarda "Batı Avrupalıların ifade özgürlüğünü hakaret özgürlüğüne dönüştürdüğünü" düşündüğünü ve hakaretin doğru bir yaklaşım olmadığına inandıklarını aktarmaktadır (Chesnokova, 2017, s. 100). Chesnokova, genel olarak Rus medeniyeti olarak ifade edilebilecek bu değerlerin Batı medeniyeti tarafından asimilasyonuna engel olunması konusunda keskin bir iradenin söz konusu olduğuna işaret etmektedir. Yine yazar bu bölümde, Batı ile ortak bir çatı altında yaşamak için "Nasıl bir Rus dünyasına ihtiyacımız var?" sorusuna yanıt aramaktadır (Chesnokova, 2017, ss. 100-113). Rusların AB çatısı altında uyum sağlamasına yardımcı olabilecek karakteristik özellikler hakkındaki araştırmaları değerlendiren yazar *muhafazakarlık* ve *değişim* seçenekleri üzerinden Rusya ve Rus ekonomisi için bir çıkış aramaktadır.

Entelijensiya (aydınlar sınıfı) ve devrim başlıklı altıncı bölümde yazar, ülkede toplumsal olarak aşağıdan yukarıya barışçıl bir devrimin mümkün olup olmadığını ve entelijensiya ile devrim arasındaki ilişkiyi masaya yatırmaktadır. Rusya'da ve sistemde var olan yanlış uygulamaları ortadan kaldırmak için ahlaki bir devrimin gerçekleşip gerçekleşemeyeceğini tartışan Chesnokova, Çarlık Rusyası, Sovyetler Birliği ve günümüz Rusya'sı arasında örnekler üzerinden bir kıyaslama yapmaktadır. Ona göre, geçmiştekine benzer bir şekilde demokratikleşme, kırtasiyecilikten (bürokrasiden) uzaklaşma, kamuoyu denetimine açık olma, halkın güvenine dayalı bir hükümetin tesisi ve en nihayetinde otoriter bir devletin modernleşmesi gibi sorunlara dair sorular, yirminci yüzyılın başında olduğu üzere tekrar yanıt aramaktadır.

Rusya'nın refahı için tarifler başlıklı yedinci bölümde ülkenin ana sorununun Putin olmadığını öne süren Chesnokova, Rus toplumunun çalışma ile olan ilişkisini gözden geçirmesi gerektiğini savunmaktadır. Ona göre ülkenin refahının sağlanması için gerekli olan reçeteler bu bölümde tartışmaya açılmaktadır. Değerlendirmenin odağını oluşturan ve kitabın kapağındaki sorunun açıklığa kavuşturulduğu sekizinci bölüm son olarak ele alınacaktır.

Rusya İçin Dört Senaryo başlıklı sekizinci bölümde ise yazar, tüketim alışkanlıklarının yeni ekonomi modeli (döngüsel ekonomi) çerçevesinde geçirdiği değişimi ele almaktadır. İlerleyen sayfalarda ulusal bazlı emeklilikte yaş uygulamalarını da değinen yazar, kitabın başlığını oluşturan konuya gelerek Rusya'nın önündeki muhtemel dört senaryoyu tartışmaya açmaktadır. Ülkenin geçmekte olduğu süreçlerin sürdürülemez olduğuna dikkat çeken Chesnokova'nın Rusya için öngördüğü bu senaryolar daha anlaşılır olması için tablo haline getirilmiştir.

Tablo 1: Rusya'nın Geleceğine Dair Dört Senaryo (Chesnokova, 2017, ss. 170-175).

Tatyana Yurevna Chesnokova'nın Rusya için öngördüğü dört senaryodan ilki *Avrupa'ya Dönüş*'tür. Chesnokova'nın gerçekleşmesini dilediği ama olasılığını en düşük bulduğu senaryo budur. Ona göre, mevcut kriz Avrupa ile sadece nesnel farklılıklardan olmayıp, tarafların hırs ve komplekslerinden kaynaklanmaktadır. Bu hırs ve kompleksleri aşmak ise iktisadi görüş farklılıkları ya da bölgesel anlaşmazlıklar gibi nesnel durumlara göre daha zor olarak değerlendirilmektedir. Chesnokova'ya göre Rusya, 1990'lı yıllarda Uluslararası Para Fonunun (IMF) Batılı uzmanlarının tavsiyelerine uyduğu dönemi unutmamalıdır. Çünkü bu tavsiyelerin, piyasa reformunun tamamen başarısız olması, üretim ve tarımın kısıtlanması, geniş nüfus kitlelerinin yoksullaşması, eğitim ve kültür düzeyinde düşüş gibi sonuçları olduğu düşünülmektedir. Genel olarak Ruslar için uzun yıllar makarna, şeker ve kahve gibi insani yardım gönderdiklerinde de bir aşağılanmanın söz konusu olduğu kanısı vardır. Yazar, o dönemde Rusya'nın karar alma ve politika süreçlerindeki başarısızlığından dolayı her ne kadar başka kimse suçlanamaz ise de bunları Batılı ülkelerin hesabına yazmayı tercih etmektedir. Chesnokova, IMF'nin tavsiyelerine kulak asmayan Çin'in daha doğru bir karar aldığını belirtirken, IMF ve Amerikan Hazinesinin yönlendirmeleri doğrultusunda karar almayı tercih eden Rus reformcuları ise eleştirmektedir. Netice itibarıyla Avrupa ile olan ilişkilerin

dondurulması halinde Rusya'nın dış dünyadan önemli derecede izole olacağı kanaati bulunmaktadır.

Cheskonova'nın öngördüğü ikinci senaryoda, ekonomisini, girişimcilik ve yatırım iklimini iyileştiren bir Rusya yer almaktadır. Buna göre Rus yönetimi ekonomideki durgunluğun ve tek taraflılığın üstesinden gelmek, girişimciliği canlandırmak ve yatırım iklimini iyileştirmek için imkânlarını seferber etmekte ve genel olarak ülkeyi kalkınma yoluna çekmektedir. Bu doğrultuda yönetim, yolsuzlukları ve idari iş ihlallerini bastırmak için çeşitli tedbirler almaktadır. Kamu parasının yurtdışına gitmesine son verilerek üretim, tarım ve aynı şekilde eğitimin gelişimine yatırım yapılıyor. Bu bağlamda kamu çalışanları vatanseverlikle aşılanıyor ve bütçenin yasadışı kişisel amaçlar doğrultusunda kullanılmasına engel olunuyor. Bu davranışı bırakmayanlar ise sertçe cezalandırılıyor. Vergi oranları ve teşvikleri insanların makrodan mikroya bütün seviyelerdeki işlerle uğraşmalarını teşvik ediyor. Ülke içinde iş dünyası için *liberal teşvik edici* denilen bir politika oluşturuluyor. Bu senaryonun mümkün olduğunu ifade eden Chesnokova, mevcut örneklerde iktidarın kendi çevresinden olmayan Vladimir Yevtushenkov gibi iş insanlarına çıkardığı zorlukları hatırlatarak, yönetimin ülkenin liberalleşmesine dair bir niyetinin söz konusu olmadığını ifade etmekte ve bu durumu "zaten paslanmış olan vidaların tekrar sıkılması"na benzetmektedir (Chesnokova, 2017, s. 172). Ona göre, Rusya'daki elitlerin ve toplumun birleşmesinin sağlanması gereken bir dönemde, tipik Rus yöntemlerini kullanan kimseler, gelişmekte olan işletmelere el koymayı düşünebilmektedir. Bu nedenle de kendisinden ödün vermeyen bir yönetim, Rusya'yı bir yol ayrımına getirmektedir.

Üçüncü senaryoda ekonomi *kaynak* olarak kalmakta ama Rusya, Çin ve İran'la ya da BRICS ülkeleri (Brezilya, Rusya, Hindistan, Çin ve Güney Afrika Cumhuriyeti) çerçevesinde veya bir başka şekilde, gelişmekte olan ülkelere güçlü bir uluslararası blok kurmayı başarmaktadır. Teorik olarak bu durum mümkün görünmektedir. Bu durumda dünya alışılmış dikotomik sisteme dönecektir; "Liberal Batı, muhafazakâr köktendinci Doğu'ya karşı" (Chesnokova, 2017, ss. 172-173). Bilgi perdesi kapanırken batılı ülkelerle olan bağlantılar da askıya alınmaya başlar, farklı kahramanlar ve farklı tarih versiyonlarına doğru yeni bir yönelim meydana gelir. Hatta başkentler bile ülkelerin Asya taraflarına taşınır. Bazıları için bu senaryo çekici gelse de ekonomi açısından ABD ile sıkı bağları olan Çin'in katılımı olmadan bu durumun gerçekleşmesi mümkün değildir. Rusya, ihtiyaç duyduğu desteği almak için Çin'e ilgilendiği bir şeyi vermeyi önerebilir.

Chesnokova, dördüncü senaryoyu *en karamsar* olarak nitelirmektedir; Batılı yatırım ve Batı'dan borçlanmanın söz konusu olmadığı ve kalkınması kendisine has bir ülke Rusya... Bu senaryoda ekonomi, içerde liberalizm olmadan kaynak olarak kalmaya devam etmektedir. Rusya kendi devasa topraklarında izole edilmiş gözükmektedir ve Rusya'nın diğer ülkelerle bağları güçlü ve dostça değildir. Rusya, dünyanın devasa periferisine dönüşmektedir. Bu dönemde alışlageldiği şekilde ülkenin güçlü ordusu ve askeri sanayisi üzerine vurgu yapılacaktır. Netice itibarıyla tüketim toplumu tamamen yenilgiye uğrar. Bu durumda yazara göre yaşam düzeyinin kötüleşmesindeki artışı maskeleyen her geçen yıl daha da zor hale gelecektir. İnsanlar tok ve özgür oldukları zamanları hatırlayacak ve güçlü elin cazibesi yavaş yavaş kaybolacaktır. Bütün bunlar elitler arası ya da hatta devrimci bir nitelikteki sıradaki siyasi depremle sona erecektir.

Beşinci ihtimal ise, tamamen kontrolden çıkarak topyekûn nükleer savaşa yeltenmedikçe yukarıda belirtilmiş olan dört senaryonun hibrid bir versiyonu şeklinde düşünülmektedir. Yazar Rus yönetiminin gerçeklikten bu kadar kopacağına ihtimal vermemektedir.

Hangi senaryonun gerçekleşeceği sorusu sorulduğunda bazı kesimlere göre bu konunun sadece bir isme bağlı olduğu ifade edilse de yazar Rusya'nın gelecekte gideceği yolu belirlerken son 20-25 yıllık dönemin toplumsal ve siyasi açıdan değerlendirilmesi gerektiğini belirtmektedir. "Maydan Sonrası Putin (Putin Posle Maydana)"¹ adlı bir diğer kitabına referans veren Chesnokova, ülkenin mevcut durumunu "Kuşatılmış kale psikolojisi" olarak ifade etmektedir (Chesnokova, 2017, s. 174). Bu değerlendirmeyi yaparken Putin'in faaliyetlerinin analiz edilmesi yerine modern Rusya'nın ne olduğuna ve neden böyle olduğuna odaklanmayı tercih ettiğini belirtmektedir.

Yazar, dokuzuncu ve son bölümde ise Rusya için bir prestij meselesi olarak görülen uzay çalışmaları, mevcut Rus yönetimi ile Batı dünyasının ayrıştığı önemli noktalardan olan eşcinsel evlilikler ve aileye bakış, vatanseverlik ve paraya bakış konuları üzerinde durmaktadır. Benimsenen yeni aile anlayışında annenin baba ile uzun süreli bir bağı olmadan ve çoğunlukla evlilik dışı çocuk sahibi olmaya yönelmesine işaret eden yazar, durumu Rusya ile kıyaslamakta ve evlilik kurumunun insanlığın devamı için taşıdığı önemin azaldığına dikkat çekmektedir. Bu bölümde dikkat çekilen noktalardan bir tanesi de Rusya devlet başkanı Putin'in medeni halinin de yeni dönemdeki evlilik anlayışıyla paralellik göstermesi olmuştur. Bu değerlendirmeye göre evli olan siyasilere daha fazla güven duyulması şeklindeki geleneksel yaklaşım Putin örneğiyle

birlikte değişmeye başlamıştır. Toplumsal yapıda yaşanan değişimle birlikte aile olgusuna bakışın geçirmiş olduğu değişim ve dönüşüm üzerinde duran Chesnokova, geleneksel aile anlayışının şehirleşmenin nispeten az olduğu tarım toplumlarında sürdürüldüğünü belirtmektedir. Her ne kadar aile kavramı yıpransa da yazara göre ailenin sağlamış olduğu duygusal ve sosyal destek henüz hiçbir şeyle ikame edilememektedir. Yazar dokuzuncu bölümün ilerleyen sayfalarında aile kavramında yaşanan değişimin *vatanseverlik* (patriotizm) olgusuna bakışta da söz konusu olduğunu ifade ederek bu kavramın içten gelen ülke sevgisi yerine kitleleri belirli amaçlar doğrultusunda harekete geçirmek için kullanılan yeni bir anlam kazandığını düşünmektedir. Bu düşüncesini ünlü Rus yazar Tolstoy'un "Vatanseverlik ve Barış" adlı bir makalesine atıfta bulunarak paylaşan Chesnokova, yazarın "yeniden anlamlandırılan vatanseverliğin akmakta olan kan ve gözyaşının kaynağı olduğu" eleştirisine yer vermektedir (Chesnokova, 2017, s. 188). Yine paranın mutluluk için bir araç olması gerekirken günümüzde bu bakışın nispeten değiştiğini ve paranın hayatın anlamı olarak algılandığını savunan yazar, Amerikalı Enron şirketinin "Mutluluk, kardır" sloganıyla geldiği son noktaya (skandallar ve yargı davaları ile anılan şirket iflas etmiştir) işaret etmektedir (Chesnokova, 2017, s. 194). Bu çerçevede Chesnokova, hem Batı toplumlarında hem de Rus toplumunda yaşanan zihinsel dönüşümü örnekleriyle ele almaktadır.

¹ Chesnokova, T. Y. (2014). Putin posle maydana. Psihologiya Osazhdennoy Kreposti, Moskova: Alistorus.

NOVUS ORBIS
Journal of Politics and International Relations
Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Dergisi
Volume 5 • Number 2 • 2023

KİTAP İNCELEMESİ / BOOK REVIEW

Liberalism And Its Discontents
Francis Fukuyama
(London: Profile Books Ltd., 2022)

Nadejda CANALİ*

Kitap İncelemesinin Geliş Tarihi // Received: 30.12.2022

Düzeltilme Tarihi // Revised: 13.07.2023

Yayına Kabul Tarihi // Accepted: 27.12.2023

In March 2022, the new book of an eminent philosopher and political scientist, director of the Ford Dorsey Master's in International Policy at Stanford University and author of well-known works, entitled *The End of History and the Last Man*¹ and *Political Order and Political Decay*², Francis Fukuyama published *Liberalism and its Discontents*. Right after its release, the book received many reviews and was called "a brilliantly acute summary of the way some aspects of liberal thought have consumed themselves" by *Guardian Magazine*³.

Analysing the book's structure, we can see that Fukuyama tries to show his reader in an accessible and intelligible way that liberalism is under threat. In contrast, he tries to defend the doctrine of liberalism. As Fukuyama himself points out, his work is not a text about the history of liberal thinking; instead, the author invites the reader to focus on what he regards as the core ideas underlying contemporary liberalism, as well as some of the grave weaknesses afflicting

* Independent Researcher, ORCID: 0000-0001-9139-142X,
nadejdacanal@gmail.com

liberal theory (Fukuyama, 2022, pp. 9-10). *Liberalism and its Discontents* is divided into ten chapters, based on which the reader will be able to get answers to the following questions:

- What is liberalism, and what are its three primary historical justifications?
- How has economic liberalism evolved into the more extreme form, neoliberalism, and provoked strong opposition and discontent with capitalism?
- How was the basic liberal principle of personal autonomy absolutised?
- How did the critique of modern natural science spread from the progressive left to the populist right?
- How has modern technology harmed free expression?
- Are there any viable alternatives to liberalism on the right or left?
- What is the need for national identity in liberalism?
- What principles are required to rebuild faith in classical liberalism?

In the preface, we are first confronted with the statement that “this book is intended to be a defence of classical liberalism” (Fukuyama, 2022, p. 7) and then with a disclaimer about what exactly Fukuyama means by the term liberalism. He informs the reader that European liberalism and American liberalism are two distinct concepts, and his use of the term liberalism precisely does not imply either an American or a European meaning. He also makes the distinction between classical liberalism and liberal democracy.

Further, Fukuyama gradually brings the reader to the book's main argument: Liberalism is surrounded by threats, namely populists on the right and progressivists on the left. As an example of populists, the author cites Viktor Orban, Recep Tayyip Erdoğan, and Donald Trump, the leaders of Hungary, Türkiye, and the U.S., respectively. Thus, Fukuyama makes it clear that these leaders used their electoral mandates primarily to attack liberal institutions such as the courts, the justice system, independent media, nonpartisan state bureaucracies, and other bodies limiting executive power under a system of checks and balances (Fukuyama, 2022, p. 6). The author also claims that while the populism of the right may be weaker than the progressivism of the left, both trends endanger the well-established principles of liberal democracy. In his most famous work, *The End of History*, he makes the prognosis that liberal democracy has attained a level of nearly universal approval, and everyone will eventually embrace it. When we look at the current situation in the world, we can see that numerous

organisations and ideas within liberal society are criticising liberalism.

In Chapter I, Fukuyama defines the term liberalism based on the words of John Gray⁴. Gray (1986, p. x) characterises liberalism by describing it as an individualist, egalitarian, universalist, and melioristic concept. After the definition of liberalism, Fukuyama takes the reader through the history of the evolution of liberalism as a doctrine. Fukuyama emphasises that liberalism often falls under the term democracy, and he prefers to use this term to describe liberalism and adopt liberal democracy. Then, the author gives three essential justifications for liberal societies, namely pragmatic rationale, moral justification, and economic justification, and analyses each of them in detail. Fukuyama cites many positive aspects of liberalism as a defence of it; however, he also mentions that the above justifications are theoretical, and its theory differs from its practice. He then provides the reader with examples of how the U.S. did not grant citizenship and the right to vote to African Americans until after the Civil War, nor did it grant voting rights to women until the Nineteenth Amendment in 1919. These examples serve to show how the implementation of liberalism and democracy in practice can be hindered by certain social forces.

In Chapter II, Fukuyama provides a concise historical overview of liberalism, tracing its origins from Enlightenment thinkers to its development as a dominant ideology in the Western world. He discusses key figures and concepts, highlighting liberalism's core principles and its impact on shaping modern democratic societies. First of all, the reader is confronted with neoliberalism. The author focuses on the consequences of neoliberal ideas that encouraged liquidity to move freely across international borders, which led to numerous and regular financial crises. Fukuyama shows that the threat of neoliberalism is not limited to its economic and political effects. For Fukuyama, the deeper problem is the underestimation of neoliberalism's understanding of human behaviour. He then provides examples of property rights and consumer welfare and their effects on society. Summing up neoliberalism, Fukuyama singles out the economic problem, but he does it not convincingly enough and rather confusingly. Based on the words of the author, the issue with neoliberalism in economics did not stem from its foundation on false premises. Its premises were often correct, but they were simply incomplete and often historically contingent. Liberalism's defect was to carry those premises to an extreme level where property rights and consumer welfare were worshipped, and all aspects

of state action and social solidarity were denigrated (Fukuyama, 2022, p. 58). Neoliberalism is, therefore, incomplete, and it fails to consider wider economic, social, and political issues that are vital for a well-functioning economy.

In Chapter III, Fukuyama explores the differing perspectives of left and right liberals regarding the conception of individuals and their roles within society. One of the main ideas emphasised in *Liberalism and its Discontents* by Francis Fukuyama is the significance of individual autonomy, which the author considers the heart of liberalism. Arguing that the increased autonomy of individuals will create greater economic and political stability in the long run, Fukuyama takes a strong stance in favour of individual autonomy and against government control of markets and individuals. He then emphasises that both the right and the left have taken this concept to extremes. The echo of individual autonomy on the extreme right has resulted in the worship of property rights, consumer welfare, and economic freedom, while this concept on the extreme left has resulted in subjectivism in identity politics. Fukuyama argues that both approaches ignore the concept of individual autonomy, which requires individuals to be allowed to make autonomous choices within a stable framework of rules and social structures.

Chapter IV, titled *The Sovereign Self*, explores the concept of individual sovereignty within liberal democracies. Fukuyama examines the balance between individual autonomy and the common good, highlighting the potential benefits and challenges associated with prioritising individual freedom. The chapter prompts readers to consider the implications of an emphasis on personal agency and self-determination for social cohesion and collective responsibilities. Fukuyama's analysis provides a thought-provoking examination of the complex dynamics surrounding individual sovereignty in contemporary liberal democratic societies.

In Chapter V, the author offers an interesting examination of the rise of identity politics and its impact on liberal democracies. Fukuyama adeptly highlights the potential drawbacks of an excessive focus on group identities, emphasising the erosion of social cohesion and the overshadowing of universal human rights. Fukuyama's nuanced analysis invites readers to consider the challenges posed by excessive group identity focus while also highlighting the need for a more comprehensive understanding of historical contexts and the complexities within identity politics.

Moving to Chapter VI, Fukuyama delves into the critique of rationality, particularly as it relates to identity politics and

the modes of discourse associated with liberalism. The chapter acknowledges that the critique of liberal principles and rational discourse has produced some valid observations, but the chapter argues that this critique emerges on loose ground. One of the key points is that the critique denies the possibility of rational discourse altogether, which leads to a cognitive wasteland where “nothing is true, and everything is possible” (Fukuyama, 2022, p. 64). This extreme scepticism undermines the foundations of liberalism, which is strongly associated with rationality and the pursuit of objective truth.

Chapter VII sheds light on the potential threats posed by technology to individual privacy. It highlights how the increasing digitalisation of human life has made personal data more vulnerable to exploitation and surveillance. The author compellingly argues that safeguarding privacy is crucial for maintaining individual autonomy and protecting democratic values. Furthermore, the chapter explores the complex relationship between technology and freedom of speech. It delves into the challenges posed by online platforms, where the power to regulate and moderate content lies in the hands of a few corporations. The author aptly highlights the concerns regarding censorship, algorithmic bias, and the potential suppression of diverse voices in the digital realm.

Chapter VIII engages with readers by presenting a range of alternative ideas and approaches across various domains, including economics, governance, and social systems. It challenges the reader to consider new paradigms that prioritise sustainability, social justice, and inclusivity. The chapter offers an exploration of potential alternatives to existing systems. It encourages readers to question the status quo and think of innovative approaches that prioritise sustainability, equity, and social well-being. While the chapter presents a wide range of alternative models, a more nuanced analysis of challenges and real-world examples would have made it even more impactful. Nonetheless, it serves as an excellent starting point for readers interested in exploring alternative visions for a better future.

In Chapter IX, Fukuyama elaborates on the challenges posed by globalisation and its potential effects on national identity. He adeptly highlights the tension between the desire to preserve traditional cultural values and the need to adapt to an increasingly interconnected world. This discussion prompts readers to take the complex dynamics between globalisation, nationalism, and the construction of national identity into account. The chapter effectively explores the historical and cultural dimensions of national identity, emphasising its role in shaping collective narratives and fostering a sense of belonging

among citizens. Fukuyama's analysis of how national identity can be both inclusive and exclusive provides the reader with a detailed understanding of its impact on social diversity.

In Chapter X, Fukuyama highlights the importance of strong institutions and the rule of law as the foundation of a liberal society. He underlines the significance of accountability, transparency, and the separation of powers in ensuring the integrity and effectiveness of governance. Furthermore, the emphasis on the necessity to address corruption and promote trust in public institutions is particularly relevant in today's political climate. Moreover, the chapter explores the role of civil society and the need for active citizen participation in shaping a liberal society. Fukuyama highlights the importance of a vibrant public sphere where diverse voices can be heard and engaged in constructive dialogue. Later in the chapter, he emphasises the value of pluralism, tolerance, and the protection of minority rights in maintaining social cohesion.

In conclusion, Fukuyama's *Liberalism and its Discontents* fall short of igniting the passion and idealism necessary to rally readers behind the defence of the doctrine of liberalism. While the book effectively analyses the current state of the world and presents the framework of liberalism, it lacks a strong philosophical element that would inspire readers and provide a vision of a perfect society. Fukuyama's emphasis on the weaknesses of liberalism and the absence of compelling alternatives leaves the reader uncertain and unenthused. The book fails to provide a clear and convincing case for why liberalism is the only viable path forward. Instead, Fukuyama acknowledges the flaws of liberalism and essentially settles for its defence by default, as there are no better alternatives.

The absence of a rousing endorsement of classical liberalism, which was exemplified by the paraphrasing of Churchill's quote, further dampens the book's ability to excite and mobilise readers. Without a clear vision and a passionate call to action, the reader is left without a compelling reason to fully understand and ardently defend the liberal system. Despite its shortcomings in generating enthusiasm, *Liberalism and its Discontents* offer valuable insights into the challenges and weaknesses of liberal democracies. It prompts critical reflection and serves as a starting point for further discussions on the future of liberalism. However, to fully rally readers behind the cause of liberalism, additional sources and works may be necessary to stimulate a deeper understanding and appreciation of its merits.

¹ Fukuyama, F. (1992). *The end of history and the last man*. New York, NY: Free Press.

² Fukuyama, F. (2014). *Political order and political decay: From the industrial revolution to the globalization of democracy*. New York, NY: Farrar, Straus and Giroux.

³ Andrew, A. (2022). *Liberalism and its discontents* by Francis Fukuyama review – A defence of liberalism... from a former neocon. *The Guardian*. Retrieved from <https://www.theguardian.com/books/2022/mar/08/liberalism-and-its-discontents-by-francis-fukuyama-review-a-defence-of-liberalism-from-a-former-neocon>

⁴ Gray, J. (1986). *Liberalism*. Milton Keynes: Open University Press.

ISSN: 2687-220X

NOVUS ORBIS

Journal of Politics and International Relations
Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Dergisi

Araştırma Makaleleri
Research Articles

Türkiye's Desecuritisation of Energy Resources in The Eastern Mediterranean After Russia- Ukraine War

Rusya-Ukrayna Savaşı Sonrasında Türkiye'nin Doğu
Akdeniz'deki Enerji Kaynaklarını Güvenlikdışlaştırması

*Mehmet Ferhat FIRAT
Rahman DAG*

Ulusal Güvenlik Bağlamında Caydırıcılık Stratejisinin Dönüşümü: Dönemsel Bir Analiz

The Transformation of Deterrence Strategy in the
Context of National Security: A Periodic Analysis

Hasan GÜL

Soğuk Savaş Sonrası Dönemden Günümüze ABD'nin Asya Pasifik Stratejisi

The USA's Asian Pacific Strategy from the Post-Cold War
Period to the Present

Zeynel Abidin DURMUŞ

Kitap İncelemeleri
Book Reviews

Tatyana Yurevna Chesnokova Putin Rusya'ya Ne Bırakacak?: Rusya İçin Dört Senaryo

Muhammet NEGİZ

Francis Fukuyama Liberalism And Its Discontents

Nadejda CANALİ